

Univerzita Karlova v Praze

Fakulta humanitních studií

Diplomní práce

**Role staroseverské literatury pro neopohanské
hnutí Ásatrúarfélagið**

Bc. Sarah Matilda Rysková

Vedoucí práce: Mgr. Marie Novotná, Ph.D.

Praha 2024

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně.

Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány.

Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

.....

Poděkování:

Ráda bych poděkovala své vedoucí práce, Mgr. Marii Novotné, Ph.D., za její odborné vedení a podporu. Zároveň bych ráda poděkovala své rodině a přátelům za trpělivost a povzbuzení. Zvláštní poděkování patří členům Ásatrúarfélagið za ochotu sdílet své znalosti. Jmenovitě bych ráda poděkovala především Hilmaru Örn Hilmarssonovi, který mi umožnil na Islandu výzkum realizovat. Děkuji také Univerzitě Karlově a Fakultě humanitních studií za poskytnuté zázemí a zdroje.

Obsah:

Úvod	12
1. Teoretická část	14
1.1. Historicko-kulturní kontext vzniku Ásatrú na Islandu	14
1.2. Staroseverská literatura a mytologie	15
1.3. Historie islandské religiozity	21
1.4. Historie Ásatrúarfélagið	25
1.5. Dosavadní výzkum Ásatrú ve světě	28
1.6. Metodologie	30
1.6.1. Výzkumné cíle a otázky	34
2. Empirická část	35
2.1. Staroseverská literatura ve vztahu k Ásatrúarfélagið	35
2.1.1. Staroseverská literatura jako kulturní dědictví	38
2.2. Náboženská praxe ve spojení s literaturou	40
2.2.1. Posvátný prostor	40
2.2.2. Rituální předměty	42
2.2.2.1. Náramek	42
2.2.2.2. Roh	43
2.2.2.3. Rituální roucho	44
2.2.3. Blóð	48
2.2.3.1. Výroční obřady	52
2.2.3.1.1. Veturnáttablóð	53
2.2.3.1.2. Jólablóð	54
2.2.3.1.3. Sigurblóð	55
2.2.3.1.4. Þingblóð	56
2.2.3.2. Další příklady obřadů blóð mimo výroční cyklus	58
2.2.4. Přechodové rituály	59
2.2.4.1. Nafngjöf - Pojmenování	60
2.2.4.2. Siðfesta – Přijetí víry	65
2.2.4.3. Hjónavígsla - Svatba	71
2.2.4.4. Útför - Pohřeb	75
3. Závěr	82
4. Literatura	86
4.1. Primární literatura	86
4.2. Sekundární literatura	87

Abstrakt

Práce sleduje výzkum neopohanského společenství Ásatrú na Islandu, které bylo oficiálně zařazeno mezi státem uznávané náboženské organizace na počátku 70. let minulého století. Samo sebe považuje za pokračovatele pohanských časů a snaží se navázat na náboženské představy před rokem 1000, kdy bylo na Islandu přijato křesťanství. Výzkum *Ásatrúarfélagið* nabízí cennou příležitost sledovat způsob, jakým se vytvářejí tradice, rituály a způsoby, jakými využívají minulost a odkazují na ni.

Diplomová práce hodlá sledovat jakým způsobem hnutí používá staroseverskou vernakulární literaturu, zejména to, jakým způsobem je využívána k rituální praxi a k její legitimizaci.

Klíčová slova

Ásatrú, neopohanství, staroseverská literatura, sága, rituál

Abstract

The aim of the thesis is to research the neopagan community of Ásatrú in Iceland, which was officially recognized as a state-recognized religious organization in the early 1970s. It considers itself a continuation of pagan times and seeks to revive the religious beliefs from before the year 1000, when Christianity was adopted in Iceland. The study of Ásatrúarfélagið offers a valuable opportunity to observe the ways in which traditions, rituals, and references to the past are created and utilized.

The thesis intends to examine how the movement uses Old Norse vernacular literature, particularly how it is employed in ritual practice and its legitimization.

Keywords

Ásatrú, neopaganism, Old Norse literature, saga, ritual

Úvod

Často se říká, že každý Islandčan umí alespoň některé strofy z *Hávamálu*¹ z paměti. Než jsem před pár lety poprvé přijela na Island, nebyla jsem schopna pochopit, kam tato s nadsázkou řečená věta míří. Již jako studentka bakalářského studia jsem se začala učit staroseverský jazyk a literaturu a po pár návštěvách Islandu jsem začala chápat, že staroseverská literatura je pro islandskou společnost kulturním dědictvím, které je nepochybnou součástí islandské národní identity dodnes. Mé časté cestování do země ohně a ledu a mé akademické zázemí mě přivedlo k mnoha otázkám: zprvu především týkajícím se vztahu Islandčanů a staroseverské literatury a později k otázkám po islandské religiozitě.

S projevy toho, že staré mýty jsou součástí každodenního života, jsem se setkávala na Islandu běžně. Důležitost staroseverských mýtů je zřetelná už při první procházce hlavním městem. Pokud projdete Reykjavík, brzy si všimnete, že jsou jména staroseverských bohů a mytologických bytostí všude kolem. Mezi ulice, které obsahují ve svém názvu jména bohů patří například *Óðinsgata*, *Þórsngata*, *Baldursgata*, *Týsgata*, *Freyjugata* nebo *Lokastígur*.² Zároveň v datech ze sčítání lidu z roku 2023 můžeme vidět vysokou četnost jmen, které ve svém základu obsahují jméno některého z bohů. Příkladem pak mohou být jména odvozena od boha Þóra, jako *Þorvaldur*, *Þorbjörn* či *Þorsteinn*.³

Tento fenomén není pouze záležitostí posledních let. Jména, která jsou odvozena od staroseverských mytologických postav a bohů se vyskytují v celé historii Islandu. Dokonce i biskup ze Skálholtu Þorlákur Þórhallsson⁴, který byl později prohlášen za patrona Islandu, měl zcela pohanské jméno, což nebylo považováno za žádnou překážku pro udělení biskupského titulu.⁵

Dalo by se říci, že by se toto dalo považovat za jeden z příkladů toho, že islandské křesťanství nebylo v mnoha případech ani tak protipohanské, jako spíše postavené na pohanských základech.⁶

¹ *Hávamál* - v českém překladu *Výroky Vysokého*, jedná se o jednu z mytologických básní obsažených v Eddě.

² STRMISKA, Michael. "Ásatrú in Iceland: The Rebirth of Nordic Paganism?" *Nova Religio: The Journal of Alternative and Emergent Religions* 4, no. 1 (2000), s. 108.

³ Informace veřejně dostupné na stránkách islandského sčítání lidu. *Nöfn - Hagstofa Íslands*. Online. Dostupné z: <https://hagstofa.is/talnaefni/ibuar/faeddir-og-danir/nofn/>. [cit. 2024-02-13].

⁴ Zemřel roku 1193.

⁵ BJÖRNSSON, Árni. *High Days and Holidays in Iceland*. Mál og menning, 1995. str. 46-48.

⁶ Viz. STRMISKA, Michael. "Ásatrú in Iceland: The Rebirth of Nordic Paganism?" *Nova Religio: The Journal of Alternative and Emergent Religions* 4, no. 1 (2000)

Islandská kultura v náboženských záležitostech zřídka kdy uplatňovala vylučující logiku „buď - anebo” a často dávala přednost spojení silného se silným, posvátného s posvátným.⁷

Při jedné z návštěv Islandu v roce 2022 jsem navštívila Muzeum islandského čarodějnictví a kouzel v Hólmavíku, kde jsme se začala zajímat o vztah křesťanství a starého náboženství, zahrnující folklorní praktiky. Odpovědi jsem se zprvu snažila nalézt ve staroseverských textech, které jsou pro mě jakýsi přímým zrcadlem pohanského období. Začala jsem si klást otázky, jaký má staroseverská literatura význam v kontextu zachování „starých tradic” a jak pevně je na Islandu zakořeněno křesťanství. Po studiu dějin islandské religiozity jsem se o necelý rok později dostala k neopohanskému hnutí *Ásatrúarfélagið*, kterému je věnována tato práce.

V ní se hodlám zaměřit na souvislost staroseverské literatury ve spojení právě s již zmíněným hnutím. *Ásatrúarfélagið* se v mnohém liší od ostatních *Ásatrú* jinde ve světě. Hlavním rozdílem je pak především literatura, zdroje, a národní identita, ze které vychází. Diplomová práce bude sledovat, jakým způsobem je staroseverská literatura začleňována do rituální praxe tohoto hnutí a jakým způsobem je skrze literaturu tato víra legitimizována. *Ásatrúarfélagið* nejenže vychází z 800 let staré vernakulární literatury, ale zároveň reflektuje moderní islandskou společnost. K roku 2022 se k němu hlásí 5770 lidí a je registrováno mezi náboženství oficiálně schválené státem, které mohou pobírat církevní taxu. Zároveň se snaží navázat na náboženské představy před rokem 1000, kdy bylo pohanství nahrazeno křesťanstvím. Tato práce má posloužit jako základní přehled o historii a praxi tohoto hnutí a především pak o nastínění jejich práce se staroseverským materiálem.

⁷ STRMISKA, Michael. "Ásatrú in Iceland: The Rebirth of Nordic Paganism?" *Nova Religio: The Journal of Alternative and Emergent Religions* 4, no. 1 (2000), s. 108.

1. Teoretická část

V této části práce se budu nejprve věnovat přiblížení historicko-kulturního kontextu hnutí *Ásatrúarfélagið* a předpokladům, ve kterých vzniklo. Následně bych se ráda věnovala shrnutí dosavadního výzkumu islandského *Ásatrú*⁸-ve světě, načež bude navazovat metodologie výzkumu. Na úplný závěr budou formulovány výzkumné otázky, které jsem si položila pro řešení empirické části.

1.1. Historicko-kulturní kontext vzniku *Ásatrú* na Islandu

Islandská společnost *Ásatrúarfélagið* je náboženskou organizací, která má svůj původ v předkřesťanských, pohanských náboženských tradicích a navazuje na první osadníky severského ostrovního státu.⁹ Strmiska ve své práci píše, že první věcí, kterou je třeba v souvislosti s *Ásatrúarfélagið* pochopit, je, že se jedná o islandský kulturní fenomén, který má kořeny v historii, textech a folklóru určitého místa a národa. Právě tento fakt dělá islandské *Ásatrúarfélagið* jedinečným. Bohatost zachované středověké vernakulární literatury a dodnes žijícího folklóru této země jsou rysy, které toto hnutí výrazně odlišují od jiných skupin ve Skandinávii a v Americe. I přesto, že všechny moderní skupiny *Ásatrú* spojuje snaha rekonstruovat a reinterpretovat pro moderní dobu mýty, víru a folklór předkřesťanské Skandinávie, velmi se liší v dosažených znalostech a předpokladech, které do své víry vnášejí.¹⁰ U amerického *Ásatrú*, které nenavazuje přímo na národní kulturní tradici, je pravděpodobnější, že první kontakt se staroseverskými mýty se uskutečnil například díky seriálům na streamovací platformě Netflix, které jsou v posledních letech ve velké oblibě. U *Ásatrúarfélagið* je výchozí pozice pro náboženské představy jiná. Pro členy tohoto hnutí je staroseverská literatura něčím, s čím se setkávají od dětství ve škole. Četba staroseverských ság a Eddy jsou součástí školních osnov.¹¹ Tato dodnes žitá literární tradice je jedinečná i díky tomu, že takovéto množství textů ve vernakulárním jazyce nenalezneme takřka v žádné jiné ze středověkých literárních tradic. Žádný germánský národ nemá středověkou literaturu,

⁸ *Ásatrú* je souhrnné označení pro náboženství, které vychází z tradičních germánských náboženských a mytologických tradic. Název *Ásatrú* pochází z islandského slova *Ás*, pl. *Æsir*, označujícího hlavní rod bohů v severské mytologii.

⁹ STRMISKA, Michael "Ásatrú in Iceland: The Rebirth of Nordic Paganism?" *Nova Religio: The Journal of Alternative and Emergent Religions* 4, no. 1 (2000), s. 108.

¹⁰ Tamtéž s. 108

¹¹ Pro ověření této teze jsem pracovala se středoškolskými osnovami pro výuku islandského jazyka a literatury. *Forsíða Stjórnarráðið*. Online. Dostupné z <https://www.stjornarradid.is/> [cit. 2024-02-13]. *Aðalnámskrá framhaldsskóla: íslenska*. Námskrár 15. Sölvhólgötu 4 150 Reykjavík: Menntamálaráðuneytið, 1999.

kteřá by se svou originalitou mohla srovnávat s literaturou Islandců z prvních pětii století po osídlení.¹²

1.2. Staroseverská literatura a mytologie

Staroseverská literatura je souhrnné označení pro literární prameny, které vznikly v období mezi 9.-15. stoletím. Tato literatura se dochovala především na Islandu a to díky jeho izolovanosti, která umožnila rozkvět literatury takřka bez vnějších vlivů. Mezi žánry staroseverské literatury patří runové nápisy, eddické básně, skaldská poezie a ságová literatura. Tyto texty poskytují cenný vřled do kultury, společenských hodnot, náboženských přesvědčení a každodenního života lidí žijících ve Skandinávii během vikinského období. Zároveň nám pomáhají lépe porozumět historii a tradicím, které formovaly moderní skandinávské národy.¹³

Staroseverská literatura je také cenným zdrojem informací o mytologii a bozích. Hlavními prameny, které umožňují nahlédnutí do starých mýtů Severu, jsou dvě Eddy, jedna poetická a druhá prozaická. Poetická Edda, někdy používáno i označení starší Edda, je sbírkou eddické poezie, která byla jedním z hlavních orálních staroseverských žánrů. V roce 1643 objevil islandský biskup ze Skálholtu Brynjólfur Sveinsson pergamenovou rukopisnou knihu, která obsahovala básně o bozích a bájných hrdinech. Tento rukopis byl darován v roce 1662 dánskému králi Frederikovi III., odtud název *Codex Regius*. Dle písma a jazyku, ve kterém byl rukopis napsán, se soudí, že pochází z konce 13. století. Mimo básní, které jsou obsaženy v *Codex Regius*, je do sborníku Edda přidáno dalších pět básní z jiných islandských rukopisů. Poetická Edda je charakteristická svým archaickým stylem, používáním specifických metrických schémat jako jsou *fornyrðislag* a *ljóðaháttur* a hojným využíváním kenningů, což jsou obrazné výrazy a metafory.¹⁴

Text poetické Eddy se skládá z různých básní, které jsou rozděleny do dvou hlavních skupin, mytologických a hrdinských básní. Mytologické básně se věnují božstvům a mytologickým příběhům, včetně stvoření světa, jeho zániku při *ragnaröku* a osudům bohů, jako jsou Óðin, Þór a Loki. Hrdinské básně naopak vyprávějí o legendárních hrdinech, jako je Sigurð zabíjející draka a dalších příbězích z hrdinského cyklu *Völsungů* a *Nibelungů*.¹⁵ Zajímavostí je, že třináct mytologických básní Eddy jsou jedině zachovalé básně svého druhu na germánském území, které

¹² Článek *Samhengið í Íslenzkum bókmentum* (Kontinuita v islandské literatuře) v *Íslenzklestrarbók*, antologii islandské literatury, která se již několik desetiletí používá na islandských středních školách. Viz BYOCK, Jesse. *History and sagas: the influence of nationalism*. From Sagas to Society: Comparative Approaches to Early Iceland, ed. Gísli Pálsson. London, Hisarlik Press, 1992, str. 44-59.

¹³ KADEČKOVÁ, Helena. *Dějiny severských literatur I - Středověk*. Karolinum, 1993. str. 3-14

¹⁴ Tamtéž str. 30-32

¹⁵ Tamtéž s. 33

vypráví o pohanských bozích a mytologii. Stvoření světa a příběhy hlavních bohů podle mytologických básní poetické Eddy tvoří základní rámec staroseverské kosmologie a náboženství. Tyto příběhy jsou plné symbolismu a metafor, které odhalují jaké bylo vnímání světa vikinskou společností a také jejich náboženské a etické hodnoty.

Stejně jako ve většině jiných mytologií, i popis stvoření světa poskytuje důležité vodítko k ustanovení pozice, kde se člověk ve světě nachází. Nejznámější básní ve sborníku Edda je báseň jménem *Vědmina věštba (Völuspá)*. Ta vypráví příběh o stvoření světa v dávné minulosti, jeho úpadku a budoucí destrukci. Nakonec vypráví o novém, dokonalém světě, který nahradí ten současný.¹⁶

V pořadí druhá báseň ve sborníku nese název *Výroky Vysokého (Hávamál)*. V Eddě je obsažena pouze první část básně, která je považována za část bez křesťanských vlivů. Jedná se o moudrosloví pro všední dny a i přestože je ve sborníku pouze malý kus původní básně, jedná se i tak o nejdélší báseň Eddy. Vystupuje v ní bůh Óðin, který vypráví sám o sobě, např. o tom jak se naučil runám tím, že obětoval sám sebe na světovém stromu *Yggdrasil*.¹⁷

Třetí básní ve sborníku je *Píseň o Vaftrúdnim (Vafþrúðnismál)*, která je dialogem mezi bohem Óðinem a obrem Vaftrúdnim. Obě postavy kládou otázky na různá témata, od stvoření světa až po osudy bohů, aby otestovaly své rozsáhlé znalosti mytologie.

Za touto básní následuje *Píseň o Grímnim (Grímnismál)*. V ní je bůh Óðin, přestrojený za Grímiho, uvězněného králem Geirroðem a sdílí moudrost s jeho synem, Agnarem. Óðin ve svém monologu popisuje devět světů, sídla bohů v Ásgardu a místa, která jsou určena posmrtnému životu, jako jsou Valhalla a Gimlé. Tím Agnarovi (a čtenářům) odhaluje hluboké poznání o struktuře mytického světa. Báseň končí odhalením Óðinovy pravé identity a násilnou smrtí krále Geirroða.

Pátou básní v poetické Eddě je *Skírniho cesta (Skírnismál)*. Tato báseň vypráví o poslání Skírniho, služebníka boha Freye, který má za úkol získat přízeň obryně Gerðr pro svého pána. Skírni použije kombinaci darů, přesvědčování a magických hrozeb, aby přiměl Gerðr k souhlasu s manželstvím. Tato báseň odhaluje tematiku lásky, význam diplomacie a sílu magie v severské mytologii, zároveň také reflektuje složitost vztahů a moc slibů v dávných příbězích.

Mezi další básně, které hojně hovoří o mytologii, patří *Píseň o Hymim (Hymiskviða)*. Ta líčí výpravu boha Þóra za obrem Hymim pro obrovský kotel, nutný k vaření piva pro bohy. Během cesty Þór ukazuje svou hrdinskou sílu a odvahu, nejvýrazněji pak při lovu Miðgarðsormu, obrovské

¹⁶ BAGGE, Sverre. *From Viking Stronghold to Christian Kingdom: State Formation in Norway, c. 900-1350*. Museum Tusulanum Press, 2010. str. 137-138

¹⁷ KADEČKOVÁ, Helena. *Dějiny severských literatur I - Středověk*. Karolinum, 1993. str. 34-35

mořské příšery. Příběh, plný humoru a akce, nejenže zdůrazňuje Órovo neohrožené hrdinství, ale také poukazuje na důležitost spolupráce a odvahy při čelení zdánlivě nemožným výzvám.

Lokiho pře (Lokasenna) je další básní poetické Eddy a výrazně se liší od ostatních svým zaměřením na dialog a konflikt. V této básni Loki, známý svou lstivostí a schopností způsobit rozruch mezi bohy, přeruší hostinu a začne každého z přítomných bohů urážet. Lokiho verbální útoky nešetří nikoho; odhaluje tajemství a slabiny ostatních bohů a bohyň, čímž vyvolává napětí a konflikty. *Lokiho pře* nabízí unikátní pohled na dynamiku a vztahy mezi severskými bohy, odhaluje jejich chyby a slabosti, a zároveň reflektuje téma pravdy a její sílu porušit i zdánlivě pevné vazby. Lokiho postava zde vystupuje jako agent chaosu, jehož slova mají moc odhalit skrytou pravdu za fasádou božské dokonalosti.

Devátou básní poetické Eddy je *Píseň o Trymovi (Prymskviða)*, která poskytuje pohled na severské mytologické narativy skrze příběh o krádeži a návratu Órova kladiva Mjöllnir, ukradeného obrem Trymem. Obři požadují za vrácení kladiva bohyni Freyju jako nevěstu pro jednoho z nich. Ór a Loki, v přestrojení za Freyju a její družičku, se vydávají do říše obrů na falešnou svatbu. Báseň je oslavou důvtipu nad silou a ukazuje, jak se i bohové mohou ocitnout v nečekaně zábavných situacích.

Další básní Poetické Eddy je *Píseň o Rígovi (Rígsþula)*, která se odlišuje svým sociálním a kulturním zaměřením. Příběh vypráví o bohu Heimdallovi, který přijde na Zemi pod jménem Ríg a cestuje mezi lidmi, kde navštěvuje tři domácnosti reprezentující různé sociální třídy: *þrally* (otroky), *karly* (svobodné farmáře) a *jarly* (šlechtu). S každou z těchto skupin sdílí jídlo a posléze se stane kmotrem dětí narozených při těchto setkáních, čímž symbolicky stvoří sociální strukturu severské společnosti. Báseň podává důležitý pohled na vnímání sociálních rozdílů a jejich legitimizaci skrze božský zásah v severské mytologii. Zobrazením Heimdalla (Ríga) jako zakladatele a patrona sociálních tříd *Píseň o Rígovi* přispívá k pochopení, jak dávní Seveřané vnímali a odůvodňovali sociální stratifikaci ve své společnosti. Kromě sociálního rozměru báseň také reflektuje téma osudu a předurčenosti, končí předpovědí o vzestupu jarlova potomka k statusu krále, což naznačuje možnost sociální mobility a proměny společenského řádu.

Codex regius obsahuje i *Píseň o Svipdagovi (Svipdagsmál)*. Jedná se o dvě propojené básně *Gróiny kouzelné písně (Gróugáldr)* a *Píseň o Fjølsvinnovi (Fjølsvinnsmál)*, které společně vyprávějí o dobrodružstvích mladíka Svipdaga. V první části, *Gróiny kouzelné písně*, Svipdag vyhledá kouzelnou pomoc své mrtvé matky Gróy, aby překonal nástrahy na cestě za získáním lásky bohyně Menglōð. V *Písní o Fjølsvinnovi* pak Svipdag dorazí k pevnosti, kde Menglōð sídlí, a musí odpovídat na hádanky strážce Fjølsvinna, aby dokázal, že je hoden vstoupit a získat srdce své milé. Tyto dvě básně kombinují motivy magie, lásky a hrdinského úkolu. Zároveň představují hluboký pohled na staroseverské pojetí předurčení a síly osobní vůle v rámci mytologických tradic.

Mezi hrdinské básně, které hovoří hojně o mytologii, patří *Píseň o Vqlundovi* (*Vqlundarkviða*), která byla původně zařazena v *Codex Regius* mezi básně mytologické. Díky svému obsahu je v současné době řazena mezi básně hrdinské. Druhou hrdinskou básní je *Píseň o Sigdrífě* (*Sigdrífumál*), která obsahuje moudrosloví od Óðina, Fáfnih a Sigdrífídy.

Dalším zdrojem informací o staroseverské mytologii je Snorriho Edda, která je někdy označována jako mladší. Tato Edda, která je psána prozaickou formou, byla sepsána autorem Snorrim Sturlusonem, který žil v období mezi rokem 1178 a rokem 1241. Snorriho Edda je rukopisem, který se mimo uchování archaické látky snažil o písemné dochování a pochopení poetiky skaldského a eddického básnictví. Rukopis byl napsán kolem roku 1220 a dochoval se v opisu z období kolem roku 1300 a to i se jménem autora.¹⁸ Snorriho Edda obsahuje i některé verše, které nalezneme v *Codex Regius* a spolu s ním je vodítkem pro popsání mytologického světa starého severu.

Dalším žánrem staroseverské literatury, který budu ve své práci využívat, jsou ságy. Ságy jsou poutavým vyprávěním o minulosti Norska a Islandu. Slovo „saga“ etymologicky souvisí se staroseverským slovesem *segja*, což znamená říkat, vyprávět. Sága tedy znamená „to co se vypráví, vyprávělo“. Autoři ság 12. až 13. století zapisovali tedy to, co jim jiní vyprávěli.¹⁹ Ságy jsou charakteristické svým neosobním stylem, psaným v erformě. Dají se rozdělit na ságy rodové, které líčí doby od osídlení Islandu až po přijetí křesťanství v roce 1000, dále ságy královské, které popisují osudy norských králů, a ságy o dávnověku, které popisují doby mýtické a obsahují mnoho fantaskních prvků.

Vedle ság a eddické poezie se do staroseverské literatury řadí i historiografická literatura, která byla psána na Islandu ve 12. století. Mezi nejznámější díla patří *Kniha o Island'anech* (*Íslendingabók*)²⁰ od Ariho Þorgilssona a *Kniha o záboru země* (*Landnámabók*), jehož autorem je s největší pravděpodobností také Ari.²¹ Mimo žánry, které byly zmíněné v této podkapitole existují i další jako např. skaldská poezie, kterým se v této práci věnovat nebudu, protože se přímo netýkají mého tématu.

¹⁸ HEGER, Ladislav, KADEČKOVÁ, Helena (ed.). *Edda*. Praha: Argo, 2013. str. 6-7

¹⁹ KADEČKOVÁ, Helena. *Dějiny severských literatur I - Středověk*. Karolinum, 1993. s. 106

²⁰ Nebo-li *Íslendingabók*, je historický záznam, který popisuje genealogii a dějiny osadníků na Islandu od jeho osídlení do počátku 12. století. Tato kniha je důležitým pramenem informací o rané historii Islandu a islandského lidu. V islandštině je k dostání v edici *Íslenzk fornirt*. Viz. *Íslendingabók Landnámabók*. 1. *Íslenzk fornirt*. Prentstofa G. Benediktssonar, 1982.

²¹ V islandštině je k dostání v edici *Íslenzk fornirt*. Viz. *Íslendingabók Landnámabók*. 1. *Íslenzk fornirt*. Prentstofa G. Benediktssonar, 1982.

Díky výše zmíněným zdrojům lze zrekonstruovat obraz a kosmogonii staroseverského světa. Dle *Vqluspá* na počátku nebylo nic než prázdnota tzv. *Ginnungagap*²². Poté vznikly dva světy Múspellheim a Niflheim. Zatímco Múspellheim byl světem plným ohně, Niflheim byl světem ledu. V Niflheimu se nacházela studna Hvergelmi, ze které vytékalo dvanáct ledových řek. Ze spojení tepla a zimy vznikl svět a z kapek vody a žáru povstala první bytost mrazivý obr Ymi. Mimo Ymiho vznikla v tomto světě i kráva Audhumla, která vytvořila další bytost (praotce Ásů Búriho) tím, že lízala slané kostky. Audhumla živila Ymiho svým mlékem. Mezitím Ymimu v levém podpaží vyrostl muž a žena a třením nohama o sebe vznikl šestihlavý obr Þrudǫgelm. Tak vznikli obři, kteří obývali zemi zvanou Jötunheim. Búri zplodil syna Bora a ten si vzal obryni Bestlu, se kterou měl tři syny a to Óðina, Viliho a Véa. Tito synové Borovi zabili praobra Ymiho a v jeho krvi nechali utopit skoro všechny ostatní obry. Z těla obra Ymiho začali následně tvořit svět lidí Miðgarð. Z Ymiho masa vytvořili zemi, z kostí hory, z krve moře a řeky, z vlasů stromy a z mozku oblaka. Z Ymiho obočí vznikla zeď, která chránila svět lidí před obry. Slunce bylo vytvořeno z jeho lebky, která v sobě měla jiskru z Múspellheimu. Poté bohové Óðin, Vili a Vé stvořili ze stromů, které se vyplavili z moře, první lidi. Muž se jmenoval Ask, což znamená jasan a žena Embla, což znamená jívka. Bohové jim následně vdechli život, dali rozum, pohyb, podobu a smysly. Následně byl Ásgarð, svět bohů, spojen s Miðgarðem duhovým mostem, který nesl název Bifröst. Ásgarð, Miðgarð a již zmíněný Jötunheim jsou tři z devíti světů, které staří Seveřané rozeznávali. Tyto světy držel posvátný strom zvaný Yggdrasil. Jeho kořeny vedly ke třem studnám. U jedné z nich seděly norny, které splétáním nití určovaly lidský osud. Kolem Miðgardu je praoceán, v kterém žije obrovský had Miðgardsorm, který sehraje důležitou roli v zániku světa Ragnarǫku. Ragnarǫk je označení pro zánik světa, kdy se vše zničí a přijde svět zcela nový.²³

Ve staroseverské mytologii jsou dva rody bohů Ásové a Vánové. Ásové jsou spojeni především s válkou a vládou. Jejich sídlem je Ásgarð. Mezi nejvýznamnější Ásy patří Óðin, bůh moudrosti, války, smrti, básnictví a magie. Je vůdcem Ásů, který obětoval sám sebe, aby se naučil runám a získal tak moudrost. Vedle Óðina stojí další z bohů, který je spojován s válkou a spravedlností, Tý. Jeho nejvýraznější atribut je jeho odvaha, protože je známý jako jeden z nejstatečnějších bohů. Příběh, který je s ním spojen, líčí, jak obětoval svou ruku, aby přivázal vlka Fenriho, který byl jedním z potomků boha Lokiho. Tímto činem pomohl udržet svět v bezpečí před

²² Slovo Ginnungagap je tradičně vykládáno jako „zející jícen“ či „jícen jícnu“. Výraz gap „jícen, zvířecí tlama, otvor, propast“ je odvozeno od slovesa gapa „zívat, zet“. Smysl výrazu ginnung- není zcela jasný, bývá však vykládán velmi podobně od slovesa gina či gína, taktéž ve významu „zívat, zet“. Viz VÍTEK, Tomáš; STARÝ, Jiří; ANTALÍK, Dalibor. *Řád a chaos v archaických kulturách*. Praha, Hermann & synové, 2010. s. 187

²³ STARÝ, Jiří a KOZÁK, Jan. *Hranice světů: staroseverský Midgard a Útgard ve strukturalistických a poststrukturalistických interpretacích*. Online. *Religio*. 2010, roč. 18, č. 1, s. [31]-58. ISSN 1210-3640 (print). Dostupné z: <https://hdl.handle.net/11222.digilib/125314>. [cit. 2024-02-28].

hrozbou, kterou Fenri představoval. Dalším významným bohem je Þór, který je dle Snorriho nejsilnějším bohem a jeho hlavním úkolem bylo bránit Ásy svým kladivem Mjǫlnir, kterým bojuje proti jejich odvěkým nepřítelům obrům. Zároveň ochraňuje lidský svět Miðgarð. Je bohem hromu a podobně jako Zeus ovlivňuje počasí a úrodu. Protipólem k těmto odvážným bohům je bůh Loki. Loki je zvláštní postavou staroseverské mytologie, kdy je zároveň jedním z bohů zároveň jim ale škodí. Je označován jako tzv. *trickster*²⁴. Loki je také znám svou úlohou v Ragnarǫku, kde se postaví proti bohům a bojuje proti nim na straně obrů.²⁵

Druhým rodem bohů jsou Vánové, kteří jsou spojeni s plodností, bohatstvím a mořem. Mezi hlavní Vány patří Njǫrð, který je bohem moře, větru, rybářství a bohatství. Je otcem Freyje a Freyji. Freyja byla bohyní lásky, krásy, plodnosti a často je spojována s magií *seiðr*²⁶. Její bratr Frey je spojován s plodností, sluncem a deštěm.²⁷

Důležitým příběhem staroseverské mytologie je válka mezi těmito dvěma rody. Válka mezi Ásy a Vány je příběh, který vypráví o konfliktech a nakonec o smíření mezi oběma skupinami bohů. Tento příběh symbolizuje cykly přírody, smrti a znovuzrození a je důležitý pro pochopení dynamiky severského panteonu. Bohové v severské mytologii mají mnoho lidských vlastností. Mají vlastní city, vášně, ctnosti a slabosti, což je spojuje s lidmi. Jsou schopni lásky, hněvu, závidi, radosti a žalu. Přestože mají některé lidské rysy, jsou bohové odlišní od lidí ve své nesmrtelnosti, moci a schopnostech. Jsou například schopni nadpřirozených jevů, jako je změna podoby nebo ovládání přírodních sil. Jsou také propojeni se zákonitostmi a cykly přírody a osudu, což ovlivňuje jejich rozhodnutí a jednání. Dále mají bohové často neobvyklé vztahy a rodinné dynamiky, které se projevují ve vzájemných konfliktech, intrikách a spojenectvích. Jsou zapleteni do mnoha příběhů, které vykazují jejich lidské i nadpřirozené vlastnosti. Celkově lze říci, že bohové v severské mytologii kombinují lidské charakteristiky s nadpřirozenou mocí a bytostným propojením se zákonitostmi světa.

²⁴ Trixter, známý také jako šibal nebo lstivý podvodník, je archetypální postava, která se objevuje v mýtech, folkloru a literatuře různých kultur po celém světě.

²⁵ KADEČKOVÁ, Helena. *Dějiny Islandu*. Nakladatelství Lidové noviny, 2009. str. 49-52.

²⁶ Typ staroseverské magie.

²⁷ KADEČKOVÁ, Helena. *Dějiny Islandu*. Nakladatelství Lidové noviny, 2009. str. 49-52

1.3. Historie islandské religiozity

Island byl dle *Knihy o Island'anech*²⁸ osídlen kolem roku 870 Ingólfelem Arnarsonem. Ari Moudrýv *Knize o Island'anech* píše:

„Island začal být osídlován z Norska za dnů Haralda Krásnovlasého, syna Hálfdana Černého [dle výpovědi informátorů] v době kdy Ívar, syn Ragnara Lodbróka [což byl slavný dánský viking, zmiňovaný v ságách i franských kronikách: kolem roku 845 ohrožoval se svou flotilou na Seině Paříž a jeho syn Ívar Bezkostný dobyl kolem roku 866 York] dal zabít anglického krále Edmunda Svatého. Stalo se to roku 870 po narození Krista, podle toho, co je napsáno v Edmundově životopise. Ingólfur se jmenoval norský muž, o němž se s jistotou říká, že odjel na Island poprvé, když Haraldu Krásnovlasému bylo šestnáct let, a podruhé o několik let později. Usadil se na jihu v Reykjavíku.“²⁹

Od této doby až do roku 1000 byl Island čistě pohanskou zemí. Ostrov ohně a ledu ve své historii procházel specifickou situací. Island byl panenskou zemí s dostatkem půdy, do které první osadníci přijížděli se zájmem o vybudování nové vlasti, nezávislé na králi.³⁰ Kolem roku 930 byl na Islandu založen tzv. *Alþing*. *Alþing* byl shromážděním, které ustanovovalo zákonodárnou a soudní moc. Důvodem, proč byl tento ústřední sněm založen, bylo nastolení zákonů, které by byly platné pro celou zem. Vlivem emigrace na Island se v mnoha případech narušila rodová pospolitost i jednotné právo. Lidé z mnoha norských krajů s odlišnými zákony žili na stejném území a zároveň se často stávalo, že se příslušníci stejného rodu usazovali na různých místech v zemi. Rodové svazky mohly fungovat pouze za předpokladu jednotného práva. Sněmoviště, jinak nazývané *Pingvellir*, neboli Sněmovní pláň, bylo důkladně vybráno. Přinášelo mnoho výhod jako bylo jezero, řeka a les. Především se pak na něj dalo jednoduše dostat ze všech částí ostrova. Na této pláni se sněm konal od roku 930 pravidelně každý rok po dva týdny v pevně stanoveném termínu okolo letního slunovratu.³¹

Dle *Knihy o Island'anech* byly na prvním jednání v roce 930 přijaty tzv. Úlfjótovy zákony. Systém, který byly zákony, přijat rozdělval území celého Islandu na jednotlivá území s vlastními lokálními sněmy. Těchto sněmů bylo dvanáct a byl stanoven i stejný počet náčelníků. Tito náčelníci měli stanovený titul *goði*, odvozený od slova *goð* pohanský bůh, což ukazovalo, že neměli v počátcích pouze světskou funkci. Později s přijetím křesťanství tento titul přijal čistě světskou

²⁸ Nebo-li kniha o zaboru země, popisující dobu kolem osídlení Islandu. V současné době je datace osídlení potvrzena i archeologickými nálezy z okolí Reykjavíku. Viz. *Íslendingabók Landnámabók*. 1. Íslenzk fornirt. Prentstofa G. Benediktssonar, 1982.

²⁹ KADEČKOVÁ, Helena. *Dějiny Islandu*. Nakladatelství Lidové noviny, 2009. s. 28

³⁰ KADEČKOVÁ, Helena. *Dějiny severských literatur I - Středověk*. Karolinum, 1993. str. 9-10.

³¹ KADEČKOVÁ, Helena. *Dějiny Islandu*. Nakladatelství Lidové noviny, 2009. str. 35-36

formu. Instituce, kterým se stali hlavou, se nazývala *goðrod*. Rozuměl se jím především pak svazek mezi *goðim* a jeho sedláky, kteří měli povinnost ho doprovázet na sněm. Zároveň byl ustanoven zákonodárný sbor tzv. *lqgrétta*, sestávající z nejprve 36 a později 48 *goðar*.³² Název *lqgrétta* vznikl od *rétta lqg*, což v překladu znamená tlumočit zákony. Její funkce byla rozhodovat o zákonech, došlo-li k nesrovnalostem, zároveň přijímala nové zákony a volila zákonopravce tzv. *lqgsqgumaðr*. *Lqgsqgumaðr* byl předsedou *lqgrétty* a zároveň jakýmsi prezidentem celého *Alþingu*. *Alþing* v roce 1000 rozhodl i o oficiálním přijetí křesťanství.

Přechod od panteonu pohanských bohů ke Kristu je popisován v *Sáze o Njálovi*.³³ Drtivá většina Islandů z dob mezi 9.-10. stoletím uctívala pohanské bohy, především pak *Æsir*.³⁴ Potom, co Ólaf Tryggvason³⁵ nastoupil na norský trůn a snažil se násilnou formou vnutit lidu křesťanství, vypukly v Dánsku a Norsku náboženské války. Aby se tomuto Island vyhnul, projednával záležitosti náboženství na dalším *Alþingu*. Na něm Þorgeir Þorkelsson³⁶, který byl *lqgsqgumaðr*, navrhl, aby bylo ustanoveno jen jedno náboženství za platné. Křest a konverze ke křesťanství se po roce 1000 na Islandu stala povinnou. *Kniha o Island'anech*, popisuje, jak Islandané souhlasili s přechodem ke křesťanství i díky tomu, že jim byly poskytnuty velké paradigmatické ústupky v oblasti duchovní praxe.³⁷ V dané situaci bylo myslitelnější a rozumnější umožnit přežívání pohanských zvyků prostřednictvím zákona, než dbát na ortodoxnost, která by vedla k případným konfliktům ve společnosti.³⁸ Island postupně přijal křesťanství s minimem pronásledování a náboženského násilí. Zákony země se postupem času měnily tak, aby omezily pohanské rituály na soukromé události a s rostoucí křesťanskou kontrolou bylo jejich provozování postupně zcela zakázáno.

³² *Ásatrúarfélagið* na toto rozdělení nepřímo navazuje svým uspořádáním.

³³ Saga o Njálovi, také známá jako *Njáls saga* nebo *Brennu-Njáls saga*, je nejrozsáhlejší rodovou ságou na Islandu. Vznikla v 13. století a její příběh se odehrává v období mezi lety 960 a 1020. Hlavním protagonistou je Njál, známý jako zákonodárce, a jeho synové, kteří svými činy přinesli zkázu svému rodu. Jedná se o jednu z nejoblíbenějších islandských rodových ság. Viz. HEGGER, Ladislav. *Staroislandské ságy*. Garamond, 2022. str. 321-561

³⁴ Ásové a Vánové viz podkapitola o staroseverské literatuře a mytologii.

³⁵ Olaf I. Tryggvason byl norský král, který vládl v letech 995 až 1000. Byl jedním z významných panovníků v historii Norska a hrál důležitou roli při christianizaci země.

³⁶ Staroseversky Þorgeir Ljósveitningagoði Þorkelsson byl zákonopravcem na islandském Alþingu v letech 985 až 1001. V roce 999-1000 se setkání Islandského sněmu zabývalo otázkou, zda by společnost měla přejít na křesťanství, nebo zůstat pohanskou. Þorgeir se nakonec rozhodl pro křesťanství po dlouhé meditaci, čímž zabránil možnému konfliktu. Po svém rozhodnutí Þorgeir konvertoval ke křesťanství. Jeho příběh je zaznamenán v díle Íslendingabók od Ariho Þorgilsson. Viz. *Íslendingabók Landnámabók*. 1. Íslenzk fornirt. Prentstofa G. Benediktssonar, 1982.

³⁷ BAGGE, Sverre. *The Rise of the Scandinavian Kingdoms from the Vikings to the Reformation*. Princeton University Press, 2014.

³⁸ KADEČKOVÁ, Helena. *Dějiny Islandu*. Nakladatelství Lidové noviny, 2009. s. 56

I přesto zůstala v kultuře vedle Bible, křesťanských mýtů a nauk náklonnost ke starým zvykům.³⁹ V ságách nalézáme svědectví o lidech, kteří formálně přijali křesťanstvím a přesto zůstali věrni pohanským bohům. Vyzývali Krista, když bylo potřeba, stejně tak jako pohanské bohy.⁴⁰ O podobných momentech se dočteme i v další středověké literatuře, která byla zapsána v dobách již plně křesťanských.

Je důležité si uvědomit, že právě křesťanství, které přineslo na Island písmo a vzdělanost, přispělo k zapsání ústní tradice, která byla po generace tradována. Konverze ke křesťanství přispěla k rozkvětu národní kultury, především pak ke vzniku vzácných literárních pramenů. Církev si na Islandu získala rychle dominantní postavení v politické i kulturní sféře. Islandské křesťanství bylo před rokem 1000 importováno především keltskými přistěhovalci, otroky urozeného i neurozeného původu, irskými manželkami, a samotnými Seveřany, kteří ke křesťanství mimo Island konvertovali. Forma křesťanství se v mnohém lišila od římského katolictví a to především v zásadním rysu, kterým byl jazyk. Zatímco západní křesťanský svět se od vlády Karla Velikého vydal cestou používání latiny, jako oficiálního jazyka, irská církev zůstala po staletí národní. Irští duchovní se nikdy nerozešli s kulturou předkřesťanskou a používáním národního jazyka. Můžeme tedy usuzovat, že stejně jako irská církev se i ta islandská vydala cestou kázání ve vernakulárním jazyce, ve kterém následně vznikala i literatura.⁴¹

Na Islandu byla založena dvě biskupství, jedno na jihu ve Skálholtu (zřízeno r. 1054) a druhé na severu v Hólaru (zřízeno r. 1106). K tomu přibližně 11 vystavěných klášterů získalo statut center společenského, kulturního a politického života.⁴² Až do 30. let 16. století byl Island katolickou zemí. Island byl v té době pod dánskou nadvládou a součástí tzv. Kalmarské unie⁴³, proto s přijetím reformace v Dánsku paralelně probíhala i reformace islandská, která vyvrcholila roku 1550.⁴⁴ Přechod k nové formě víry trval několik let a setkal se s odporem. Zatímco v diecézi Skálholt byl luteránský řád úspěšně zaveden již v roce 1541, na severu v diecézi Hólar, toho bylo dosaženo až o

³⁹ STRMISKA, Michael. "Ásatrú in Iceland: The Rebirth of Nordic Paganism?" *Nova Religio: The Journal of Alternative and Emergent Religions* 4, no. 1 (2000), s. 109.

⁴⁰ Toto tvrzení potvrzuje i archeologie, která nachází v pohřebních výbavách vedle sebe pohanské i křesťanské náboženské předměty. Viz KADEČKOVÁ, Helena. *Dějiny Islandu*. Nakladatelství Lidové noviny, 2009. str. 52-53

⁴¹ KADEČKOVÁ, Helena. *Dějiny Islandu*. Nakladatelství Lidové noviny, 2009. str. 52-53

⁴² RACZYŃSKI, Rafał. State - Church relations In Iceland. *European Journal of Science and Theology* Vol.12, No.4, 49. 2016, **12**(4), 13.

⁴³ Tato unie byla založena v roce 1397 a spojila pod jednoho panovníka tři království: Dánsko, Švédsko a Norsko. Island byl v této době součástí Dánského království.

⁴⁴ LACY, Terry G. *Ring of Seasons: Iceland, Its Culture and History*. University of Michigan Press, 2000.

deset let později.⁴⁵ Byly vytvářeny nové školy pro vzdělávání luteránského duchovenstva. První a úplný překlad Bible v islandském jazyce vyšel v roce 1584.⁴⁶ Luteránství se na Islandu udrželo dodnes. Až pronikající vlivy 19. století začaly otevírat dveře jiným než křesťanským představám.⁴⁷ Důležité je říci, že v lidové kultuře po celé období od přijetí křesťanství až po tuto dobu přezívají staré pohanské zvyky vedle oficiálního náboženství.⁴⁸

Základy neogermánské víry vznikly ve dvou obdobích zvýšeného zájmu o germánský mýtus. Prvním z těchto období byl německý romantismus kolem roku 1800 a *völkisch* nacionalismus v první třetině dvacátého století. Německý romantismus osmnáctého století se zapojoval do nacionalistických hnutí v germánských, skandinávských, anglosaských a pobaltských zemích. Největšími představiteli německého romantismu byli Johann Gottfried Herder a bratři Jacob a Wilhelm Grimmové. Nacionalistická hnutí se snažila o hledání hluboké minulosti, která spojovala národ prostřednictvím kultury, jazyka a historie.⁴⁹ Tato minulost měla vytvářet základy pro společenství nazývané *Volk*, které mělo být reprezentativní pro daný národ. Druhá fáze se vyznačovala romantickými ideály *Volk*, které vyústily v první neogermánské víry.

Součástí neogermánských věr je i *Ásatrúarfélagið*.⁵⁰ Odmítání moderny přispělo ke vzniku víry, která se snažila zakládat na mýtu a kultuře. Podobně jako u německých hnutí v období romantismu se i na Islandu v průběhu 19. století zvýšil zájem o staré literární texty, jako byly ságy, Edda a skaldská poezie. V 70. letech 20. století se poté našel kruh nadšenců, kteří skoro po tisíci letech od uznání křesťanství znovu oficiálně přivedli „staré bohy“ k životu. V současné chvíli je *Ásatrúarfélagið* největším nekřesťanským náboženstvím na Islandu.

⁴⁵ RACZYŃSKI, Rafał. State - Church relations In Iceland. *European Journal of Science and Theology* Vol.12, No.4, 49. 2016, 12(4), 13.

⁴⁶ ELTON, Geoffrey Rudolph. *The New Cambridge Modern History: Volume 2, The Reformation, 1520-1559*. Cambridge University Press, 1990

⁴⁷ Od 19. století se Island otevírá novým náboženstvím a v posledních letech se ke křesťanskému vyznání hlásí čím dál méně věřících. Zatímco v roce 1990 se k protestantským křesťanským církvím hlásilo 97,8 % obyvatelstva v roce 2023 se k němu hlásí 65,55 %.

⁴⁸ Viz MITCHELL, Stephen A. *Witchcraft and Magic in the Nordic Middle Ages*. Pennsylvania: University of Pennsylvania Press, 2011.

⁴⁹ VON SCHNURBEIN, Stefanie. *Norse Revival: Transformations of Germanic Neopaganism, Studies in Critical Research on Religion, Volume: 5* (Leiden, The Netherlands: Brill, 2016), Dostupné z <https://doiorg.proxy.library.uu.nl/10.1163/9789004309517>. s. 17.

⁵⁰ VON SCHNURBEIN, Stefanie. *Norse Revival: Transformations of Germanic Neopaganism, Studies in Critical Research on Religion, Volume: 5* (Leiden, The Netherlands: Brill, 2016), Dostupné z <https://doiorg.proxy.library.uu.nl/10.1163/9789004309517>. str. 37-48.

1.4. Historie Ásatrúarfélagið

Od založení Ásatrúarfélagið uplynulo minulý rok padesát let. Během těchto padesáti let se z původních dvanácti zakládajících členů stalo hnutí, ke kterému se v současné chvíli hlásí okolo 6000 členů.⁵¹ Hnutí, které se původně jmenovalo *Vor Siður*⁵², bylo založeno první letní den roku 1972.⁵³

Myšlenka založit tuto náboženskou organizaci se zrodila při kavárenských diskusích čtyř mužů, a to farmáře Sveinbjörna Beinteinssona, Jörgena Ingi Hansena, patřícího do komunity hippies v Reykjavíku, novináře Dagura Þorleifssona a theosofa Þorsteinna Guðjónssona. Jak je vidět, tato skupina lidí spojená s kavárnou Mokka⁵⁴, se skládala z jedinců přicházejících z různých společenských kruhů. Na první pohled se zdálo, že nemají nic společného kromě toho, že jde o muže ve věku 30-50 let se zájmem o založení sdružení věnovaného pohanství. Právě věk a doba, ve které žili, byly jejich pojátkem: ovlivnění dobou po druhé světové válce se snažili o společenskou změnu. Doba 70. let byla pro zrod tohoto společenství přívětivá.

První schůze sdružení se konala ve čtvrtek 20. dubna 1972, kdy se zakladatelé sešli společně se sedmi dalšími lidmi v hotelu Borg v Reykjavíku. Zatímco jiní Islandané slavili první den léta, tato skupina se v hotelu Borg rozhodla oficiálně založit hnutí Ásatrúarfélagið. Na poměrně skromném setkání byly položeny základy sdružení.⁵⁵ Po založení se do čela hnutí jako *allshejargodi*⁵⁶ dostal Sveinbjörn Beinteinsson, který byl jeho hlavním představitelem od založení v roce 1972 až do své smrti v roce 1993.

Ve čtvrtek 8. června 1972 byl pořízen rozhovor s Jörgenem Ingi Hansenem, který byl později známý pod jménem Jörmundur Ingi Hansen. V úvodu rozhovoru je Ásatrúarfélagið definováno jako *formální společenství*, kde je Sveinbjörn Beinteinsson titulován jako *allshejargodi*. Jörgen v tomto článku otevřeně říká, že cílem společenství je získání oficiálního uznání pro obřady jako je sňatek, křest a pohřeb. Zároveň je zde uvedena i plánovaná strukturace společenství, které by mělo sestávat ze založení *lögrétty* a jmenování 36 *goðar* po celé zemi.⁵⁷

⁵¹ Vor siður: Ásatrúarfélagið 50 ára afmælisútgáfa. 2023. Litlaprent. ISSN 1670-6811. s. 6.

⁵² Do češtiny lze přeložit jako „Náš zvyk“.

⁵³ STRMISKA, Michael. "Ásatrú in Iceland: The Rebirth of Nordic Paganism?" *Nova Religio: The Journal of Alternative and Emergent Religions* 4, no. 1 (2000), s. 112.

⁵⁴ Mokka Kaffi, Skólavörðustígur 3A, 101 Reykjavík, Island.

⁵⁵ Viz JÓNSSON, Eggert Sólberg. *Ásatrú á Íslandi við upphaf 21. aldar: Uppruni, heimsmynd og helgiathafnir*. Unpublished MA thesis in Folkloristics at the University of Iceland. 2010.

⁵⁶ Hlavní *goði*, který je hlavní osobou celého hnutí.

⁵⁷ Vor siður: Ásatrúarfélagið 50 ára afmælisútgáfa. 2023. Litlaprent. ISSN 1670-6811. s. 6.

V neděli 3. prosince 1972 vyšel v islandských novinách *Tíminn* článek, kde Sveinbjörn zveřejňuje, že žádost o legalizaci společnosti byla odeslána na ministerstvo. Zároveň je v rozhovoru velice optimistický a říká, že nevidí žádný důvod, proč by *Ásatrúarfélagið* nemělo získat stejná práva jako ostatní náboženské organizace.⁵⁸

Zpočátku byla veřejnost i vláda k uznání organizace skeptická. V deníku *Visir* 2. ledna roku 1973 vyšel článek s názvem *Hverju reiddust goðin? (Co rozhněvalo bohy?)*. V tomto článku je popisována situace, která předcházela oficiálnímu založení organizace.

Na Islandu je v současné době uznáno devět náboženských společenství, ale vypadá to, že se brzy přidá desáté, a sice společenství Ásatrú. Zakládající shromáždění této organizace se konalo první den léta a další valná hromada byla svolána na příští neděli. Zakladatelů je dvanáct, šest žen a šest mužů, lidé všech věkových kategorií z různých míst.

Vedoucí představitelé organizace zatím odmítají poskytovat jakékoli informace. „Stále probíhá organizace společenství a nic není definitivní,” říkají.

„Samozřejmě nejsem připraven okamžitě odpovědět na otázku, zda by Ásatrú mohlo být uděleno uznání jako náboženskému společenství,” odpověděl Baldur Möller z Ministerstva církevních věcí novinám Visir, ale poukázal na to, že „v zemi panuje svoboda náboženství”.

„Není nutné získat uznání pro založení společnosti,” dodal dále. „Ale je to jiné, pokud si organizace přeje vybírat členské příspěvky a provádět obřady, jako jsou křtiny a svatby, legálně. V takovém případě je potřeba uznání.”

Když byl Baldur Möller tázán, zda si myslí, že Ásatrú bude uznání uděleno, odpověděl: „Jak jsem řekl, to ještě není jasné. Neupřesnili nám, jaké mají plány pro organizaci svého společenství. Ásatrú bylo v této zemi kdysi velmi vážené, ale není jisté, že jejich náboženské rituály budou v souladu s naší dnešní morálkou. Obávám se například, že by mohlo být překážkou, že jejich náboženské obřady jsou založeny na obětování. Mohlo by se stát, že by se to někomu nelíbilo.”⁵⁹

Sveinbjörn nakonec o legalizaci organizace žádal přímo tehdejšího ministra spravedlnosti Óláfura Johannessona, o kterém se vědělo, že je zastáncem náboženské svobody. Jak je zmíněno v článku z deníku *Visir*, na Islandu mohl založit v té době vlastní náboženské hnutí každý, ale aby získal stejná práva a uznání jako státní církev, potřeboval povolení. Toto povolení uděloval právě

⁵⁸ Tamtéž s. 7.

⁵⁹ Přeložené úryvky z islandštiny ze článku „Hverju reiddust goðin?” publikované v práci JÓNSSON, Eggert Sólberg. *Ásatrú á Íslandi við upphaf 21. aldar: Uppruni, heimsmynd og helgiathafnir*. Unpublished MA thesis in Folkloristics at the University of Iceland. 2010.

ministr spravedlnosti.⁶⁰ Kolem založení *Ásatrúarfélagið* se následně vytvořil zakladatelský mýtus, který popsal v jednom článku Þorsteinn Guðjónsson.

„Hrom a blesk jsou na Islandu vzácné. Není naší záležitostí vysvětlovat proč, ale nevěříme na zázraky. Avšak v roce 1973 jsem já a allherjarsgoði přišli k tehdejšímu ministrovi spravedlnosti na Islandu, Óláfurovi Johannessonovi, s prosbou o oficiální uznání Ásatrú jako náboženského společenství. Zatímco jsme mluvili, ministr měřil Sveinbjörna pronikavým pohledem plným rozčarování. Všiml jsem si toho, hledal jsem oči ministra a zjistil, že mi nemůže odolat, protože jsem mu před tím připomněl islandskou náboženskou svobodu a práva. Nedostali jsme žádný slib kromě obvyklého, že záležitost bude zvážena. Ale krátce poté se rozneslo, že licence bude udělena. Zničeno nic se i přístup k nám změnil. Co se stalo? ... Právě poté, co jsme odešli (řekl bych, že ne za déle než za 20 minut), udeřil blesk do střechy budovy, kde tehdy ministerstvo spravedlnosti sídlilo. Celý Reykjavík o tom okamžitě mluvil, 'Podivná náhoda,' říkali lidé. Jiní se ptali: 'Hněv bohů? Udeřil Þór svým Mjqlnim⁶¹?' Mnoho lidí si to tehdy myslelo a je možné, že to ovlivnilo kladné rozhodnutí ministerstva o několik dní později. Pravděpodobně ano. Představa, že bohové jsou stále aktivní, že opravdu existují a mají moc, hýbe myslí více než cokoli jiného. Ale nevěříme na zázraky, že? ...”⁶²

Nakonec bylo *Ásatrúarfélagið* přijato islandskou vládou 3. května 1973. V době oficiálního uznání mělo *Ásatrúarfélagið* již čtyřicet členů. Sveinbjörn jako první *allsherjagoði* získal oficiální právo provádět obřady, které jsou obdobou křesťanských svátostí, a to křtin (označovaných jako *nafngjöf* - udělení jména), birmování (*siðfesta*- upevnění víry), svateb (*hjónavígsla*- uzavření manželství) a pohřbů (*útför*- pohřeb). Všechny tyto obřady jsou plně legální a podléhají právním záležitostem. V jednom z rozhovorů se Sveinbjörnem jsem našla pasáž o sňatcích, ve které stálo:

„Slyšel jsem o případu, kdy se pár vzal jakoby z legrace. Mladá dáma byla plnoletá a k jejímu překvapení zjistila následující den, že je manželství platné. S požádáním o anulování otálela, protože by se musela vzdát poloviny ze svého majetku. Věc nebyla skutečně žertem a pár musel nakonec žádat až u Parlamentu. Prohlásili, že se k sobě nehodí a chtěli, aby Parlament prohlásil manželství za neplatné, aby nemuseli projít právními řízeními o rozvodu. Parlament jim ale nevyhověl. Manželství bylo platné a plně legální. Museli projít rozvodem jako kdokoli jiný.”⁶³

⁶⁰ *In memory of Sveinbjörn Beinteinsson*. Online. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20091027105907/http://geocities.com/odinistlibrary/OLArticles/Articles/Sveinbjorn.htm> [cit. 2024-02-13]

⁶¹ Pórovo kladiivo viz. předchozí podkapitola o staroseverské literatuře a mytologii.

⁶² *In memory of Sveinbjörn Beinteinsson*. Online. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20091027105907/http://geocities.com/odinistlibrary/OLArticles/Articles/Sveinbjorn.htm> [cit. 2024-02-13]

⁶³ *In memory of Sveinbjörn Beinteinsson*. Online. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20091027105907/http://geocities.com/odinistlibrary/OLArticles/Articles/Sveinbjorn.htm> [cit. 2024-02-13]

První veřejný *blóð*⁶⁴, který *Ásatrúarfélagið* konalo, se uskutečnil dne 5. srpna 1973. Šlo o první oficiální *blóð* na Islandu od roku 1000, kdy byly obřady *blóð* zakázány zákonem. Slavnost se konala na farmě Sveinbjörna v Draghálsu v prudkém dešti pod sádrovou sochou boha Þóra, kterou vytvořil Jörmundur Ingi Hansen. *Blóð* byl novinami *Vísir* popsán jako „energický a plný síly“⁶⁵.

V roce 1994 po smrti Sveinbjörna se ujal postu Jörmundur, který byl jedním ze zakládajících členů hnutí. Jörmundur se – podobně jako Sveinbjörn – vyznal ve starých textech, hlavní rozdíl mezi nimi spočíval v komunikaci s médii. Právě práce s médii vedla ke zvýšení popularity tohoto hnutí. Jörmundurovo působení ve funkci *allsherjargoði* zvýšilo počet členů organizace, který vzrostl z 172 v roce 1994 na 628 v roce 2002. Zároveň se zvýšil i podíl žen mezi členy, který stoupl z 13% na 21%.⁶⁶ V roce 1999 organizace splnila jeden z dlouhodobých cílů tím, že získala vlastní hřbitov, který navrhl sám Jörmundur, a ještě v tom samém roce se zde uskutečnil první pohřeb.

V roce 2000, při oslavě tisíciletého výročí christianizace Islandu, došlo ke sporu mezi státní církví (*Þjóðkirkjan*)⁶⁷ a *Ásatrúarfélagið*, které mělo v tu dobu svůj každoroční *blóð* v *Pingvelliru*⁶⁸. Tento konflikt vyústil v to, že letní slavnost *Ásatrúarfélagið* navštívilo přes 1000 lidí, což představuje rekordní účast na ceremoniálu této organizace.⁶⁹

Od roku 2002 je *allsherjargoði* islandský hudební skladatel Hilmar Örn Hilmarsson. Dle jeho slov byl vybrán, protože byl v *Ásatrúarfélagið* od jeho založení. Pod jeho vedením se v současné době k *Ásatrú* hlásí skoro 6000 členů.

1.5. Dosavadní výzkum *Ásatrú* ve světě

Neopohanská hnutí a pohanství obecně je v posledních letech předmětem mnoha studií. Ve sběru dat a dosavadní literatury k potřebám této diplomní práce jsem se úzce zaměřila na germánské neopohanství, nebo-li *Ásatrú*. *Ásatrú* je souhrnným označením pro moderní náboženská hnutí

⁶⁴ *Blóð* je rituální obřad v *Ásatrú*, během kterého jsou obětovány různé předměty, potraviny nebo nápoje bohům. Tento obřad má posilovat vztah mezi lidmi a božstvy, zajišťovat prosperitu a získávat božskou podporu. *Blóð* se obvykle koná při různých příležitostech, jako jsou svátky, změny ročních období nebo osobní události.

⁶⁵ Islandsky "fór fram með tilþrifum og atorku", "Reiddust goðin?" *Vísir*, srpen 7, 1973. st. 1. Online. Dostupné z: http://timarit.is/view_page_init.jsp?pageId=3249986&issId=238363&lang=en [cit. 2024-02-13]

⁶⁶ STRMISKA, Michael. *Modern Paganism in World Cultures: Comparative Perspectives (Religion in Contemporary Cultures)*. Santa Barbara, 2005. s. 167.

⁶⁷ Islandská státní církev, islandsky *Þjóðkirkjan* je luteránská církev, ke které se v současné chvíli hlásí 227 259 Islandčanů.

⁶⁸ Sněmovní pláň, které byly od založení Alþingu místem, na kterém se každý rok v létě pořádal sněm.

⁶⁹ STRMISKA, Michael. *Modern Paganism in World Cultures: Comparative Perspectives (Religion in Contemporary Cultures)*. Santa Barbara, 2005. s. 173.

inspirovaná severskou mytologií a starou severskou vírou. Tato hnutí zaznamenala v posledních desetiletích značný růst a zájem, jak ve veřejné, tak v akademické sféře. Jedná se o náboženský a kulturní fenomén, který se stává důležitým předmětem studií pro mnoho akademických disciplín, včetně religionistiky, antropologie, historie, sociologie a folkloristiky.

Z mého pohledu nejzásadnější knihou, která o této tematice vznikla, je kniha z roku 2005 s názvem *Modern Paganism in World Cultures: Comparative Perspectives* od amerického profesora antropologie náboženství a historie Michaela Strmisky. V této působivé publikaci se Strmiska zabývá komplexním pohledem na moderní pohanství, včetně Ásatrú, a srovnává ho s dalšími náboženskými hnutími po celém světě. Autor analyzuje různé aspekty moderního pohanství, včetně jeho historie, praktik a významů, které sebou nese. Zároveň se zabývá historií moderního pohanství a jeho vývojem od 19. století až po současnost. Tento historický kontext poskytuje čtenářům pohled na to, jak moderní pohanství vzniklo a jak se vyvíjelo v různých oblastech světa.

Na podobné bázi pracuje i další pro mě důležitá autorka Stefanie von Schnurbeinová, která je profesorkou moderní skandinávské literatury na Humboldtově Univerzitě v Berlíně. Von Schnurbeinová se ve své práci *Norse Revival: Transformations of Germanic Neopaganism* již více zaměřuje právě na Ásatrú. *Norse Revival* je výsledkem autorčina třicetiletého výzkumu a zabývá všemi různými aspekty Ásatrú v mnoha severských zemích a dalšími formami neopohanského života. Tato kniha mě inspirovala ke zvolené metodě. Stefanie von Schnurbeinová pro svůj výzkum provedla okolo třiceti rozhovorů s členy Ásatrú po celém světě.⁷⁰ Islandskému Ásatrú je zde věnována jen malá část, i přesto je pro mou práci tato kniha významným pojátkem pro pochopení vztahů a rozdílů mezi jednotlivými skupinami, které se označují za Ásatrú.

Přímo o *Ásatrúarfélagið* neboli „společenství víry v Ásy“⁷¹ vzniklo několik akademických článků, pro mě nejdůležitějším se z tohoto útlého seznamu prací staly články dva. První článek napsal již zmíněný Michael Strmiska, ve kterém se věnuje otázkám, zda je *Ásatrúarfélagið* znovuzrozením staroseverského pohanství, či nikoliv.⁷² Druhým článkem je pak *The Background and Nature of the Annual and Occasional Rituals of the Ásatrúarfélag in Iceland* od profesora folkloristiky na Islandské univerzitě Terryho Gunella. Ten ve své práci přirovnává rituály tohoto hnutí k vynalezeným tradicím na základě konceptu Erica Hobsbawmna. Dále jsem přímo o

⁷⁰ VON SCHNURBEIN, Stefanie. *Norse Revival: Transformations of Germanic Neopaganism, Studies in Critical Research on Religion, Volume: 5* (Leiden, The Netherlands: Brill, 2016), Dostupné z <https://doi.org.proxy.library.uu.nl/10.1163/9789004309517>.

⁷¹ Ásové, staroseverský výraz *Æsir*, jsou skupinou bohů v severské mytologii, kteří sídlí v jednom z devíti světů, který se jmenuje Ásgard. Viz. LINDOW, John. *Norse Mythology: A Guide to Gods, Heroes, Rituals, and Beliefs*. [s.l.]: Oxford University Press, 2002. s. 49-50.

⁷² STRMISKA, Michael. "Ásatrú in Iceland: The Rebirth of Nordic Paganism?" *Nova Religio: The Journal of Alternative and Emergent Religions* 4, no. 1 (2000), str. 106-32.

Ásatrúarfélagið našla několik kvalifikačních prací zabývajících se především otázkou, do jaké míry je toto hnutí pokračovatelem starého náboženství a do jaké míry je náboženstvím novým. Tyto práce jsou především v islandštině. Nejvíce nápomocnou mi byla obsáhlá magisterská práce od Eggerta Sólberga Jónssona *Ásatrú á Íslandi við upphaf 21. aldar: Uppruni, heimsmynd og helgiathafnir* (*Náboženství Ásatrú na Islandu na začátku 21. století: Původ, světový pohled a chrám*), kterou Eggert psal pod vedením Terryho Gunella v roce 2010. Tato práce není veřejně publikována a Eggert mi ji osobně poslal pro potřeby mé diplomní práce.

Po vyčerpávající rešerši literatury jsem zjistila, že výzkum, který by se zabýval více do hloubky otázkami, jakou roli hraje staroseverská literatura pro toho hnutí, jaké části její členové využívají a při jakých příležitostech, zatím proveden nebyl. Rozhodla jsem se tedy toto zatím neúplně zmapované akademické pole podrobněji probádat. Vzhledem k tomu, že *Ásatrúarfélagið* je dosti uzavřená komunita, nebyla tato ambice zprvu úplně jednoduchá. Ve svém výzkumu jsem se setkávala s mnoha úskalími. I proto byla stěžejní má metoda výzkumu, která mi umožnila se dostat blíže k aktérům a získat si jejich důvěru.

1.6. Metodologie

Ve svém výzkumu jsem zvolila kvalitativní metodu výzkumu, založenou na polostrukturovaných rozhovorech s hlavními představiteli hnutí a zúčastněným pozorování. Tuto metodu jsem dále kombinovala s literární analýzou, která byla uplatněna při práci s originálními texty, ze kterých hnutí čerpá. Kvalitativní metodu výzkumu jsem zvolila především z důvodů nedostatečně zmapovaného pole, ve kterém jsem se rozhodla ve své práci pohybovat. Zároveň mi kvalitativní výzkum nabízel blíže pochopit emitskou perspektivu aktérů a významy, které své víře a zároveň i staroseverské literatuře přikládají. Na základě individuálních rozhovorů, které jsem prováděla na Islandu na přelomu roku 2023 a roku 2024, jsem se snažila dospět k informovanému obrazu o Ásatrú, jeho členech a tomu, jakou roli hraje staroseverská literatura pro toto hnutí. Kvalitativní výzkum, který spočíval v rozhovorech, byl pro toto bádání relevantní právě díky tomu, že se zabývá významy, které lidé přikládají věcem ve svém životě, jehož nepochybnou součástí je i literatura. Tato metoda se zároveň snaží porozumět tomu, jak lidé prožívají realitu skrze svůj vlastní referenční rámec.⁷³

Tento přístup poskytuje jedinečný materiál, který není dostupný jinými metodami výzkumu, ale přesto má své nedostatky. Například kvalitativní výzkum nemusí pokrýt tak široké spektrum informací jako kvantitativní výzkum, což omezuje jeho použitelnost na větším měřítku. Kvalita

⁷³ VAN DEN HOONAARD, Will C. "Fostering Human Dignity: Some Inherent Ethical Dimensions of Qualitative Research," in *Qualitative Research*, ed. Jurij Fikfak, Frane Adam and Detlef garz. (Ljubljana: Založba ZRC, 2004)

výzkumu může být ovlivněna dovednostmi výzkumníka a jeho subjektivními názory, což může vést k nízké spolehlivosti a konzistenci dat. Tento přístup rovněž vyžaduje větší časovou investici. Tyto nevýhody jsou často vyváženy tím, že kvalitativní výzkum se zaměřuje na hlubší porozumění lidské zkušenosti, což může být silnější a přesvědčivější než pouhá kvantitativní data. Etické provádění výzkumu zahrnujícího lidské účastníky je klíčové, ať už jde o sociální nebo lékařské experimenty, nebo pouze rozhovory. To, jakým způsobem provádět eticky a morálně správný výzkum, je obtížné a velmi sporné téma.⁷⁴

Než jsem poprvé hnutí kontaktovala, pečlivě jsem si prostudovala dostupnou literaturu a všechny dostupné online zdroje. Důležitým zdrojem pro mé prvotní bádání byly internetové stránky hnutí⁷⁵ a sociální sítě. Mimo tyto oficiální online zdroje jsem našla velký počet internetových článků a dokonce pár rozhovorů se členy hnutí na streamovacích platformách. Tento průzkum a rešerše literatury mi sloužil jako základní kámen pro následnou komunikaci s hnutím. Do výzkumu jsem tedy nevstupovala jako tabula rasa, ale spíše z pozice základně informovaného badatele, který se touží hlouběji seznámit s touto formou religiozity. Myslím si, že díky svým předchozím znalostem jsem získala větší věrohodnost, která mi napomáhala v prvotním jednání s hnutím.

Svůj první kontakt s *Ásatrúarfélagið* jsem uskutečnila formou e-mailu v červenci roku 2023 po více než půlročním mapování pole. Celý výzkum probíhal v anglickém jazyce. Oslovila jsem přímo současného *allsherjargöði* Hilmara Örn Hilmarssona, na kterého jsem získala kontakt na internetových stránkách *Ásatrúarfélagið*. Po výměně prvních e-mailů, které obsahovaly otázky především na formální fungování hnutí a texty, které jsou při rituálech používány, se mi nedostalo odpovědí, které by mi pomohly více se zorientovat v tomto hnutí. Odpovědi byly často velmi obecné a dokonce ne vždy na položené otázky. Zprvu to dokonce vypadalo, že toto hnutí nemá jasně strukturovaný průběh rituálu a použití literárních zdrojů je více než nahodilé. Zároveň komunikace probíhala v dlouhých emailech a na odpověď jsem často čekala i několik týdnů. Nakonec jsme se domluvili, že na Island přiletím a provedeme spolu rozhovor v chrámu, který *Ásatrúarfélagið* staví kousek od centra Reykjavíku.

Po celou dobu komunikace s Hilmarem mi byl nápomocný i jeho asistent, který spravuje kancelář hnutí. Pro potřeby své diplomní práce jsem se nakonec rozhodla, že zkontaktuji i ostatní *goðar*, což jsou správci jednotlivých regionů, ve kterých slouží jako zástupci *allsherjargöði*. Napsala jsem formou e-mailu všem *goðar* tohoto hnutí a dostalo se mi při mém překvapení devíti odpovědí z celkového počtu deseti *goðar*. K tomuto kroku jsem přistoupila především z důvodů

⁷⁴ TAYLOR, Stephen J. and BOGDAN, Robert. *Introduction to Qualitative Research Methods: A Guidebook and Resource*. New York, John Wiley & Sons Inc., 1998.

⁷⁵ *Ásatrúarfélagið*. Online. Dostupné z <https://asatru.is> [cit. 2024-03-19].

snahy o hlubší porozumění struktuře hnutí, politickým záležitostem a formám vnitřního vzdělávání v oblasti literatury a mytologie. Tento krok mi byl ve výsledku velmi nápomocný i v otázkách použití staroseverské literatury při jednotlivých obřadech. Získala jsem jakousi kostru a základní penzum textů, které jsou shodně používány. Osobní kontakt s *goðar* mi umožnil hlubší pochopení osobní stránky víry, která je pro toto hnutí charakteristická. Jednotliví členové mi zároveň lépe osvětlili svou individuální stránku práce se staroseverskými texty.

Zaměřila jsem se na zmapování celého ostrova a z každé jeho části jsem provedla rozhovor alespoň s jedním z *goðar*. Nakonec jsem provedla dohromady šest polostrukturovaných rozhovorů⁷⁶ z celkového počtu deseti *goðar*, kteří představují nejvyšší představitele *Ásatrúarfélagið*. Pro rozhovory jsem měla připravený soubor otázek, které jsou k nahlédnutí v přílohách této práce. Tento dotazník jsem měla připravený ve dvou verzích, jedné určené přímo pro *allsherjargoði* a druhé, která byl pro ostatní *goðar*. V rozhovorech jsem se nejprve ptala na obecné otázky ohledně věku, národnosti, vzdělání a vztahu ke státní církvi. Poté jsem se zaměřila na otázku vztahu dotazovaných ke staroseverské literatuře. Na tuto část jsem navázala otázkami ohledně působení v *Ásatrúarfélagið* a otázkám víry. Nakonec jsem se ptala na otázky o vztahu islandců k přírodě. V případě dotazníku určeného pro *allsherjargoði* jsem přidala několik otázek, které se týkaly vedení hnutí. Po šesti rozhovorech jsem byla schopna již s jistotou stanovit společné rysy, které se ve výpovědích vyskytovaly.

Rozhovory byly nahrávány a zároveň jsem vedla zápis poznámek z prostředí, ve kterém jsem rozhovory prováděla. Původní předpokládaná délka rozhovoru byla třicet minut. Již po prvním rozhovoru mi bylo jasné, že tato délka není dostačující. Nakonec rozhovory povětšinou trvaly okolo jedné hodiny. Dva z rozhovorů se nakonec protáhly až skoro ke dvou hodinám. Rozhovory se až na jedinou výjimku odehrávaly v domovech *goðar*, takže mi bylo umožněno plně nahlédnout do prostředí, ve kterém žijí. Nakonec mi byla svěřena velká důvěra, za což jsem velmi vděčná. Během cestování okolo ostrova a provádění těchto osmi rozhovorů jsem měla možnost zjistit více i o islandské mentalitě a navázat přátelské vztahy s místními obyvateli.

Nad rámec rozhovorů s *allsherjargoði* a *goðar* jsem provedla rozhovor s asistentem vedení hnutí, který jako jediná z postav zůstane v této práci anonymizována. V případě *allsherjargoði* a *goðar* používám jejich vlastní jména, a to především z důvodu, že se jedná o dohledatelné vrchní představitele hnutí a není zde důvod je anonymizovat. Zároveň si žádný z účastníků nepřál být anonymizován a nakládání se jmény tedy neporušuje etický kodex vědecké práce⁷⁷. Otázka

⁷⁶ ZANDLOVÁ Markéta. *Rozhovor*. In NOVOTNÁ, Hedvika, Ondřej ŠPAČEK a Magdaléna ŠŤOVÍČKOVÁ, ed. *Metody výzkumu ve společenských vědách*. Praha: FHS UK, 2019, s. 322.

⁷⁷ *Etický kodex České asociace pro sociální antropologii*. Online. Dostupné z: http://www.casaonline.cz/?page_id=7 [cit. 25.04.2024].

anonymizace a nahrávání rozhovorů byla součástí formuláře, který jsem dávala jednotlivým respondentům k podpisu. Tento informovaný souhlas byl vyhotoven ve dvou kopiích, jednu si respondent ponechal a druhou jsem si ponechala já. Formulář je k nahlédnutí v přílohách této práce.

Nahrávky rozhovorů jsou uloženy na samostatném disku, spolu s kopiemi informovaných souhlasů. U všech rozhovorů jsem prováděla přepis a následný překlad z angličtiny, v některých pasážích i z islandštiny do českého jazyka. I tyto přepisy jsou součástí zakódovaného disku a k nahlédnutí jsou pouze mně a vedoucí práce. Zároveň mám archivovánu i e-mailovou komunikaci s jednotlivými členy. V některých případech jsem se na některé doplňující otázky k rozhovorům doptávala formou e-mailu.

Strukturované rozhovory byly nadále ve výzkumu doplněny o krátké zúčastněné pozorování, které mi bylo umožněno Jóhannou Guðný Harðardóttir, jednou z goðar, která mě pozvala na jarní *blóð*. Tento *blóð* probíhal v březnu roku 2024 u Jóhanny na farmě nedaleko Akranes. Celkově jsem na Islandu strávila dalších pět dní a provedla doplňující rozhovory s jednotlivými členy hnutí.

Při participaci na *blóðu* jsem využívala již zmíněnou techniku zúčastněného pozorování.⁷⁸ Vedla jsem si terénní poznámky, do kterých jsem si zapisovala celý průběh dne. Začala jsem popisem pole, ve kterém se pohybovala, dále jsem se zaměřila na účastníky *blóðu*, se kterými jsem mluvila o jejich motivacích, proč na *blóð* přišli. Při samotné slavnosti *blóð* jsem se aktivně podílela na jejím průběhu a na konci večera jsem si vše do detailu popsala do svého zápisníku. Doptala jsem se Jóhanny na přesné znění textů, které byly při *blóðu* použity.

V kombinaci s kvalitativní výzkumnou metodou jsem provedla analýzu literárních textů, které hnutí používá při svých rituálech. Šlo o několik knih, časopisů a kratších textů, které jsem získala přímo od jednotlivých členů hnutí. Mimo tyto texty jsem provedla analýzu vybraných částí poetické a prozaické Eddy, které má hnutí veřejně dostupné na svých internetových stránkách. Většina těchto zdrojů byla v islandštině a bylo nutno je přeložit do českého jazyka. Překlad jsem vypracovávala s pomocí vedoucí této práce. Těmto textům se budu podrobněji věnovat v dalších kapitolách. Toto penzum textů jsem rozšířila o literární výzkum pramenných zdrojů. Především jsem se pak zaměřila na ságy, zákoníky a *Knihu o záboru země (Landnámabók)* a pokoušela jsem se najít přesné pasáže obsahující informace o rituálech pohanského období. Zároveň jsem se snažila dohledat texty, o kterých hovořili jednotliví členové hnutí v rozhovorech, abych mohla lépe sledovat jejich využití v současné praxi a nalézt možné odchylky a nové interpretace, které texty získaly. V případě vybraných pasáží ze ság mi byla nápomocna stránka onp.com, na které jsem pomocí klíčových slov mohla vyhledávat přímo v dochovaných islandských textech. Další vybrané útržky jsem našla v práci Eggerta Sólberga Jónssona. Následně jsem se snažila o komparaci pramenné literatury a

⁷⁸ Viz. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005. str. 161-206.

současné praxe hnutí. Stanovila jsem si přitom svůj výzkumný cíl a výzkumné otázky, které jsou shrnuty v další podkapitole.

1.6.1. Výzkumné cíle a otázky

Cílem mého výzkumu je především snaha o vytvoření uceleného obrazu tohoto hnutí s užším zaměřením na jeho vztah k staroseverské literatuře. Pokud je křesťanství *náboženstvím knihy*, dalo by se říci, že *Ásatrúarfélagið je náboženstvím staroseverských rukopisů*. Vztah tohoto hnutí a staroseverské literatury je více než patrný. Mým hlavním výzkumným problémem je, jakým způsobem se tento vztah projevuje a jakým způsobem s literaturou pracuje. Na základě potřeby řešení tohoto problému jsem si stanovila tyto výzkumné otázky:

- 1. Jakým způsobem vychází islandské Ásatrú ze staroseverské literatury?**
- 2. Jakou roli hraje staroseverská literatura v současné náboženské praxi této skupiny?**
- 3. Jakým způsobem staví Ásatrúarfélagið svou rituální praxi?**

Vzhledem k tomu, že v českém prostředí není o této tematice zatím nic napsáno, spatřuji ve své diplomní práci i možný pozitivní přínos pro akademickou obec. V budoucnu bych ráda hlavní výsledky práce publikovala v angličtině, aby si její výsledky mohly přečíst badatelé i členové hnutí.

2. Empirická část

V této části práce se zaměřím na výsledky svého výzkumu, který probíhal na Islandu v roce 2023 a 2024. Pokusím se postupně zodpovědět všechny své výzkumné otázky. Budu hledat odpověď na to, jakým způsobem vychází islandské Ásatrú ze staroseverské literatury. Poté se zaměřím na jednotlivé rituály a budu sledovat, jakou roli v nich hraje staroseverská literatura v praxi. Současně se pokusím zodpovědět otázku, na jakých základech staví Ásatrúarfélagið svou rituální praxi.

2.1. Staroseverská literatura ve vztahu k Ásatrúarfélagið

Staroseverská literatura je pro hnutí Ásatrúarfélagið základním kamenem, na kterém staví svou rituální praxi. Nedá se ale říci, že by nakládala s nějakým textem dogmaticky. Členové hnutí svou víru staví na znalosti staroseverské literatury a jsou vedeni k tomu, aby se v ní dále vzdělávali. Hnutí pravidelně pořádá večery, které jsou věnované eddickým básním, zároveň jsou pořádány i nejrůznější přednášky týkající se témat ze staroseverské literatury a folklórní tradice. To, jakým způsobem je v Ásatrúarfélagið s texty nakládáno, ukazuje jedna pasáž z mé e-mailové komunikace se současným *allsherjargödi* Hilmarem Örn Hilmarssonem, který mi napsal:

„Může to vypadat/znít, jako že jsme vážná a vědecká studijní skupina, ale máme spíše volný přístup. Pokud bychom klasifikovali vtípné příběhy ve Snorriho Eddě jako Mozarta, tradiční vážné zpracování eddické poezie jako směs Bacha a Beethovena, tak to, co děláme, je Free Jazz. A myslím tím opravdu svobodný jazz!!!“

Hilmar Örn Hilmarsson 25.10.2023

Jednotliví členové hnutí si sami vybírají, jakými texty se budou řídit. Dle Hilmarových slov nikdo nikomu nenakazuje, co má číst, jde spíše o soubor doporučení. U věřících se předpokládá znalost staroseverských mýtů, které jsou zprostředkovány skrze doporučenou literaturu, kterou hnutí uvádí např. na internetových stránkách.⁷⁹

Na stránkách Ásatrúarfélagið lze nalézt několik eddických básní a text Snorriho Eddy. Celkový soubor těchto textů lze dohledat pod záložkou *Kvæði (básně)*. Jedná se o výběr básní z *Codex Regius* a dalších rukopisů, který provedl osobně Hilmar. Dle jeho slov se jedná o výběr těch, které považuje za nejdůležitější a zároveň těch, které úzce souvisí s mytologií.

⁷⁹ Ásatrú - Ásatrúarfélagið. Online. Dostupné z <https://asatru.is> [cit. 2024-02-13].

Celkově je na stránkách Ásatrúrarfelagið uvedeno sedmnáct textů. Jedná se o jedenáct mytologických a dvě hrdinské básně z poetické *Eddy* a celý text *Eddy Snorriho Sturlusona*.⁸⁰ Tyto texty jsou na stránkách řazeny abecedně, bez uvedeného zdroje. Po delším výzkumu jsem zjistila, že zmíněných třináct eddických básní pochází z pátého svazku edice *Íslenzk Fornrit* s názvem *Eddukvæði*⁸¹ a jsou přepsány do moderní islandštiny. Většina členů Ásatrúrarfelagið se nechce namáhat s čtením ve staroseverštině a volí raději moderní transkripci.⁸² Mezi mytologické básně, které jsou ve výběru uvedeny,⁸³ patří *Vědmina píseň (Vqluspá)*, která popisuje stvoření světa.

Další básní jsou *Výroky Vysokého (Hávamál)*, která je sbírku přísloví, vložených do úst nejvyššího z bohů Óðina. Tato báseň je v hnutí vnímána jako etický kodex, podle kterého by se členové měli řídit. Ve svém provozním řádu Ásatrúrarfelagið totiž uvádí:

„Náplň našich zvyků najdeme především v básni *Hávamál*. Hlavním obsahem etikety je odpovědnost člověka za sebe a své činy. Zvyk je založen na toleranci, poctivosti, lidství a úctě k zemi a přírodě.”⁸⁴

Ásatrúrarfelagið má i své vlastní vydání básně *Výroky Vysokého*, které obsahuje vysvětlení jednotlivých pasáží a interpretaci celé básně od Eyvindura P. Eiríksson, jednoho z bývalých *goðar*.⁸⁵ Toto vydání vyšlo v malém nákladu a je těžko k dostání, pokud nejste členy hnutí.

Dalšími básněmi, které jsou ve výběru na stránkách uvedeny, jsou *Píseň o Vaftrúdnim (Vafprúðnismál)*, *Píseň o Grímnim (Grímnismál)* a *Skírniho cesta (Skírnismál)*, která je často používána v případě obřadu *hjónavígsla (svatba)*. Dále jsou zde uvedeny básně *Píseň o Hymim (Hymiskviða)*, *Lokiho pře (Lokasenna)*, *Píseň o Trymovi (Þrymskviða)* a *Píseň o Rígovi (Rígsþula)*. Poslední z uvedených básní jsou *Gróiny kouzelné písně (Gróugaldr)*, jedná se o první část z *Písně o Svipdagovi (Svipdagsmál)*.⁸⁶

⁸⁰ Viz *Kvæði Archives - Ásatrúrarfélagið*. Online. Dostupné z <https://asatru.is> [cit. 2024-02-13].

⁸¹ KRISTJÁNSSON, Jónas. *Eddukvæði*. Íslenzk fornrit, Svazek 36. Hið Íslenzka Fornritafélag.

⁸² Staroseverský jazyk je velmi podobný moderní islandštině, při prepisech jsou prováděny pouze mechanické změny a často edice obsahují i vysvětlení slov, která už se nepoužívají.

⁸³ Dále pro přehlednost seřazeny dle řazení v českém vydání *Eddy*. Viz HEGER, Ladislav, KADEČKOVÁ, Helena (ed.). *Edda*. Praha: Argo, 2013.

⁸⁴ „Inntak vors siðar er einkum að finna í Hávamálum. Helsta inntak siðarins er ábyrgð einstaklings á sjálfum sér og gerðum sínum. Siðurinn byggir á umburðarlyndi, heiðarleika, drengskap og virðingu fyrir jörðinni og náttúrunni.” Dostupné z <https://asatru.is/log-felagsins/>

⁸⁵ Viz EIRÍKSSON, Eyvindur P. (ed.). *Hávamál með skýringum*. Ásatrúrarfelagið: Steinholt ehf., 2007. Náhled do této knihy viz přílohy této práce.

⁸⁶ Viz kapitola 1.2. Staroseverská mytologie a literatura

Mezi dvě zmíněné básně hrdinské ve výběru patří *Píseň o Vqlundovi (Vqlundarkviða)* a *Píseň o Sigrdrífě (Sigrdrífumál)*. *Píseň o Sigrdrífě* je podobně jako báseň *Výroky Vysokého* využívána jako soubor ponaučení pro věřící.

V případě Snorriho Eddy jsem nebyla schopna přesně určit vydání, ze kterého byl text překopírován. S jistotou lze říct jen to, že jde o verzi v moderní islandštině a z celého textu chybí pouze „Prolog“. Absence právě této části se dá interpretovat jako snaha hnutí vymanit se z křesťanských vlivů. „Prolog“ totiž nejvíce ukazuje Snorriho snahu integrovat severské mýty a legendy do rámce křesťanského myšlení, což bylo typické pro dobu, ve které Snorri žil, a pro jeho vlastní křesťanské vyznání. V „Prologu“ Snorri vysvětluje původ bohů a lidí pomocí biblického příběhu, přičemž navrhuje, že severská božstva byla ve skutečnosti historickými postavami – vůdci a hrdiny z Troje, kteří byli po svém příchodu na sever omylem považováni za bohy kvůli svým mimořádným činům a schopnostem.⁸⁷ Tento způsob interpretace (euhemerismus, v středověké Evropě rozšířený princip) měl racionalizovat existenci a uctívání pohanských bohů v kontextu křesťanské víry a poskytnout tak morální a historické ospravedlnění pro pohanské mýty. Takovéto přizpůsobení pohanských tradic bylo často používáno středověkými autory, aby usnadnili přijetí jejich děl ve společnosti ovlivněné křesťanstvím. Různé způsoby zacházení s pohanskými prvky můžeme nalézt v dalších dílech středověké Evropy. Příkladem může být hrdinský epos *Beowulf*.⁸⁸ Domnívám se tudíž, že „Prolog“ byl vynechán záměrně.

Webové stránky hnutí uvádí plné znění ostatních částí, a to *Gylfiho oblouznění (Gylfaginning)*, která obsahuje popis stvoření a zániku světa. Líčí mnoho příběhů severských bohů a další aspekty ze severské mytologie. Další částí je pak *Jazyk básnický (Skáldskaparmál)*, ve které je obsaženo mnoho kenningů, které jsou popsány i se svým původem. Jde o dialog mezi bohem moře *Ægim* a bohem básnictví *Bragim*. Poslední část, která nese název *Výčet meter (Háttatal)*, obsahuje výčet všech skaldských meter.⁸⁹

Některé pasáže těchto textů jsou dále využívány *goðar* při obřadech, což bude předmětem následujících kapitol. Výuka starých textů, především pak *Výroky Vysokého*, je součástí přípravného kurzu na rituál zvaný *siðfesta*. Tento přípravný kurz je forma seznámení mladistvých se starými mýty, etikou a kulturním dědictvím Islandu.⁹⁰

⁸⁷ Viz KADEČKOVÁ, Helena. *Edda a Sága o Ynglinzích*. Argo, 2003

⁸⁸ U tohoto eposu lze sledovat, jak byly pohanské prvky reinterpetovány skrze křesťanskou perspektivu. Viz J.R.R. Tolkien, ve své analýze *The Monsters and the Critics*, ukazuje, jak byly pohanské aspekty eposu *Beowulf* adaptovány, aby rezonovaly s křesťanskými hodnotami, čímž bylo dílo přijatelnější pro tehdejší křesťanské posluchače. Viz TOLKIEN, J.R.R. *The Monsters and the Critics*. In: *Proceedings of the British Academy*. 1936, s. 245-295.

⁸⁹ Tato část není součástí českého vydání Eddy.

⁹⁰ Více viz kapitola o *siðfesta*

2.1.1. Staroseverská literatura jako kulturní dědictví

Na základě polostrukturovaných rozhovorů jsem zjistila, že členové hnutí vnímají staroseverskou literaturu jako své národní dědictví. Všichni *goðar*, se kterými jsem ve svých rozhovorech hovořila, se shodují na tom, že staroseverská literatura je něčím, co je provází celý život a s čím se různou formou setkali v dětství. Tuto literaturu vnímají jako své kulturní dědictví, jako něco, co k nim neodmyslitelně patří. Zároveň věří, že obsah staroseverských textů je stále aktuální a provází je celým životem. Jedna z otázek v rozhovorech se týkala vztahu *goðar* a staroseverské literatury. Vybrala jsem některé pasáže z rozhovorů, které ilustrují význam staroseverské literatury pro hnutí. Jóhanna v jednom z rozhovorů o svém vztahu ke staroseverské literatuře mluví takto:

“... Je to součástí mého života. Celý můj život, víte, příběhy, severské ságy a Edda a tak dále, vždycky to tak bylo. Vidím v tom to krásné lidství a tu krásnou lidskost a také humor. Je to také vtipné a je v tom takové osvětlení života a lidí. Stále v tom nacházíme cestu k nám. I když to bylo vyprávěno před více než 1000 lety, stále je to skutečný život, skutečná povaha země a povaha lidí. Lidé se vůbec nezměnili, víte. Jsou pořád stejní.”

Jóhanna Guðný Harðardóttir 29. 12. 2023

Členové Ásatrú věří, že se ze starých mýtů a Eddy můžeme poučit i v dnešní době. Mimo rozhovory jsem se s doklady této teze setkala i v online zdrojích související s hnutím. Dr. Karl E.H Seigfried, spisovatel zaměřující se na mytologii a náboženství, který vyučuje teologii a dějiny náboženství na Cherry Hill Seminary v Jižní Karolíně a je zároveň jediný registrovaný člen Ásatrúrarfelagið, který žije mimo Island, tvrdí, že „*básně, mýty, ságy, legendy a historie severní Evropy poskytují způsob vidění, prostředek interpretace, filozofickou orientaci*”⁹¹ Věří, že spojení mezi světem dávných časů a současným světem je možné nalézt v každodenním životě.

Podobnou myšlenku vyjadřuje i Hilmar a zároveň k tomuto názoru navíc přidává, že dědictví ság je obsaženo v jazyku, především pak v moderní islandštině. Jedná se o doklady, že mytologie, obsahy ze ság a Eddy nikdy nezmizely.

„Myslím, že je velmi důležité si uvědomit, že některé z těchto myšlenek a textů nikdy nezmizely. Lidé byli méně věrni poezii, kdyby nešlo o návody, jak vést náboženský život. To způsobilo, že spousta výroků ze staroseverské literatury s námi žije po staletí a je zakořeněná v kultuře. Lidé přemýšlejí v těchto kontextech, a když se podíváme na náš vztah ke

⁹¹ *Three Ásatrú Worldviews, Part One*. Online. Dostupné z <https://www.norsemyth.org/2014/12/three-asatru-worldviews-part-one.html> [cit. 2024-02-13].

starým ságám a příběhům, jsou nám stále připomínány v každodenní řeči. Uvědomil jsem si to, když jsem psal divadelní hru inspirovanou Ságou o Grettim Silném⁹². Existují studie o tom, kolik vět z této ságy jsou pro svou obecnost dobrým zdrojem pro pozorování tohoto jevu. Myslím tím, že Gretti byl jako Arnold Schwarzenegger, nebo Bruce Willis islandské literatury. Vždy měl dobré výroky, takové přisprostlé a zbrklé. Měl několik nezapomenutelných výroků a některé z nich jsou stále živé. Lidé citují ságu o Grettim. Existuje přibližně 350 výroků z této ságy, které jsou stále součástí každodenní islandštiny.⁹³ Takže si někdy ani neuvědomujeme, jak jsme těmito věcmi ovlivněni.”

Hilmar Örn Hilmarsson 28.12.2023

Zároveň můžeme hovořit o tom, že členové věří, že existuje určitá podstata, jakési jádro staroseverské literatury, které považují za pravdivé i v dnešní době. Nejedná se o přesné detaily ze ság, ani o historická fakta. Za pravdivé a opravdové jsou považováni bohové a další bytosti, které se v příbězích vyskytují. Především je kladen důraz na hodnoty a postoje, které tyto bytosti zastávají. Tento moment, který se v odpovědích často vyskytoval ilustruje pasáž z rozhovoru s Haukurem Bragasonem.

„No, první věc je, že kdybyste dala dohromady deset členů Ásatrúarfélagið a zeptala se nás všech na to samé, dostala byste jedenáct různých odpovědí. Tak to prostě je a tak se nám to líbí, protože každý má svůj vlastní výklad. Je to tak, že si můžete vybrat svou pravdu. Neexistuje jedna pravda pro masu. Samozřejmě to ale vychází ze starých textů a má to všechno společné jádro. Jsou to staré texty, které si lidé vytvořili. A ty byly samozřejmě podle mého názoru vytvořeny člověkem a pochází to z naší potřeby vyprávět příběhy. Zároveň to vychází i z toho, že v těch starých dobách lidé seděli v drnových domech a museli se nějak zabavit. V zimě, jako je venku teď, měli lidé stejně jako my pět hodin slunečního světla. A v těchto chladných zimních měsících se venku nedalo moc pracovat a lidé neměli Netflix ani jiné streamovací služby a tak museli dělat něco jiného. Odtud si myslím, že ty příběhy pocházejí. Samozřejmě přišly s námi, když byl ostrov osídlen. Ale pak se měnily podle toho, kde se v zemi nacházely. A myslím si, že tyhle příběhy nám dávají, dávají nám nahlédnout do toho, jak lidé dříve přemýšleli o životě, o sobě navzájem, o přírodních silách a bozích. Tyto příběhy bezesporu mají své jádro, které ukazuje, jak lidé dříve přemýšleli a bohové jsou metaforami těchto myšlenek. Zároveň si myslím, že spousta příběhů jsou odpovědi na dětské otázky. Děti často kladou otázky, a když na ně nemáte odpověď, tak si něco vymyslíte. Je to jako ve starých příbězích. Kdyby se dítě zeptalo, proč se moře hýbe a proč je příliv a odliv, můžete začít vyprávět příběh o Þórovi, který se snaží vypít celé moře...” ”

Haukur Bragason 28.12.2023

⁹² Sága o Grettim je jedna z nejznámějších islandských ság, která vypráví příběh Grettioho Ásmundssona, hrdiny a psance, jehož osud je poznamenán záhadnými událostmi a bojem s nadpřirozenými bytostmi. Její dramatický děj a silný charakter Grettioho z ní činí významné dílo středověké islandské literatury.

⁹³ Tuto informaci se mi nepodařilo ověřit.

Členové hnutí věří, že staroseverské texty mohou být východiskem etiky a jsou návodem, jak žít, především pak se sebou samými a souladem s přírodou. Příkladem pak může být formulace Jóhanny, která si myslí, že právě toto je důvodem, proč se stále více mladých lidí se zajímá o staroseverskou literaturu.

„Vtipným faktem je, že stále více mladých lidí projevuje zájem o staroseverskou literaturu, a to zejména kvůli přírodě. Lidé si totiž začínají uvědomovat, že existuje pouze jedna věc, která je silnější než my, a tou je příroda. To se nikdy nezmění. Vždy budeme muset brát v úvahu, co příroda dělá s námi, a budeme s ní muset spolupracovat, nikoli se jí stavět do cesty. Mladí lidé si toto stále více uvědomují, a tak lidé chápou tuto starobylou moudrost a slova těch, kdo tu byli dávno před námi. To stále platí.“

Jóhanna Guðný Harðardóttir 29. 12. 2023

2.2. Náboženská praxe ve spojení s literaturou

V této kapitole budu zkoumat, jakým způsobem hnutí nakládá se staroseveskou literaturou a zároveň se budu snažit nalézt příklady, kde se zmiňované jevy v literatuře vyskytují.

I přesto, že je v Ásatrúrarfelagið se staroseverskou literaturou nakládáno více méně volně, existuje určitý soubor textů, kterými se v při obřadech řídí všichni *goðar*. Zároveň i samy obřady mají svou strukturu, která je využívána všemi. *Goðar* se společně scházejí na každoročních schůzkách a diskutují o obřadech a používaných textech. Struktura, kterou se řídí, je daná a byla vytvořena při založení hnutí. I přesto, že mají jednotlivé obřady své styčné body, každý z *goðar* do nich může vnášet své osobní invence.

“Scházíme se jednou do roka s ostatními goðar a na posledním setkání jsme procházeli jednotlivé ceremoniály a zjistili jsme, že máme velmi odlišný přístup. Existují ale určité styčné body, které musíme dodržovat. Na schůzkách to vypadá nějak takto: „Dobře, zdviháš roh, když to říkáš?“ „Ale já zdvihám prsten.“ „Dobře, v pohodě.“ Na základě toho jsme se shodli, že je pro nás v pořádku mít odlišné přístupy. Závěr byl ten, že každý goði má svůj unikátní přístup a vložil svůj osobní pohled, svůj charakter, nebo něco podobného do svých ceremonií. Myslíme si, že to je lepší než dělat vždy všichni totéž. Základy, schéma, struktura a filozofie jsou pro všechny stejné, ale každý přidává svůj vlastní přístup. Každý se nějakým způsobem odlišuje, ale stále se držíme všichni stejného postupu.“

Sigurður Mar Halldórsson 3.1.2024

2.2.1. Posvátný prostor

Obřady se vždy konají v rámci posvátného prostoru, který je určitým způsobem ohraničen. Toto ohraničení může být buď přirozené, například vodopád, strom, pláň, řeka, nebo uměle vytvořené: stěna, plot nebo brána. Členové hnutí, kteří se obřadů účastní, vždy vědí, kde leží ona

hranice posvátného prostoru. Nejčastějším posvátným místem, kde se konají rituály, je hora Öskjuhlíð, která je v Reykjavíku.⁹⁴ Posvátné místo je nejčastěji kruhové a obvykle je ohraničeno ohněm, který je nutnou součástí každého rituálu. V rámci tohoto kruhu se koná obřad, který vede *goði*. Kruh často tvoří lidé, kteří se obřadu účastní a *goði* je jeho součástí. Posvátný kruh je zároveň propojením čtyř světových stran, které symbolizují čtyři ochránci Islandu:

*„Čtyři ochránci Islandu jsou orel severní části Islandu, ve východní části je drak, v jižní části je obr a v západní části je býk. Jsou to prastaří ochránci Islandu, se kterými osadníci uzavřeli dohodu, když přišli poprvé na ostrov. To je důvod, proč vikinské lodě, které vytvořili, měli na její přední hlavu, jak to vidíte ve filmech a tak. Určitě je to skutečné. A aby ochránci věděli, že jsi přijel lidí v míru, sklonili tuto hlavu a pak teprve jeli ke břehu”*⁹⁵

Árni Sverrisson 3.1.2024

Zároveň je kruh úzce spjat s čtyřmi živly a celkově s matkou přírodou, které je na začátku rituálu vzdáván hold. Vysvěcení prostoru probíhá recitací části z básně *Písně o Sigrdrífě (Sigrdrífumál)*. Goðar věří, že touto recitací vytváří posvátný kruh.

„Všichni goðar se shodneme na tom, že těmito slovy vytváříme posvátný kruh. Při recitaci ukazujeme jednotlivé směry a vytváříme tím kruh, a pak když někdo chce jít o kus více do hloubky, ukazuje směrem nahoru a dolů. Tak si vytváříme tuto posvátnou sféru pro osoby, které se rozhodly složit přísahu nebo přišli na blóð. Ať je účel obřadu jakýkoliv, jsou to pravděpodobně nejčastěji používané verše v pohanských rituálech na Islandu a rozhodně jsou to nejčastější verše, které používám ve svých obřadech.”

Haukur Bragason 28.12.2023

O ohnivém kruhu jako posvátném prostoru nalezneme doklady ve dvou eddických básních. Tento kruh je námětem, který se objevuje v již zmíněné eddické básni *Sigrdrífumál*⁹⁶. Dále se tento námět vyskytuje v básni *Skírnismál*⁹⁷.

⁹⁴ Viz JÓNSSON, Eggert Sólberg. *Ásatrú á Íslandi við upphaf 21. aldar: Uppruni, heimsmynd og helgiathafnir*. Unpublished MA thesis in Folkloristics at the University of Iceland. 2010. s. 163

⁹⁵ Z archeologických výzkumů víme, že toto tvrzení je historicky nevěrohodné. Vikinské lodě, o kterých Árni hovoří, jsou doloženy v dobách před osídlením Islandu. Zároveň nelze doložit spojení mezi islandskými loděmi a ochránci Islandu. Jedná se tedy spíše o historku, než o podložitelný historický fakt.

⁹⁶ Viz HEGER, Ladislav, KADEČKOVÁ, Helena (ed.). *Edda*. Praha: Argo, 2013. str. 311-320

⁹⁷ Viz HEGER, Ladislav, KADEČKOVÁ, Helena (ed.). *Edda*. Praha: Argo, 2013. str. 99-108

2.2.2. Rituální předměty

Celý rituál doprovází rituální předměty, které mají velkou symbolickou roli a rituály by bez nich nešly dělat. V následujících podkapitolách se zaměřím na dva zásadní rituální předměty a to náramek a roh. Zároveň bude pojednáváno i o rituálním rouchu.

2.2.2.1. Náramek

Mezi rituální předměty, využívané při rituální praxi, patří náramek, který je nedílnou součástí každého obřadu. Využívá se k posvěcení místa a ke zpečetění smluv, především pak ke zpečetění manželství. Rituální náramek má každý z *goðar* svůj a je nejčastěji vyroben z bronzu, nebo železa. Liší se ve velikostech i zdobení. Na následujících fotografiích můžete vidět dva náramky, které ve svých rituálech využívá *goði* Jónína. Jeden je menší a využívá ho především v případě uzavírání manželství. Druhý je větší a nejčastěji ho používá v případě obřadů *blóð*. Dle svých slov často dává na intuici a volba mezi těmito dvěma náramky je intuitivní.

Obr. 1- Menší prsten vyroben z kovu, který patří *goði* Jónině K.
Berg. Foto: Sarah Matilda Rysková 2024

Obr. 2- Větší prsten vyroben z kovu, který patří *goði* Jónině K.
Berg. Foto: Sarah Matilda Rysková 2024

Doklad o takovýchto náramcích je dochován v archeologických nálezech a zároveň se o něm zmiňují některé ságy. Pro ilustraci jsem vybrala pasáž ze *Ságy o lidech z Eyru*, ve které se píše:

„Uprostřed bylo vyvýšené místo jako oltář a na něm ležel neuzavřený kruh vážící dvacet aurů. Při něm se skládaly všechny přísahy. Tento kruh nosil goði při všech shromážděních lidu na ruce jako náramek.”⁹⁸

2.2.2.2. Roh

Dalším předmětem, který *goðar* ve své praxi využívají, je rituální roh, který se používá pro úlitby bohům. Rituální roh je vždy naplněn nějakou tekutinou, nejčastěji pak pivem nebo medovinou, a posílá se věřícím třikrát kolem kruhu. Účastníci při tom připíjí nejprve vybraným bohům, pak hlavnímu *goði* a nakonec postavám podle vlastního výběru jednotlivců, mezi něž mohou patřit předkové nebo přírodní síly. Rituální rohy mohou být zdobeny runami, není to však podmínkou. Rituální roh, který využívá *allsherjagoði* Hilmar Örn Hilmarsson, je zdoben runami, které jsou přepisem jeho jména a nemají další magickou funkci. Naopak např. Jóhanna mi v rozhovorech prozradila, že její roh je také popsán runami a - na rozdíl od Hilmarových - její runy magickou funkci mají. Bohužel jsem se ale o tom, jaká tato funkce je, více nedozvěděla, protože Jóhanna tvrdí, že magie je velmi osobní věc a nechtěla se mnou více tento aspekt rozebírat. Na Jóhannině rohu je zároveň vyryta pasáž z básně *Sigrdrífumál*, která je všemi *goðar* používána během obřadů.⁹⁹ Další z *goðar* používají k obřadům rohy přírodní, které mohou volně koupit. Na následujících fotografiích jsou vidět tři rohy. Prvním rohem je rituální roh, který v obřadech využívá *allsherjagoði* Hilmar Örn Hilmarsson. Druhým je pak roh, který při obřadech využívá Jóhanna Harðardóttir a třetím je pak roh, který v obřadu využívá Árni Sverrisson.

Ve staroseverské literatuře můžeme nalézt zmínky o rituálních rozích. Příkladem pak může být *Sága o Hákonovi Dobrém*. Tato sága zároveň mohla sloužit zakladatelům hnutí v 70. letech jako inspirace pro ustalování rituálu.¹⁰⁰ Je v ní popisováno, jakým způsobem probíhal obřad blóð a zároveň ilustruje, jakým způsobem se připíjelo na počest bohům. V sáze se píše:

„Obřady vrcholily tím, že se jedlo maso obětí a pronášely se připitky Óðinovi a králi na vítězství, Njordovi a Freyovi na úrodu a mír, jakož i připitky dalším bohům, zvláště Tórovi a dísám. Potom se pokračovalo rekovými připitky,

⁹⁸ HEGER, Ladislav. *Staroislandské ságy*. Garamond, 2022. s. 52.

⁹⁹ Přesné znění této básně viz kapitola 2.2.3 Blóð

¹⁰⁰ Viz JÓNSSON, Eggert Sólberg. *Ásatrú á Íslandi við upphaf 21. aldar: Uppruni, heimsmynd og helgiathafnir*. Unpublished MA thesis in Folkloristics at the University of Iceland. 2010. s.160

spojenými se slavnostními sliby provést nějaký hrdinný čin, připjelo se také na památku zesnulých příbuzných, takže přípitkům nebylo konce.”¹⁰¹

Obr. 3- Hilmar Örn Hilmarsson držící roh na rituálu blóð. Foto: Eggert Jóhannesson

Obr. 4- Roh patřící Jóhanně Harðardóttir, který je popsán runami a je na něm vyryto Pórovo kladivo. Foto: Sarah Matilda Rysková 2024

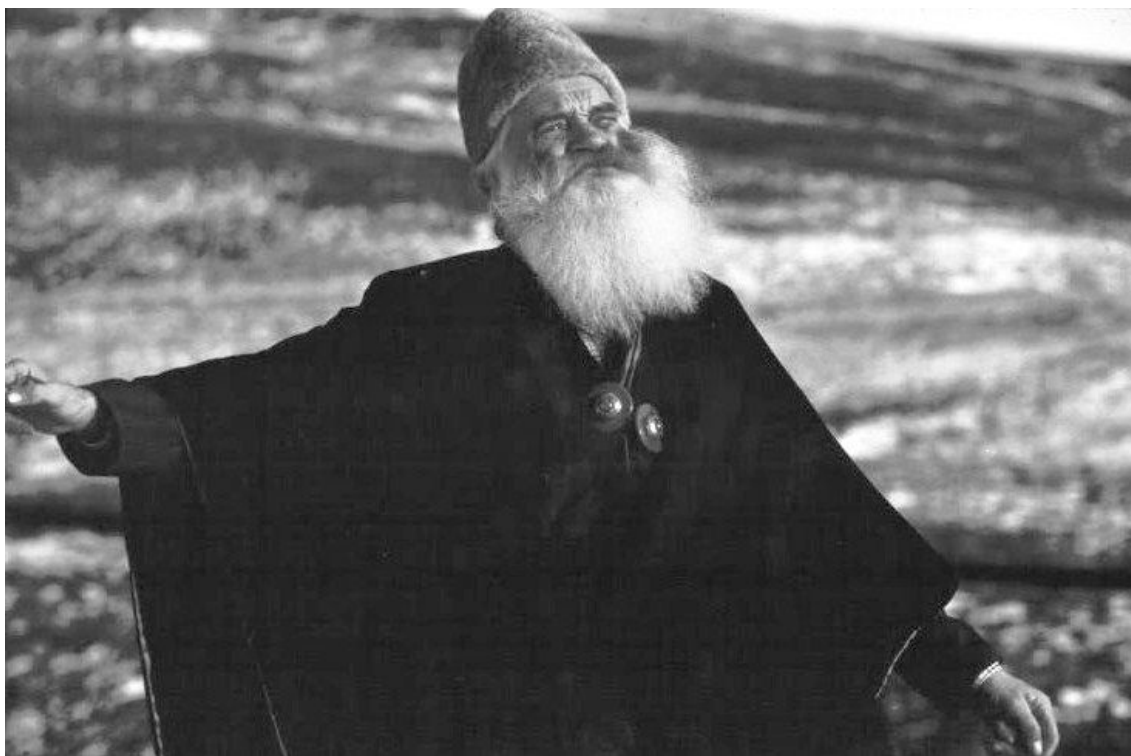
Obr. 5- Roh, který používá Árni Sverrisson. Foto: Sarah Matilda Rysková 2024

2.2.2.3. Rituální roucho

Pro oblečení, které nosí jednotliví *goðar* na obřady, neexistují žádná přesná pravidla. *Goðar* se oblékají dle svého uvážení. Oblečení na obřadech *Ásatrúarfélagið* se od založení společenství značně změnilo. Na fotografiích z prvních obřadů lze vidět, že oděv nebyl ustálen a často se obměňoval, příkladem je pak sám první *allsherjargoði* Sveinbjörn Beinteinsson. Sveinbjörna můžeme na fotografiích najít, jak v rouchu inspirovaném vikinskou dobou, tak ve vzorované košili či vlněném svetru. Jeho nástupce druhý *allsherjargoði* Jörmundur Ingi navrhl, aby se oblečení, které se na obřadech používá, ustálilo.¹⁰² Bylo zvoleno dlouhé bílé roucho s barevnými překryvy, které částečně vycházelo z archeologických nálezů a severské ikonografie doby železné.

¹⁰¹ KAŇA, Jaroslav. *Královské ságy*. Albatros, 1980. s. 108

¹⁰² Viz JÓNSSON, Eggert Sólberg. *Ásatrú á Íslandi við upphaf 21. aldar: Uppruni, heimsmynd og helgiathafnir*. Unpublished MA thesis in Folkloristics at the University of Iceland. 2010. s. 164

Obr. 6- Sveinbjörn Beinteinsson. Foto: Neznámý autor

Obr. 7- Jörmundur Ingi Hansen. Foto: Jónína K.

V současné době už jen někteří používají takováto roucha inspirovaná dobou vikinskou. Pro Hilmara Örn Hilmarssona mají barvy zvolené pro překryvy symbolický význam vztahující se k určitým příležitostem. Zelenou barvu používá pro první letní den, pro křtiny, na svatby se obléká do červené a pro pohřby volí fialovou.¹⁰³ V současné době je oděv používaný při rituálech různý. Někteří nosí roucha inspirovaná archeologickými nálezy, jiní teplákové mikiny. Znatelně se ale odlišují od věřících, kteří jsou na obřadech přítomni v každodenním oděvu. Na obřadu *blóð*, který jsem navštívila, byla Jóhanna oblečena v rouchu inspirovaném dobou vikinskou. Měla na sobě šaty s druhým rukávem modré barvy, přes které měla hnědý překryv připnutý sponami inspirovanými dobou vikinskou. Roucho bylo dále doplněno o skleněné korálky, které vysely ve dvou řadách za obě spony. Kvůli špatnému počasí si ale následně přes šaty na samotný obřad oblékla nepromokavou sportovní bundu.

Obr. 8 - Jóhanna Harðardóttir oblečena ve svém rituálním oděvu na blóð, který probíhal 20.3.2024. Foto: Sarah Matilda Rysková 2024

Obr. 9 - Jóhanna Harðardóttir oblečena ve svém rituálním oděvu na blóð, přes který má sportovní bundu. Foto: Sarah Matilda Rysková 2024

¹⁰³ Viz GUNNELL, Terry. The Performance of Ásatrú: The Background and Nature of the Annual and Occasional Rituals of the Ásatrúarfélag in Iceland. *The ritual years* 10. 2015.

Tento jev je obvyklý u menších obřadů jako byl ten, kterého jsem se účastnila. Při větších slavnostech hnutí například při letním obřadu *blóð* v Þingvelliru jsou i svrchní díly oblečení laděné do jednotného stylu, který připomíná archeologické nálezy. Roucho skládající se z šatů a překryvu používá i další z *goðar* Jónína, která nám ukazovala takřka identické roucho, které se od Jóhanina lišilo pouze barvou. Jónína přes svrchní překryv nosí ještě pásek s malou kabelkou. V této kabelce má zapalovač, sirky a kompas. Což je dle jejích slov základní výbava každého z *goðar*.

Sigurður o oděvu, který nosí na obřady, hovoří takto:

„Mám speciální oblečení, které používám. Většinou jde o roucho a kožený plášť. Jo, často o tom žertuji. Je to jako larp¹⁰⁴, ale každé náboženství je samozřejmě hodně o Larpingu. Často svým lidem říkám, že je v dnešní době potřeba se i zasmát. Tak takhle se na to dívám já, není to posvátná věc. Velmi důležité v Ásatrú je, že má každý svůj vlastní způsob, jak praktikovat své náboženství. Ohledně oděvu nejsou jasná pravidla, takže je v pořádku, že si z toho dělám srandu. To co používám já je spíše kostým, než posvátné roucho.“

Sigurður Mar Halldórsson 3.1.2024

Obr. 10- Þingblót 2015. Vpravo goði Sigurður Mar Halldórsson, vedle něj allsherjargodi Hilmar Örn Hilmarsson, goði Alda Vala Ásdísardóttir a Jóhanna Harðardóttir. Foto: Ásatrúarfélagið

¹⁰⁴ Larp, zkráceně z anglického „Live Action Role-Playing“ (živé akční hraní rolí), je forma herectví, která se odehrává v reálném čase a prostoru. Účastníci se oblékají do kostýmů a přebírají role fiktivních postav v rámci příběhu, který organizátoři připravili.

2.2.3. Blóð

Blóð je obřadem, ve kterém členové hnutí obětuji bohům. Rituál je inspirován vikinskými oběťmi, které jsou popisovány ve staroseverské literatuře. Všechny obřady *blóð* mají svou strukturu a ustálený začátek, který je dodržován všemi *goðar*. Před rituálem, jak bylo výše zmíněno, je třeba nejprve prostor vysvětit a poté se koná samotná oběť, která je vždy věnována některému z bohů. Je třeba říci, že *blóð* je zároveň i společenskou událostí, která v mnohém připomíná sjezd starých známých spíše než náboženskou slavnost. Na jednom z výročních obřadů *blóð*, kterého jsem se účastnila, se mezi sebou všichni účastníci znali a vše probíhalo ve velmi milé a přátelské atmosféře.

Je 17:45 a my přijíždíme naší půjčenou Toyotou Yarris na farmu Hlésey nedaleko Akranes, kam jsme byli pozváni na Veturnáttablót. Tento blóð pořádá Jóhanna, goði, která má na starost území kolem Hvalfjarðarsveit. Již při sjezdu na polňačku, která vede k farmě na pobřeží, je vidět velké železné sochy Þóra, která se tyčí na malém kopečku s pohledem na moře. Na tuto sochu je Jóhanna patřičně pyšná, protože tvrdí, že Þór je její kamarád a ráda si s ním chodí povídat. Když dojedeme na parkoviště, je kolem nás dalších šest aut s islandskými poznávacími značkami. Vyjdeme z auta a přichází nás přivítat Jóhannin manžel, který nás zavede do nám již známé předsíně, ve které si svlékáme bundy a boty a vcházíme následně do obývacího pokoje, ve kterém se nachází stůl s občerstvením a kakaem. Kolem tohoto stolu sedí deset Islandčanů různého věku a všichni nás vřele zdraví. Ihned jsme přijati ke stolu. Všichni kolem mluví jen v islandštině a pokládají nás za místní. Ve chvíli, kdy přijde Jóhanna a začne nás v angličtině vítat, je jasné, že nejsme místí, nikdo se na nás ale nedívá jako na vetřelce. Jóhanna je v plné přípravě na blóð a má na sobě róbu inspirovanou dobou vikinskou. Tmavě modré šaty jsou překryté vrchní hnědou vrstvou přichycenou sponami, mezi kterými se houpají dvě řady skleněných korálů. V duchu si říkám „vždyť v tom venku umrzne, když jsou tři stupně“. Jóhana odejde do kuchyně a přichází za ní postarší pán, který jí ukazuje flašku červeného vína. Říká, že jde o archivní víno, které je vhodné pro dnešní oběť a vtipně pronese, že když nepoteče krev, tak bude muset postačit víno. Jóhana se zasměje a někam odchází, když se vrátí je oblečena v čepici a šustákové bundě a já v tu chvíli dostávám překvapivou odpověď na svojí předchozí otázku. Je 18:05 a blóð začíná.

Úryvek z terénních poznámek 20.3.2023

Obr. 11- Socha Þóra na farmě Hlésey, foceno dne 20.3.2024.

Foto: Sarah Matilda Rysková 2024

Obr. 12- Průběh obřadu blóð 20.3.2024. Foto: Sarah Matilda

Rysková 2024

Všechny obřady začínají tím, že je třeba posvětit prostor. Tato část oběti lze rozdělit na čtyři části. První je přísaha, kterou skládá *goði*. Při přísaze je recitován tento text:

Nefni ég til þess vætti að það sem ég nú geri er það sem ég tel réttast og sannast, svo hjálpi mér Freyr, Njörður, hinn almáttki ás.¹⁰⁵

Dosvědčuji, že to, co nyní činím, považuji za nejspřávnější a nejpravdivější, tak mi pomáhej, Freyji, Njörde, všemohoucí Áse.

Následně *goði* vysvětlí prostor a čas obřadu tím, že zarecituje následující verše:

*Lýsi ég stadarhelgi,
lýsi ég mannhelgi,
lýsi ég blóthelgi,
lýsi ég véböndum,
lýsi ég gríðum,
lýsi ég sáttum.¹⁰⁶*

*Potvrzuji posvátnost místa,
Potvrzuji posvátnost člověka,
Potvrzuji posvátnost oběti,
Potvrzuji spojení s bohy,
Potvrzuji smír,
Potvrzuji dohody.*

¹⁰⁵ Tento text mi byl zaslán Sigurðurem Mar Halldórssonem v e-mailu a recitován v rozhovorech několika z *goðar*.

¹⁰⁶ Totéž

Poté *goði* řekne komu z bohů je *blóð* zasvěcen a pronáší osmou strofu z hrdinské básně *Sigrdrífumál*.

*Full skal signa
og við fári sjá
og verpa lauki í lög,
þá ég það veit
að verður aldregi
meini blandinn mjöður.¹⁰⁷*

*Požehnej pohár,
bud' paměti nástrah
a česnek vhod' v číši.
Pak v medovinu ti
mámení zlé
nikdo nenamíchá.¹⁰⁸*

Následně navazují další dvě strofy ze stejné básně a to třetí a čtvrtá.

*Heill dagur,
heilir dagssynir,
heil nótt og nift.
Óreiðum augum lítið okkar þing
og gefið sitjendum sígur.*

*Zdar budiž dni,
zdar synům dne,
zdar noci a noci sestře!
Pohleďte na nás pohledem vlídným
a vítězství zde sedícím svěřte!*

*Heilir æsir,
heilar ásynjur.
Heil sú hin fjölnýta fold.
Mál og mannvit gefið
okkur mærum
og læknishendur meðan lífum.¹⁰⁹*

*Zdar bud' Ásům,
zdar Ásynům,
zdar úrodné zemi!
Moudrost a ostrý vtíp
nám oběma přejte
a léčivé ruce k hojení ran!¹¹⁰*

Po této části obřadu se připíjí na zdraví bohům, bohyním nebo jiným bytostem v závislosti na příležitosti obřadu. Dále se recitují nebo zpívají verše z eddických básní, které odpovídají příležitosti oběti. Výběr těchto textů se liší u jednotlivých *goðar* a nelze tedy přesně říci, o jaké texty se jedná. Často se ale *goðar* opírají i o další básnické tradice, jako je například rímur.¹¹¹ Během této části obřadu *goðar* zároveň pronáší řeči, které vychází ze staroseverské mytologie. Například na *blóðu*, kterého jsem se účastnila, Jóhana prováděla řeč o koloběhu života.

¹⁰⁷ Viz KRISTJÁNSSON, Jónas. *Eddukvæði*. Íslenzk fornrit, Svazek 36. Hið Íslenzka Fornritafélag.

¹⁰⁸ HEGER, Ladislav, KADEČKOVÁ, Helena (ed.). *Edda*. Praha: Argo, 2013. s. 314

¹⁰⁹ Viz KRISTJÁNSSON, Jónas. *Eddukvæði*. Íslenzk fornrit, Svazek 36. Hið Íslenzka Fornritafélag.

¹¹⁰ HEGER, Ladislav, KADEČKOVÁ, Helena (ed.). *Edda*. Praha: Argo, 2013. s. 312

¹¹¹ Rímur jsou tradiční islandské veršované epické skladby, které se recitují nebo zpívají a zahrnují různá témata od hrdinských epických příběhů po lidové písně. Sám Sveinbjorn byl básníkem rímur.,

Na úplném začátku Jóhanna všechny pozdravila a společně nás dovedla na místo, kde se obřad odehrával. Stáli jsme v kruhu u obrovské železné sochy boha Þóra. Jóhanna nejprve nadzvedla nad hlavu prsten a poté pronesla první a druhou část veršů. Následovala část z básně Sigdrífumál, kterou Jóhanna zpívala s upřeným pohledem na Þóra. Poté Jóhanna pronášela řeč o Þórovi a jeho činech a navazovala na to řečí o Freyovi. Freye prosila, aby na ně byl tento rok hodný, ne jako minulý rok, kdy jaro přišlo moc brzy a nebyla díky tomu dobrá úroda. Na tuto část navazovala řečí o koloběhu života a čtyřech elementech a nakonec provedla úlitbu bohům.

Úryvek z terénních poznámek 20.3.2023

Poté je účastníkům nabídnut přípitek z rituálního rohu, který je předáván do kola ve směru hodinových ručiček. Dle počtu osob, které se obřadu *blóð* účastní, je rozhodnuto o tom, kolikrát se roh pošle dokola. Pokud se posílá pouze jednou, účastníci si sami volí na co, či koho budou připíjet. Ten, kdo zrovna drží roh, získává slovo. Účastník může mít proslov, při kterém říká na koho a proč připíjí, nebo může jen v tichosti na chvíli roh přidržet. Než roh předá dalšímu z účastníků, pozvedne ho nahoru a řekne „*heill*“, což v překladu znamená *zdraví*. Po vyslovení přípitku se účastník z rohu napije a podává ho dalšímu.

Při obětech s velkým počtem lidí se někteří přípitku neúčastní, nebo provádí tzv. úlitby bohům, což spočívá v tom, že je obsah rohu vyléván na zem místo toho, aby ho dotyčný pil. Pokud je roh při obřadu předáván třikrát, první přípitek je věnován bohům, další předkům a mocným bytostem a třetí je věnován příbuzným nebo významným lidem v životě jednotlivce. Poslední část je velmi osobní a záleží na úvaze jednotlivce, koho pro přípitek zvolí.

*Následoval přípitek z rohu, který byl naplněn pampeliškovým vínem. Jóhanna začala s přípitkem věnovaným Þórovi a Freyovi, zároveň všem požehnala a následně se z rohu napila. Poté roh nadzvedla na hlavu mírně se uklonila a ulila část vína na zem vedle ohniště. Následně podala roh pánovi po její pravici, který ho jen v tichosti zvedl nad hlavu uklonil se a napil se. Následovala mladá žena, která prosila Freye o plodnost a následně ulila část vína vedle sebe na zem. Poté přišla řada na starého pána, který stál po mé levici, který řekl „*Heil Þór*“ zvedl roh nad hlavu a napil se. Nyní byla řada na mě. vzala jsem do ruky roh, nadzvedla ho nad hlavu a napila se pampeliškového vína a pohlédla při tom na Jóhannu, která se na mě celou dobu vřele usmívala. Následně připil celý kruh a poté jsme se všichni chytli za ruce a Jóhanna vylila zbytek vína na zem. Poté všem poděkovala. V tuto chvíli k Jóhanně přišel již zmíněný postarší pán s láskou červeného vína, který řekl, že se pořád obětuje jen Þórovi a zapomíná se na Óðina. V tuto chvíli nastala kuriózní situace, kdy se jedna z žen, která se účastnila blóðu opovržlivě na pána podívala a řekla „*Eh, Óðin*“ a odešla s opovržlivými pohledy pryč. Následně pán vylil celou lahev červeného vína na zem vedle ohniště a řekl „*Heill Óðin!*“. Poté se kruh rozpustil a Jóhanna všechny pozvala na sušenky, kávu a kakao. Když jsem se podívala po konci obřadu na hodinky, bylo 18:35, blóð trval okolo půl hodiny.*

Úryvek z terénních poznámek 20.3.2023

Po přípitcích následuje společná hostina, či grilování. Takto vypadá struktura každého obřadu *blóð*.

Obr. 13 - Socha Þóra na farmě Hlésey, foceno dne 20.3.2024 Foto: Ásatrúarfélagið

2.2.3.1. Výroční obřady

Dle pravidel hnutí jsou každý rok konány čtyři hlavní obětní obřady *blóð*:

„První se musí konat první zimní den, druhý o Vánocích o zimním slunovratu, třetí o prvním letním dni a čtvrtý o letním slunovratu v Þingvellir.”¹¹²

Tato čtyři hlavní obřady navazují na výroční cyklus. Vedle nich jsou pořádány i další, které se na výroční cyklus nevztahují. Při ustalování hnutí *Ásatrúarfélagið* byl ministerstvu odeslán v roce 1973 dokument, který obsahuje zprávu o tom, že budou konány tři hlavní oběti do roka. *Vetrunáttablóð* (obětování za zimních nocí) se jmenuje obětní obřad, který se koná první zimní den a slouží pro zajištění šťastného roku. *Jólablóð* (obětování při svátku Jól) je obětí, která se koná při zimním slunovratu, při které se obětuje za úrodu. V létě se pořádá tzv. *Sigurblóð* (obětování za vítězství) a to na první letní den. Původní rozdělení obřadů je dle hnutí navázáním na *Ságu o Ynglingách*, ve které Snorri Sturluson píše:

¹¹² V originále: „Hið fyrsta skal haldið fyrsta vetrardag, annað á jólum um vetrarsólhvörf, hið þriðja á sumardaginn fyrsta og hið fjórða á sumarsólstöðum á Þingvöllum.” Viz *Lög félagsins - ÁSATRÚARFÉLAGIÐ*. Online. Dostupné z: <https://asatru.is/log-felagsins/> [cit. 2024-04-17]

„Dále (Óðin) přikázal obětovat počátkem zimy za šťastný rok, uprostřed zimy za dobrou úrodu a potřetí, v létě, za vítězství.“¹¹³

Později byl k těmto obětním obřadům přidán čtvrtý, který se nazývá *Pingblóð* a koná se koncem června.

2.2.3.1.1. Veturnáttablóð

Veturnáttablóð lze přeložit do češtiny jako *Oběť zimních nocí*. Termín pochází z islandského a staroseverského slova *Vetrnætr*, což označuje období, které zahajuje začátek zimy v severském kalendáři, a *blóð*, což znamená obětní rituál nebo obětování.

Sobota po skončení 26. týdne léta je nazývána prvním dnem zimy a podle starého severského kalendáře to byl první den měsíce *Gormánuður*, který byl prvním měsícem zimy. Tento den vždy připadá na 21. až 27. října.¹¹⁴ V tento den členové hnutí slaví *Veturnáttablóð*, což je obřad věnovaný Óðinovi, sklizni podzimu a bytostem, které přecházejí do věčného cyklu života.¹¹⁵

Tradice konání obřadů v tomto čase mohla vzniknout především kvůli tomu, že na podzim bylo k dispozici nejvíce čerstvého maso z porážky a zároveň byla dokončena sklizeň obilí. Kvůli problémům s uchováváním potravin, zejména masových výrobků, bylo nutné spotřebovat čerstvé potraviny, když to bylo možné. Byla tedy příležitost k tomu provést oběť a připravit se tak na další zimu, která je na Islandu často velice krutá.¹¹⁶

Příkladem takovéto oběti nalezneme v *Sáze o jómnských vikiných*. V této sáze se o těchto obřadech často píše a to i ve spojení s pohřby.

„Když se Svein stal králem, připadalo mu, že má stejně jako ostatní králové povinnost uspořádat pohřební slavnost za svého otce, než nadejnou další zimní noci. Chtěl ji uspořádat co nejdříve a neodkládat to. Nejprve pozval svého otčíma Pálnatókiho a ty obyvatele Fjónu, kteří byli jeho přátelé a příbuzní. Pálnatóki však odpověděl, že do nejbližších zimních nocí nebude s to na slavnost přijet.“¹¹⁷

¹¹³ KADEČKOVÁ, Helena. *Edda a Sága o Yngliných*. Argo, 2003. s. 153

¹¹⁴ BJÖRNSSON, Árni. *Saga daganna*. Mál og menning, 1993. s. 261

¹¹⁵ JÓNSSON, Eggert Sólberg. *Ásatrú á Íslandi við upphaf 21. aldar: Uppruni, heimsmynd og helgiathafnir*. Unpublished MA thesis in Folkloristics at the University of Iceland. 2010. s. 171

¹¹⁶ BJÖRNSSON, Árni. *Saga daganna*. Mál og menning, 1993. s. 261

¹¹⁷ Jómsvíkinga saga 2018. Ed. Þorleifur Hauksson and Marteinn Helgi Sigurðsson. *Íslenzk fornrit XXXIII*. Reykjavík: Hið íslenska fornritafélag. s. 61

„Když nastal čas, vypluli z Jómsborgu s velkým doporovodem. Měli stodevadesát lodí. Když dorazili na Sjóland, kde bývalo panství jarla Haralda, král Svein už tam byl a nechal již připravit pohřební slavnost, takže vše bylo hotovo. Bylo to o zimních nocích. Na této skvělé hostině bylo velké množství hostů a první večer se jómští vikingové pořádně napili a bylo to na nich znát.“¹¹⁸

Dalším příkladem pak může být i *Sága o svatém Óláfovi* ve které se píše:

„Na podzim se donesly králi Óláfovi z Prándheimu zprávy, že sedláci z vnitřních oblastí tohoto kraje pořádali za zimních noví hostiny, které byly hojně navštěvovány a na nichž se mnoho pilo. Králi bylo řečeno, že všechny jejich přípitky platily podle starého zvyku Ásům, pohanským bohům, a že byly přineseny krvavé oběti, a to všechno prý proto, aby Ásové poskytli dobrou úrodu.“¹¹⁹

Eggert Solberg Jonsson ve svém výzkumu našel paralelu mezi obřadem *veturnáttablóð* a *Ságou o Víga-Glúmovi*, ve které se vypráví o obřadu *dísablóð*¹²⁰, který se konal ve stejném období.¹²¹ *Sága o Víga-Glúmovi* uvádí:

„Na začátku zimy byla připravena hostina a oběť bohům, při které se očekávalo účastnit se všichni, ale Glum seděl na svém místě a nezúčastnil se.“¹²²

2.2.3.1.2. Jólablóð

Jólablóð se koná při zimním slunovratu, v období od 20. do 23. prosince. Zimní slunovrat symbolizuje pro členy hnutí začátek nového období, nové doby, nového roku a nového života. Při této příležitosti se konají oběti za hojnost a klid. *Jólablóð* je pohanskou obdobou křesťanských Vánoc. Do současné islandštiny přešel výraz *jól*, který v překladu znamená Vánoce.¹²³ Tento obřad *blóð* je charakteristický obracením se k bohu Freyovi, kterého věřící žádají o požehnání v novém

¹¹⁸ Jómssvíkinga saga 2018. Ed. Porleifur Hauksson and Marteinn Helgi Sigurðsson. Íslenzk fornrit XXXIII. Reykjavík: Hið íslenska fornritafélag.s. 96

¹¹⁹ STURLUSONS, Snorri a HEGGER, Ladislav. *Sága o svatém Óláfovi*. Gramond, 2021. s. 163

¹²⁰ Slovo *dísa* označuje ve staroseverské mytologii ženskou božskou bytost nebo ducha, který je obvykle spojen s osudem, bohatstvím, plodností a ochranou. Dísy mohou být také vnímány jako ochranné duchové rodů nebo jednotlivců. Obřad *blóð* na jejich počest se nazývá *dísablóð*.

¹²¹ JÓNSSON, Eggert Sólberg. *Ásatrú á Íslandi við upphaf 21. aldar: Uppruni, heimsmynd og helgiathafnir*. Unpublished MA thesis in Folkloristics at the University of Iceland. 2010. s. 171

¹²² Viz *The Saga of Víga-Glum - Icelandic Saga Database*. Online.Dostupné z https://sagadb.org/viga-glums_saga.en

¹²³ Viz *Hvalur*. Online. Dostupné z https://www.hvalur.org/search.php?action=find&list_kind=users [cit. 2024-04-17]

roce. Obřadu *Jólablót* se pravidelně účastní i děti, které jsou součástí vánočního průvodu s pochodněmi.¹²⁴

Ve staroseveské literatuře se můžeme setkat s mnoha příklady obřadů zvaných *jól*, oslavou zimního slunovratu na který odkazuje mnoho pramenů. Nejstarší doklad, ve kterém je zmíněna oslava zimního slunovratu pochází z básně z 9. století o králi Haraldovi.¹²⁵

V této básni Harald prohlašuje, že chce „oslavit *Jól*” (*jól drekka*).¹²⁶ Pohanské svátky nakonec splynuly s křesťanskými Vánoce. *Sága o Hákonovi Dobrém* popisuje, jak král Hákon přikázal v Norsku slavit namísto oslav zimního slunovratu křesťanské Vánoce. V *Sáze o Hákonovi Dobrém* se píše:

„Ve starém Norsku začínaly vánoční svátky zimním slunovratem a trvaly tři dny. Hákon Dobrý však vydal zákon, podle něhož se vánoce měly světit ve stejné dny jako u křesťanů. Kromě toho byl každý sedlák pod pohružkou pokusy povinen navařit piva z bečky sladu a světit svátky, dokud se pivo nevy pilo.”¹²⁷

2.2.3.1.3. Sigurblót

Další ze čtyř výročních obřadů *blót* se koná na první letní den. Tento den nejenže odkazuje na první letní den, který byl na Islandu slaven po staletí, ale zároveň je i vzpomínkou na založení *Ásatrúarfélagið*. První letní den je čtvrtek v rozmezí 19.-25. dubna, první den měsíce Harpy, který byl znovu prvním z šesti letních měsíců podle starého severského kalendáře.¹²⁸ *Sigurblót*, což doslova znamená „oběť za vítězství”, je oslavou života a růstu nad smrtí a stagnací, zejména v kontextu příchodu léta po dlouhé a temné zimě. Tato oslava je stoupenci *Ásatrú* vnímána jako vítězství života, které se projevuje znovuobjevením zeleně, návratem migrujících ptáků a oteplením po zimě. Stoupenci *Ásatrú* poté obětují Freyovi a Freyji, Vanům a bohům života a plodnosti země.

¹²⁹ Jóhanna to v jednom ze starších rozhovorů z roku 2010 popsala takto:

¹²⁴ Viz JÓNSSON, Eggert Sólberg. *Ásatrú á Íslandi við upphaf 21. aldar: Uppruni, heimsmynd og helgiathafnir*. Unpublished MA thesis in Folkloristics at the University of Iceland. 2010. s. 169

¹²⁵ ÓNSSON, Eggert Sólberg. *Ásatrú á Íslandi við upphaf 21. aldar: Uppruni, heimsmynd og helgiathafnir*. Unpublished MA thesis in Folkloristics at the University of Iceland. 2010. s. 169

¹²⁶ Haralds saga ins hárfagra (ÍF XXVI). Bjarni Aðalbjarnarson bjó til prentunar. Hið íslenska fornritafélag. Reykjavík, 2002. str. 112.

¹²⁷ KAŇA, Jaroslav. *Královské ságy*. Albatros, 1980. str. 105-106

¹²⁸ BJÖRNSSON, Árni. *Saga daganna*. Mál og menning, 1993. s.11 a s. 49

¹²⁹ *Sigurblót: What Is Victory?* The Norse Mythology Blog. Online. Dostupné z <https://www.norsemyth.org/2014/04/sigurblot-what-is-victory.html> [cit. 2024-04-17].

„Pro nás je vítězství v této roční době tak jasné. Život zvítězil. Léto a růst jsou zpět a život zvítězil nad smrtí. Vidíme malé jehličky zelené trávy klíčit a slyšíme zpěv tažných ptáků, kteří se po dlouhé, temné zimě vrátili na Island. Děti vycházejí ven hrát si s jasnými úsměvy na tvářích a brzy uvidíme novorozená jehňata a hříbata na louce. Slunce roztavuje poslední sněh zimy. Takto život vítězí nad smrtí. Ásatrúarfélagið bylo znovu založeno v tento den a to je také vítězství – život opět vítězí.“

Jóhanna Guðný Harðardóttir 2010¹³⁰

Eggert Sólberg Jónsson ve své práci uvádí, že i tento obřad získal svou inspiraci v některém z děl staroseverské literatury. Uvádí, že v *Sáze o Ynglinzích* nalézáme pasáž, ve které se píše o králi Granmarovi, který šel do Uppsaly, kde první den léta provedl oběť, aby byl mír.¹³¹

„Dále (Óðin) přikázal obětovat počátkem zimy za šťastný rok, uprostřed zimy za dobrou úrodu a potřetí, v létě, za vítězství.“¹³²

S podobnou situací se můžeme setkat i v *Sáze o lidech z Vatnsdalů*, kde Ljót obětuje každoročně první letní den. V této sáze se píše:

„Řekl Thorstein: „ale sluší se lépe nevydávat v této věci Geirmunda v nebezpečí; nyní však vykonáme plnou denní cestu. a uvidíme, nepřijdeme-li na západ později nežli on, neboť k domovu vedou jeho stopy, a matka jeho Ljót bude obětovat k létu, jak obyčejně činívá podle jejich zvyku, a dokoná-li se oběť dříve, pomsta se nezdaří“¹³³

2.2.3.1.4. Þingblóð

Tento obřad *blóð* se koná pravidelně každý rok desátý týden léta ve čtvrtek na Sněmovních pláních (*Þingvellir*). Členové hnutí oběťují v tomto čase za úrodu a také slunci. V období 20. až 22. června je den na severní polokouli Země nejdelší. Zároveň je tento obřad *blóð* zasvěcen tradicím, zákonům a společenství. Na tomto obřadu se obvykle sejdou *goðar* z celé země a vykonávají obřad společně. Tento obřad *blóð* nepatřil původně k hlavním obřadům *Ásatrúarfélagið*, byl zaveden až později po založení hnutí.

¹³⁰ *Sigurblót: What Is Victory?* The Norse Mythology Blog. Online. Dostupné z <https://www.norsemyth.org/2014/04/sigurblot-what-is-victory.html> [cit. 2024-04-17].

¹³¹ Viz JÓNSSON, Eggert Sólberg. *Ásatrú á Íslandi við upphaf 21. aldar: Uppruni, heimsmynd og helgiathafnir*. Unpublished MA thesis in Folkloristics at the University of Iceland. 2010. s. 170

¹³² KADEČKOVÁ, Helena. *Edda a Sága o Ynglinzích*. Argo, 2003. s. 153

¹³³ Viz WALTER, Emil. *Saga o lidech z Vatnsdalů*. Müller, 1929. s. 72

Je důležité říci, že tento obřad nemá přímé doložení v literatuře a je uměle vytvořen. *Pingblóð* nepřímě navazuje na oběti, které byly konány uprostřed léta za úrodu a zároveň je spojován se sněmem *Alþing*. Příběh o ustanovení tohoto obřadu praví, že Jörmundur Ingi Hansen a Sveinbjörn Beinteinsson chodili každoročně na *Pingvellir* ve čtvrtek desátého týdne léta.¹³⁴ Později zjistil, že celostátní sněm (*Alþing*) probíhal na tomto místě v tomto čase až do roku 1798, kdy bylo přesunut do Reykjavíku.

Oběti spojované s prostředkem léta můžeme hojně nalézt ve staroseverské literatuře. Eggert Sólberg Jónsson uvádí, že doklady o podobných obětováních lze nalézt v *Úlfjótoyðum zákonech* (*Úlfjótslögum*). Příklady obětí na sněmech lze poté nalézt v *Knize o záboru země* (*Landnámabók*), ve které se píše o obětním obřadu na shromáždění v Þórsnesu.¹³⁵

Pro další ilustraci jsem z příkladů, které jsem našla, vybrala pasáž ze *Ságy o svatém Óláfovi*. Ta vypráví o tom, že lidé z okolí Trondheimu obětovali třikrát do roka, součástí těchto obětí byla i oběť uprostřed léta.

*„Mám-li mluvit pravdu, musím vám, králi, říci, že ve středním Þrándheimu je téměř všechen lid pohanské víry, i když tam jsou někteří lidé pokřtěni. A jejich zvykem je přinášet na podzim oběti a vítat tak zimu. Druhé oběti přinášejí uprostřed zimy a třetí v létě. Těmto zvykům holdují obyvatelé Eynu, Sparabú, Verandalu a Skaunu. Je tam dvanáct mužům kteří se střídají v pořádání obětních slavností, a na jaře přijde řada na Olviho. Nyní má plné ruce práce Mærinu, kam bylo dopraveno vše, co je ke slavnosti zapotřebí.“*¹³⁶

Dalším příkladem letních obětí může být i pasáž ze *Ságy o Egilovi*. Pasáž o bohaté oběti se nachází v 44. kapitole ságy. Tato scéna popisuje oběť, kterou připravil Bárð pro krále Erika a královnu Gunnhildu. Oběť byla součástí slavnosti, kterou pořádali s úmyslem získat přízeň *dís* a bohů.

*„Téhož večera přijeli na Atley Král Eirík a královna Gunnhilda, i připravil mu Bárð hody, a měla se tam konati oběť dísám, i hodovalo se tam znamenitý v jižbě a pilo hojně... Potom jim přinesli pivo. Bylo pamětních přípitků mnoho a při každém přípitku musel se vypít roh.“*¹³⁷

¹³⁴ To z jakého důvodu tomu tak bylo jsem nezjistila. Členové na to odpovídají, že to tak prostě bylo.

¹³⁵ JÓNSSON, Eggert Sólberg. *Ásatrú á Íslandi við upphaf 21. aldar: Uppruni, heimsmynd og helgiathafnir*. Unpublished MA thesis in Folkloristics at the University of Iceland. 2010. s. 171

¹³⁶ STURLUSONS, Snorri a HEGGER, Ladislav. *Sága o svatém Óláfovi*. Gramond, 2021. s. 165

¹³⁷ VRÁTNÝ, Karel. *Saga o Egilovi synu Skallagrímově*. 1926. str. 81-82

2.2.3.2. Další příklady obřadů *blóð* mimo výroční cyklus

Mimo již zmíněné výroční obřady *blóð*, které organizuje hnutí *Ásatrúarfélagið*, jsou pořádány i další, které jsou v režii jednotlivých *goðar*. Tyto obřady *goðar* pořádají v místě svého působiště. Například Jóhanna na své farmě Hlésey na Nový rok 2024 pořádala obřad *blóð*, který byl věnován lásce mezi Freyjem a Gerð. Tento obřad přímo navazoval na příběh o velké lásce boha Freyje k obryni Gerð, který zaznamenávají obě Eddy. V rozhovoru tento obřad *blóð* Jóhanna popsala takto:

„22. prosince jsme tu měli 24 lidí a teď tu budou zase další lidé a budeme mít blóð, kde budu lidem vyprávět krásný příběh lásky Gerðr a Freyje. Jsou teď v tomto období s námi a my je můžeme cítit. Devět dní po slunovratu se rozjasňuje a cesta vede svět ke světlu. Je to tedy velmi krásná část roku. To je to, co bude součástí tohoto blóðu. Následně si společně s lidmi, co přijdou dáme kávu a čaj a popovídáme si a to je všechno.“

Jóhanna Guðný Harðardóttir 29. 12. 2023

O dalším podobném příkladu obřadu *blóð*, který je mimo oficiální slavnosti hnutí, mi vyprávěl v rozhovoru Árni. Ten pořádá v období mezi 21. lednem a 21. únorem tzv. *Porrablóð*.

„Víte, co je Porrablóð? To je, když se sejdou lidé a snědí spoustu starého jídla. Myslím tím připravené starým způsobem, je to jediné úplně pohanské setkání na Islandu. Jmenuje se to Porrablóð, protože ho slavíme v měsíci Porri, podle starého pohanského kalendáře. Ten byl v období od 21. ledna do 21. února a slavíme tím, že zatím ve zdraví přežíváme zimu. Máme pak i slavnost na příchod léta, takže v půlce zimy Porrablóð a pak příchod léta. Slavíme prostě, že žijeme a bavíme se!“

Árni Sveinsson 3.1.2024

Po rozhovoru o obřadu *Porrablóð* mi dal Árni ochutnat tradiční pochoutky, které byly připraveny dle starých receptur. Nejzajímavější byla jehněčí kýta tzv. *hangikjöt* uzená na ovčích lejnech. Zároveň hovořil i o dalších pokrmech, které zahrnují různé druhy fermentovaného masa a další speciality, jako je *hákarl* (kvašený žralok), *svið* (vařená ovčí hlava), *harðfiskur* (sušená ryba) a další staré islandské pokrmy, které se jinak běžně nekonzumují.

Tato tradice není pouze záležitostí hnutí *Ásatrúarfélagið*. *Porrablóð* se slaví po celém ostrově. Jde o islandský zimní festival, který se, jak již bylo zmíněno, tradičně koná v měsíci *Porri*, což je čtvrtý měsíc zimy podle starého islandského lunárního kalendáře. Tento festival je způsobem, jak oslavovat staroseverské tradice a kulturu. Oslavy *Porrablóðu* začínají ceremoniálním večírkem, kde

lidé pojídají tradiční islandské jídlo. K pití se často podává brennivín¹³⁸. *Porrablót* slouží k posílení společenských vazeb mezi účastníky, kdy se lidé scházejí, společně jedí, zpívají a užívají si večer plný zábavy. Festival má kořeny v pohanských tradicích starého Islandu, kdy byly během měsíce *Þorri* konány oběti (*blóð*) na počest bohů, zejména v naději na dobrý začátek nadcházejícího jara. V moderní době se *Porrablót* stal populární kulturní slavností, která se slaví nejen na Islandu, ale i mezi islandskými komunitami po celém světě.

Je důležité ale říci, že *Porrablót* tak, jak je slaven dnes, je svátkem, který byl vytvořen v 19. století. Moderní svátek *Porrablót* se vyvinul v období romantismu, který idealizoval předkřesťanské časy jako zlatý věk islandských dějin. První známou oslavu tohoto svátku údajně uspořádal spolek islandských studentů v Kodani v roce 1873.¹³⁹ Jedná se tak o další doklad, jak se na Islandu zacházelo v novověku se starými pohanskými praktikami.

Mimo tyto dva příklady jsem se v rozhovorech dozvěděla i o tom, že jsou obřady *blóð* pořádány i na přání jednotlivých členů hnutí a týkají se různých příležitostí. Účelem každého *goði* je sloužit obřad *blóð*, pokud je o to požádán. Všechny obřady *blóð* jsou otevřeny široké veřejnosti a nikdo na nich není diskriminován. *Ásatrúarfélagið* se snaží být otevřeno všem bez rozdílu pohlaví, rasy a věku. Zvláštní pozici v obřadech hrají děti, které se mohou obřadu *blóð* také účastnit. Jediné pravidlo, které zde existuje je, že se obřadu musí všichni účastnit z vlastní vůle. *Ásatrúarfélagið* odmítá víru komukoliv vnucovat. Cesta člověka k víře je svobodná, a to i v případě dětí.

2.2.4. Přechodové rituály

Přechodové rituály jsou klíčovými momenty v životě každého jedince, protože odrážejí jednotlivá stadia vývoje. Tyto rituály, které vycházejí z antropologického konceptu rituálů přechodu, jak jej popsal Arnold van Gennep a později rozvinul Victor Turner, jsou strukturovány tak, aby označovaly změny ve stavu a roli jedinců v rámci komunity. Van Gennep tvrdí, že každá společnost je tvořena různými společenskými stupni, z nichž mnohé jsou spojeny s věkovými hranicemi. Jedinci přecházejí mezi těmito společenskými stupni a musí překonávat překážky na své cestě z jednoho společenského stupně do druhého. Arnold van Gennep popsal ve své teorii rituálů přechodu tři základní fáze, které představují proces přechodu jedince či skupiny mezi různými sociálními stavy nebo životními etapami. Každá fáze má svůj specifický význam a funkci ve společnosti. Arnold van Gennep tyto fáze popsal jako: oddělení, liminalitu a začlenění. Ve fázi

¹³⁸ Brennivín, známý jako islandský akvavit, je tradiční islandský destilát, často označovaný jako „černá smrt“. Jedná se o destilát vyráběný z bramborové báze a ochucený kmínem a dalšími bylinami.

¹³⁹ ÁRNASON, Jón a DAVÍÐSSON, Ólafur. *Íslenzkar gátur, skemtanir, vikivakar og þulur*. Hið Íslenzka Bókmentafélag, 1903.

oddělení dochází k symbolickému nebo fyzickému oddělení jedince od jeho běžného stavu nebo skupiny. Liminální fáze je fází, kde se jedinec nachází někde mezi. Je charakterizována obdobím nejistoty, kdy jedinec nebo skupina již opustila svůj původní stav, ale ještě plně nenastoupila do nové role. Třetí fází je začlenění, kde se jedinec nebo skupina oficiálně přijímá do nového sociálního statusu nebo role.¹⁴⁰

Ve následujících podkapitolách budu částečně vycházet z Van Gennepevi teorie a s její pomocí analyzovat rituály prováděné hnutím. Výběr pojmu „přechodové rituály“ zdůrazňuje, jak tyto obřady slouží k posílení soudržnosti a vztahů v komunitě. Zároveň pomáhají jednotlivcům průchodem mezi jednotlivými životními etapami ve světle jejich specifických tradic a duchovního přesvědčení.

V této podkapitole se budu podrobně věnovat jednotlivým přechodovým rituálům v kontextu *Ásatrúarfélagið*. Pozornost budu věnovat tomu, jak tyto rituály probíhají, ale také jak integrují staroseverskou literaturu. Změřím se na čtyři typy přechodových rituálů, které jsou v hnutí provozovány a to na udělení jména (*Nafngjöf*), na obřad přijetí víry (*Siðfesta*), svatbu (*Hjónavígsla*) a pohřeb (*Útför*). Tyto rituály symbolizují klíčové momenty v životě jedince a jeho vzájemných vztahů s komunitou. V praxi *Ásatrúarfélagið* se ve spojení s rituály přechodu využívá staroseverských literárních zdrojů nejen jako symbolických nástrojů, ale také jako způsobu, jak se spojit s dávnou minulostí. V dalších podkapitolách budou přímo uváděny pasáže, které goðar v duchovní praxi využívají. Zároveň budou tyto prameny interpretovány z pozic členů hnutí. Na základě těchto interpretací bude ukázáno, jakým způsobem *Ásatrúarfélagið* udržuje kulturní kontinuitu a také jakým způsobem umožňuje členům hlubší duchovní a emocionální spojení s jejich historickými kořeny.

2.2.4.1. Nafngjöf - Pojmenování

Obřad *nafngjöf*, který jsem do češtiny přeložila jako *pojmenování* je prvním obřadem životního cyklu. Novorozencům je v rámci tohoto obřadu udělováno jméno a jsou tak oficiálně přijati do společenství. Tento obřad je podobný křtinám, jak je známe z prostředí křesťanských církví. Součástí pojmenování je i pokropení vodou. Obřad byl v roce 1973 vytvořen jako první ze všech obřadů *Ásatrúarfélagið*, aby hnutí mohlo být oficiálně uznáno ministerstvem spravedlnosti. Na Islandu je dítěti udělováno jméno v rámci národního registru občanů a to do šesti měsíců od narození. Rodičům nebo opatrovníkům dítěte je ponecháno rozhodnutí zda tak učiní při ceremonii, či nikoliv.

¹⁴⁰ Viz VAN GENNEP, Arnold. *Přechodové rituály*. Portál, 2018.

Obřady pojmenování *Ásatrúarfélagið* jsou konány pro přivolení šťastného života a ochraně dítěte. Průběh rituálu je přizpůsoben okolnostem a potřebám těch, kteří o něj žádají a proto jsou osobní a rozmanité.¹⁴¹ Z rozhovorů vyplynulo, že žádný z obřadů není stejný a neexistuje ani přesný popis, jak ho dělat. Pojmenování je symbolickým obřadem, během kterého je dítěti dáno jméno za přítomnosti rodiny a přátel.

Pojmenování se často provádí tak, že *goði* přednese nebo přečte poselství z básně *Vědmína vęštba*, které vyprávějí o tom, že každé novorozené dítě je slibem pokračování věčného cyklu života. Jónína mi v rozhovoru odhalila přesné pasáže, které jsou pro obřad pojmenování využívány. Jedná se o první dvě strofy, které líčí stvoření světa, což symbolizuje nový začátek, který je přítomný v narození dítěte. První strofa vyzývá všechny přítomné k respektu a pozornosti, což je klíčové pro zahájení jakéhokoliv obřadu. „*Hljóðs bið eg allar*“ (Slyšte mě, všechny) zdůrazňuje význam soustředění a úcty při poslechu moudrosti a příběhů, které jsou předávány. Odkazy na „*helgar kindir*“ (slavné rody) a „*mögu Heimdallar*“ (potomky Heimdalla) poukazují na důležitost rodinných vazeb a spojení s předky, které jsou klíčové pro komunitní a kulturní identitu v Ásatrú. Tyto verše mají podle Jóniny připomínat rodinné linie a dědictví, které dítě přijímá. Výzva k vyprávění „*Viltu að eg, Valföður, vel fyr telja forn spjöll fira, þau er fremst um man.*“ (Chceš na mně, vládce, věrně bych řekla prastaré zvěsti, jež v paměti mám) symbolizuje předávání prastarých příběhů, hodnot a očekávání nové generaci, což je základní prvek při uvítání dítěte do společenství

Hljóðs bið eg allar

helgar kindir,

meiri og minni

mögu Heimdallar.

Viltu að eg, Valföður,

vel fyr telja

forn spjöll fira,

þau er fremst um man.¹⁴²

Slyšte mě, všechny

slavní rody,

první i poslední

potomci Heimdalla!

Chceš na mně, vládce,

věrně bych řekla

prastaré zvěsti,

jež v paměti mám.¹⁴³

Druhá strofa, stejně tak jako první, je využívána z důvodu vyjádření významu rodové historie a propojení s kosmickým řádem. Při pojmenování dítěte zdůrazňuje spojení s předky a připomíná roli nového jedince jako člena rodiny a komunity, který nese odpovědnost za udržování a

¹⁴¹ Viz *Nafngjöf - ÁSATRÚARFÉLAGIÐ*. Dostupné z <https://asatru.is/nafngjof/> [cit. 2024-04-18]

¹⁴² *Völuspá - ÁSATRÚARFÉLAGIÐ*. Dostupné z <https://asatru.is/voluspa/> [cit. 2024-04-18]

¹⁴³ HEGER, Ladislav, KADEČKOVÁ, Helena (ed.). *Edda*. Praha: Argo, 2013. str. 25

obohacování tradic svých předků. Tato myšlenka podporuje představu, že každý jedinec přispívá k kontinuitě a rozvoji své komunity, stejně jako *Yggdrasil* podporuje život ve všech devíti světech.

*Eg man jötna
ár um borna,
þá er forðum mig
fædda höfðu.
Nú man eg heima,
nú íviði,
mjötvið mæran
fyr mold neðan.¹⁴⁴*

*Vzpomínám obrů
z počátku věků,
u nichž jsem v mládí
vyrůstala.
Znám devět světů,
devět žen obřích,
hloubku znám kořenů
slavného stromu.¹⁴⁵*

Dále je využíváno devatenácté strofy této básně. Strofa popisuje *Yggdrasill*, mohutný světový strom, který spojuje různé světy severské kosmologie. Tento strom je symbolem spojení, kontinuity a života, který zůstává vitalitou naplněn i navzdory neustálým změnám a výzvám. Je zalitý „bílou rosou“¹⁴⁶, což symbolizuje čistotu a nový začátek. V kontextu pojmenování může být tato strofa interpretována jako přání pro dítě, aby jako *Yggdrasil* stálo pevně a bylo zdrojem života a spojení pro svou rodinu a komunitu. *Yggdrasil* je vždy zelený, což značí trvalou životnost a odolnost proti nástrahám osudu. Tato strofa je v obřadu pojmenování použita k vyjádření přání stálosti, síly a schopnosti dítěte růst a rozvíjet se navzdory výzvám, které přinese život, zároveň s tím, jak se stává součástí širšího kontextu rodiny a komunity.

*Ask veit eg standa,
heitir Yggdrasill,
hár baðmur, ausinn
hvíta auri;
þaðan koma döggar
þær er í dala falla,
stendur æ yfir grænn
Urðarbrunni.¹⁴⁷*

*Vím, jasan kde stojí,
Yggdrasil jménem,
vysoký strom,
zrosený vlhce,
stále zelený,
nad Urdinou studní.
Odtud vláha
v údolí padá.¹⁴⁸*

¹⁴⁴ *Völuspá - ÁSATRÚARFÉLAGIÐ*. Dostupné z <https://asatru.is/voluspa/> [cit. 2024-04-18]

¹⁴⁵ HEGER, Ladislav, KADEČKOVÁ, Helena (ed.). *Edda*. Praha: Argo, 2013. str. 25

¹⁴⁶ *hvíta auri*

¹⁴⁷ *Völuspá - ÁSATRÚARFÉLAGIÐ*. Dostupné z <https://asatru.is/voluspa/> [cit. 2024-04-18]

¹⁴⁸ HEGER, Ladislav, KADEČKOVÁ, Helena (ed.). *Edda*. Praha: Argo, 2013. str. 30

Poslední strofou, kterou Jónína uvedla v souvislosti s obřadem pojmenování, byla strofa dvacátá. Strofa uvádí tři normy Urð, Verðandi a Skuld, které představují minulost, přítomnost a budoucnost. Normy mají moc nad životními osudy lidí a symbolizují neustálý tok času a jeho vliv na lidský život. Normy „*Þær lög lögðu, þær líf kuru*” (osud utkaly, určily život). Tento výrok podle ní zdůrazňuje, že život každého jedince je řízen vyššími silami a zákony, které jsou hluboko zakotveny ve struktuře vesmíru. V kontextu obřadu pojmenování symbolizuje přijetí dítěte do společenství a uznání jeho místa ve světě, které je definováno nejen jeho volbami, ale i předurčením a tradicemi. Využití této strofy je metaforou pro přijetí osudu a role, které jsou dítěti přisouzeny. Poukazuje na propojení mezi minulostí, přítomností a budoucností, a zdůrazňuje význam komunitní podpory a vedení pro dítě, které vstupuje do světa s předem určenými osudy a možnostmi.

*Þaðan koma meyjar
margs vitandi
þrjár úr þeim sæ,
er und þolli stendur;
Urð hétu eina,
aðra Verðandi,
skáru á skíði,
Skuld ina þriðju.
Þær lög lögðu,
þær líf kuru
alda börnum,
örlög seggja.¹⁴⁹*

*U studně tři děvy,
divů znalé,
sídlí v obydlí
u kořene stromu.
Urð jméno jedné,
druhé Verðandi
-runy do dřeva ryly-
Skuld jméno třetí.
Ty osud utkaly,
určily život,
dětem lidí
vyměřily dny.¹⁵⁰*

Dále jsou přidávány strofy, které vybírají příbuzní. Jsou vybírány na základě preference rodiny a *goði*, který obřad vede. Mezi další oblíbené texty, který je často volen pro recitace jsou *Výroky Vysokého*. Sveinbjörn Beinteinsson, bývalý *allsherjargóði*, složil báseň pro obřad pojmenování, která je také často čtena. V rozhovoru o ni vyprávěl Sigurður, který ji používá na každém obřadu *pojmenování*, který vede. Zároveň je tato báseň na stránkách hnutí ve spojení s obřadem *pojmenování* akcentována.¹⁵¹

¹⁴⁹ *Völuspá - ÁSATRÚARFÉLAGIÐ*. Dostupné z <https://asatru.is/voluspa/> [cit. 2024-04-18]

¹⁵⁰ HEGER, Ladislav, KADEČKOVÁ, Helena (ed.). *Edda*. Praha: Argo, 2013. str. 30

¹⁵¹ *Nafngjöf - ÁSATRÚARFÉLAGIÐ*. Dostupné z <https://asatru.is/nafngjof/> [cit. 2024-04-18]

*Megi mannheill
nafni fylgja,
styrki þig guðir
og góðar vættir,
álfar og dísir
og allt sem lifir,
gróður jarðar
og geisli sólar.¹⁵²*

*At štěstí a zdraví
doprovází toto jméno
ať ti dávají sílu bohové
i dobří duchové
álfové a dísy
a vše, co žije
zeleň země
a paprsek slunce.*

Na konci obřadu je předáván rituální roh naplněný medovinou či jinou tekutinou dle výběru rodiny. To že účastník drží roh, znamená, že má slovo a může např. dítěti popřát do života. Dítě je následně pokropeno vodou a přivítáno na světě. Po vyslovení jeho jména řekne *goði* „*Heil -jméno-*“ (*Na zdraví -jméno-*) a napije se z rohu na jeho počest. Následně si roh předávají všichni účastníci obřadu a připíjí ve jménu dítěte.¹⁵³

Tento obřad dodržují všichni *goðar* a povětšinou se jedná o udělování jmen novorozencům. V jednom z rozhovorů jsem ale narazila i na další verzi tohoto obřadu. *Goði* Árni nabízí členům další možnost, jak tento obřad vykonat. V rozhovoru tuto verzi nazval jako „vikinskou“. Jedná se o obřad, kdy je jméno uděleno dítěti až těsně před legislativní hranicí šesti měsíců věku. Tento obřad vychází dle Árniho slov ze staré vikinské tradice, kdy se děti stávali členy rodiny až po tom, co uměli sedět. Árni tvrdí, že tomu bylo tak, protože tehdejší společnost denně čelila smrti novorozenců a nebylo běžné, aby se každé dítě dožilo dospělého věku.

„Je to samozřejmě mnohem zábavnější způsob. Tento vikinský způsob byl určen pro děti starší. Za starých časů se jména neudělovala, dokud dítě neumělo samo sedět, což je někdy v pátém nebo šestém měsíci. Dříve se dětem prostě nějak začalo říkat a později jste se rozhodl, jak se bude jmenovat. Poté se koná obřad, který je spíše uvítáním do komunity. Tomuto obřadu se islandsky říkalo „ásaskírn“. Jméno mohl udělovat pouze otec, hlava domu. Vzal dítě, položil si ho na kolena a mluvil s ním a s lidmi. Následně představil to dítě lidem. Řekl „Toto je -jméno-“ a uvítal dítě v komunitě. Je to spíše uvítací obřad.“¹⁵⁴

Árni Sverrisson 3.1.2024

¹⁵² *Nafngjöf - ÁSATRÚARFÉLAGIÐ*. Dostupné z <https://asatru.is/nafngjof/> [cit. 2024-04-18]

¹⁵³ Rozhovor s Jóhanna Guðný Harðardóttir 29. 12. 2023

¹⁵⁴ Tuto verzi dělá pouze Árni, ostatní dávají přednost obřadu s pokropením vodou. Doklad o podobných obřadech jsem sice v literatuře našla, ale dosti se od tohoto lišily. Árni si s největší pravděpodobností tento obřad sám vytvořil a přizpůsobil.

Ani jeden z obřadů, které výše zmiňuji, nemá žádnou právní platnost. Obřad pojmenování je tedy spíše osobním obřadem a příležitostí pro rodiče, příbuzné a přátele oslavit nového jedince rodině. Jedinou právní záležitostí, kterou je třeba mít na paměti, je formální oznámení o pojmenování do Národního registru, které je odesláno elektronicky. To zajišťují rodiče, ale *goði* může samozřejmě pomoci, pokud je to potřeba. Zároveň je důležité říci, že obřad má velkou symbolickou hodnotu, která přesahuje pouhé přidělení jména. Tyto obřady nejsou vnímány jako iniciace do náboženské společnosti, což je velkým rozdílem například od křesťanského křtu. Místo toho jsou pojmenování chápána jako vyjádření přání blaha a ochrany pro dítě, stejně jako symbolické poskytnutí duchovní výživy prostřednictvím poezie. V roce 2023 bylo po celém ostrově provedeno okolo třiceti takovýchto obřadů.¹⁵⁵

2.2.4.2. Siðfesta – Přijetí víry

Obřad *siðfesta*, který jsem pro potřeby této práce do češtiny přeložila jako „*přijetí víry*“ představuje jakýsi vstupní rituál do hnutí. V mnoha kulturách je považován za klíčový okamžik přechod mladého člověka mezi dospělá, kdy se také stává plnoprávným členem své společnosti. Tyto iniciace, které se konají v době dospívání, mají obvykle symbolický charakter a jsou spojeny s oslavou dosažení puberty.¹⁵⁶ Během těchto ceremonií se mladí lidé seznamují s očekávanými rolami a povinnostmi v dospělém životě. *Siðfesta* je obřadem, který nese právě tyto iniciační konotace.

Na Islandu nejsou známy případy obřadů zasvěcení z pohanského období. Hnutí o tomto obřadu na svých internetových stránkách píše:

„V posledních letech se obřady přijetí víry staly stálou součástí činnosti hnutí, ale donedávna byly málo známé a většinou se jich účastnili dospělí. Nejsou známy případy, že by se mezi starověkými pohanskými obyvateli severských zemí konaly iniciační obřady podobného druhu a po dlouhou dobu nebylo v plánu hnutí pořádat takové akce. Tyto obřady začaly být zvažovány až na žádost členů hnutí jako alternativa ke křesťanskému biřmování.“¹⁵⁷

Island je od období reformace protestantské víry a biřmování tam, stejně jako v celé Skandinávii, je velkou společenskou událostí. Není to příliš náboženská záležitost, ale spíše

¹⁵⁵ Tato informace získána od kanceláře hnutí. Číslo je orientační, protože kancelář nezaznamenává veškeré aktivity všech *goðar* po celé zemi.

¹⁵⁶ Viz VAN GENNEP, Arnold. *Přechodové rituály*. Portál, 2018.

¹⁵⁷ *Siðfesta - ÁSATRÚARFÉLAGIÐ*. Online. Dostupné z: <https://asatru.is/sidfesta/> [cit. 2024-04-25]

příležitost, kdy se rodiny a přátelé scházejí, děti dostávají obrovské dary, a slaví se s velkou pompou. Proto je obřad *siðfesta* považován za alternativu právě ke křesťanskému biřmování.

První obřad přijetí proběhl v roce 1973 a vedl ho Sveinbjörn Beinteinsson. Ten hledal alternativu ke křesťanskému obřadu biřmování a provedl první obřad *siðfesta*, který byl určen dvou bratrům Brynjúlfovi a Sverrimu Bjarnasynovi. Po dlouhou dobu byli tito dva bratři jediní, kdo podstoupili tento obřad. Konání takovýchto obřadů bylo zastaveno na několik desetiletí. Až od počátku nového tisíciletí se počet takovýchto obřadů zvýšil a každým rokem jich přibývá.¹⁵⁸

Siðfesta je obřad, který nabízí možnost pro mladé lidi i dospělé hlouběji se seznámit s pohanskými tradicemi a zvyky. Důležitou součástí přípravy na obřad přijetí je vzdělávací proces vedený jedním nebo více *godði*. Během tohoto vzdělávání se účastníci seznamují s klíčovými aspekty pohanské víry, včetně zodpovědnosti jednotlivce za sebe sama, upřímnosti, tolerance vůči náboženským a životním názorům jiných, a úcty k přírodě a všemu životu. Studium také zahrnuje poznávání světonázoru a hlavních pohanských symbolů, které vycházejí z eddických písní a *Snorriho Eddy*. Nejčastěji tento obřad podstupují mladí lidé většinou ve věku mezi 12-16 lety. Všichni *godar* se kterými jsem v rozhovorech hovořila trvá na tom, že dětem se víra nemá vnucovat, ale mají se o ní začít zajímat sami. Jónína o tom mluvila v rozhovoru takto:

„Vzděláváme teenagery nebo mladé lidi, kteří chtějí projít obřadem siðfesta. Tento obřad je něco jako dosažení plnoletosti. Je to podobné jako u dětí v kostele, které přijmou biřmování. Je to spíš něco takového. Můj názor je ten, že děti by neměly být tolik vzdělávány v náboženských otázkách, dokud nemají větší pochopení pro to, co se jim líbí. Je třeba aby si začali budovat vlastní představy a svou vlastní životní filosofii. Může jim být okolo 14 nebo víc. Například letos dělám tento obřad pro dvě ženy ve věku 22 a 26 let.“

Jónína K. Berg 20. 3. 2024

Vzdělávání zájemců o obřad přijetí má dvě formy, první formou je vzdělávání pod vedením některého z *godar*, který slouží mladému člověku jako mentor. Například právě Jónína vzdělává zájemce o obřad přijetí tím, že s nimi čte vybrané strofy z *Výroků Vysokého* a učí je jakým způsobem je možno skrze tento text chápat svět. V rozhovoru mi prozradila jaké strofy při výuce nikdy neopomínjí a proč. První z těchto strof básně *Výroky Vysokého* je strofa třicátášestá, která zní:

¹⁵⁸ *Siðfesta - ÁSATRÚARFÉLAGIÐ*. Online. Dostupné z: <https://asatru.is/sidfesta/> [cit. 2024-04-25]

*Bú er betra,
þótt lítið sé.
Halur er heima hver.
Þótt tvær geitur eigi
og taugreftan sal,
það er þó betra en bæn.¹⁵⁹*

*Je dobře mít svůj byt,
byť byl sebemenší:
pánem jsi i v chudé chýši.
I kdybys jen dvě kozy měl
a z rákosí krov,
přec je to lepší než žebrota.¹⁶⁰*

Tato strofa je v kontextu obřadu přijetí silným připomenutím hodnot, které *Ásatrúarfélagið* vyzdvihuje. Říká, že i když mají skromné prostředky, je důležité udržovat nezávislost a ctnost soběstačnosti. Hnutí zdůrazňuje spojení s přírodou, zároveň ctí práci a vlastní úsilí, proto tato strofa přináší poselství, že být „doma pánem“ a udržovat si svůj vlastní domov, i když skromný, je cennější než spoléhat na pomoc druhých. Tím strofa podporuje klíčové hodnoty, které se *Ásatrúarfélagið* snaží u svých členů kultivovat, a to sílu, nezávislost a hrdost na vlastní životní cestu.

Další strofou, kterou Jóníná uvedla je strofa čtyřicátá sedmá, která poukazuje na důležitost vztahů mezi lidmi. Zároveň ukazuje sounáležitost ke společenství. Pro obřad *siðfesta* je dle ní tato strofa velice důležitá.

*Ungur var eg forðum,
fór eg einn saman:
þá varð eg villur vega.
Auðigur þóttumst
er eg annan fann:
Maður er manns gaman.¹⁶¹*

*Mlád byl jsem kdysi,
a bloudil jsem sám
po cizích cestách.
Bohatým jsem si připadal,
když přítele jsem potkal.
Radost je muž muži.¹⁶²*

V této strmě Óðin popisuje, že pocit ztracenosti a izolace se změnil ve chvíli, kdy našel druhého člověka, do pocitu obohacení a radosti. To ukazuje dle Jóníny, že lidské spojení a vzájemná podpora jsou klíčové pro plnohodnotně prožitý život. Tato strofa v kontextu *Ásatrúarfélagið* zdůrazňuje společenství a vzájemnou podporu mezi členy. Toto je zvláště relevantní během obřadů jako je *siðfesta*, kde lidé přijímají závazky k tradicím a společenství. Strofa slouží jako připomínka,

¹⁵⁹ *Hávamál - ÁSATRÚARFÉLAGIÐ*. Online. Dostupné z: <https://asatru.is/havamal/> [cit. 2024-04-29]

¹⁶⁰ HEGER, Ladislav, KADEČKOVÁ, Helena (ed.). *Edda*. Praha: Argo, 2013. s. 47

¹⁶¹ *Hávamál - ÁSATRÚARFÉLAGIÐ*. Online. Dostupné z: <https://asatru.is/havamal/> [cit. 2024-04-29]

¹⁶² HEGER, Ladislav, KADEČKOVÁ, Helena (ed.). *Edda*. Praha: Argo, 2013. s. 49

že i když je cesta víry někdy osamělá, najít a udržet spojení s jinými může přinést radost a duchovní obohacení.

Jako poslední strofu Jónína uvedla padesátou strofu, která ještě více podtrhuje, jak zásadní je pro člověka mít kolem sebe společnost a podporu.

Hrörnar þöll

sú er stendur þorpi á.

Hlýr-at henni börkur né barr.

Svo er maður

sá er manngi ann.

Hvað skal hann lengi lífa?¹⁶³

Chřadne smrk,

jenž na skále roste,

neochrání ho kůra ni jehličí.

O nic lépe neprospívá ten,

koho nikdo nemiluje,

k čemu je mu pak ještě žít?¹⁶⁴

Stejně jako strom, který potřebuje kůru a jehličí k ochraně a udržení života, potřebuje i člověk vztahy s druhými, aby mohl prosperovat a vést plnohodnotný život. V rámci tradice hnutí je kladen velký důraz na společenství a rod. Tato strofa v tomto kontextu je připomínkou důležitosti udržování pevných vztahů a aktivní účasti ve společenství. Jónína si myslí, že tato strofa je důrazem na to, že izolace může vést k oslabení ducha, zatímco společnost a podpora mohou prodloužit a zlepšit kvalitu života.

Mimo tyto uvedené strofy Jónína využívá i další, které přímo reagují na otázky, které ji kladou zájemci o obřad přijetí. Obdobně vypadá příprava i u ostatních *godar*, kteří připravují své svěřence. Mimo takovouto přípravu na obřad *siðfesta* je nabízena i druhá možnost, jak vzdělání k obřadu získat. *Ásatrúarfélagið* na svých webových stránkách nabízí i možnost absolvování vzdělávacího kurzu. Tento kurz je v současné chvíli pod vedením *goði* Jóhanny a stojí 60 000 ISK.¹⁶⁵ Kurzovné zahrnuje výuku jednou týdně, zároveň zahrnuje tembuldingový den na jaře a samotný obřad.¹⁶⁶ Na internetových stránkách se k tomuto kurzu píše:

„Nebude chybět představení hnutí a společenských aktivit, filosofické úvahy o životě a o tom, co je v něm důležité: naše komunikace s druhými lidmi a jak udělat sebe i ostatní co nejméně astnějsími. Tyto hodiny se vyznačují diskusemi a úkoly, při kterých se snažíme zapojit většinu účastníků do diskuzí. Probírají se aktuální témata a rady z eddických básní, převážně pak prostřednictvím Hávamálu.“¹⁶⁷

¹⁶³ *Hávamál - ÁSATRÚARFÉLAGIÐ*. Online. Dostupné z: <https://asatru.is/havamal/> [cit. 2024-04-29]

¹⁶⁴ HEGER, Ladislav, KADEČKOVÁ, Helena (ed.). *Edda*. Praha: Argo, 2013. s. 50

¹⁶⁵ Což je v přepočtu 10 074 CZK.

¹⁶⁶ *Siðfesta - ÁSATRÚARFÉLAGIÐ*. Online. Dostupné z: <https://asatru.is/sidfesta/> [cit. 2024-04-25]

¹⁶⁷ *Siðfesta - ÁSATRÚARFÉLAGIÐ*. Online. Dostupné z: <https://asatru.is/sidfesta/> [cit. 2024-04-25]

Zároveň je na internetových stránkách uvedeno, že diskuze probíhají na základě určitých okruhů. Mezi tyto okruhy patří:

Gott og illt, svart og hvítt.

Kostir og gallar mannanna og guðanna.

Að bera virðingu fyrir sjálfum sér og öðrum.

Veraldleg gæði og nauðsynjar.

Hvers þörfnumst við í raun og veru í lífinu?

Samskipti við annað fólk.

Að lifa í friði.

Vinátta og víðsýni.

Viskan og við.

Ýmis ráð frá Óðni í Hávamálum.

Hver þeirra geta gagnast okkur?

Náttúran og umhverfið.

Hvaða ábyrgð berum við sem fullorðið fólk?

Hvað er það sem skiptir mestu máli fyrir

framtíðina?¹⁶⁸

Dobro a zlo, černá a bílá.

Klady a zápory lidí a bohů.

Mít úctu k sobě a ostatním.

Světské statky a potřeby.

Co ve skutečnosti v životě potřebujeme?

Interakce s ostatními lidmi.

Žít v míru.

Přátelství a otevřenost.

Moudrost a my.

Různé rady od Óðina v Hávamálu.

Které z nich nám mohou být užitečné?

Příroda a životní prostředí.

Jakou odpovědnost neseme jako dospělí?

Co je nejdůležitější pro budoucnost?

O tom, jak přesně kurz probíhá, jsem hovořila s Jóhannou. Jednotlivé hodiny jsou vedeny prostřednictvím platformy Zoom a to především proto, že účastníci jsou z celé země a ne pouze z okolí Reykjavíku. Pro ty, kteří se mohou školení v Reykjavíku účastnit je preferovaná prezenční forma výuky. Jóhanna o kurzu hovoří takto:

„Nikdy nemám víc než šest účastníků na každém kurzu. Mohu tak mluvit s každým. Víte, my se v rámci kurzu ptáme jeden druhého na otázky a hodně spolu mluvíme... Teenageři o sobě moc často nemluví. Mám na to jedno cvičení, které používám pokaždé. Požádám tyto lidé lidi, aby napsali na papír ke každé otázce vždy jen tři slova. Jedna z otázek je: V čem jsem dobrý?, druhá pak: V čem nejsem dobrý? Je neuvěřitelné, jak rychle jsou vždy schopni napsat tři slova k tomu, v čem jsou špatní, ale už je pro ně těžké napsat, v čem jsou dobří. Nejtípnější na tom je, že je to někdy to samé. Například, když napíšete „jsem tvrdohlavý“, je to pro někoho špatná fráze a pro někoho dobrá. Ale v čem je ten rozdíl? Je to všechno o osobnosti. Je to o myšlenkách. To je ten rozdíl. Musí se naučit porozumět sami sobě. „Proč říkám, že jsem tvrdohlavý, když prostě vím, co chci? Je to špatné? Ne, není to špatné, je to dobré.“ Jsme neustále v procesu zjišťování kdo jsme. Mladé lidi učím, že je v pořádku, že jsme takoví jací jsme. Je jen pár věcí, které potřebujeme všichni stejné a to je, že všichni potřebujeme domov, potřebujeme oblečení, potřebujeme jídlo a potřebujeme být milováni a mít někoho rádi. Protože když to nemáme, když nemáme ten blízký kontakt s někým nebo

¹⁶⁸ *Síðfesta - ÁSATRÚARFÉLAGIÐ*. Online. Dostupné z: <https://asatru.is/sidfesta/> [cit. 2024-04-25]

něčím, tak jsme na tom špatně. Takže ta setkání jsou spíš o tom, aby vlastně ti lidé věděli, kdo jsou. Je to i o sdílení starých příběhů, ale také je to o tom, že sdílíte i životní příběhy a oni se díky tomu všemu mohou najít. Staré příběhy jsou tam s námi vždycky, protože jsou v nás samých.”

Jóhanna Guðný Harðardóttir 29. 12. 2023

Samotná příprava trvá několik měsíců a vrcholí obřadem, při kterém je symbolicky mladý člověk přijímán do společenství. Tento obřad se liší u každého přijímaného. Jeho forma připomíná obřad *blóð*, tak jak byl popisován v minulých kapitolách. Jedním z rozdílů je to, že povinnosti každého přijímaného je přednes tří vybraných pasáží z básně *Výroky Vysokého*. Tyto pasáže by měly odrážet duchovní cestu jedince. Všichni z goðar se shodují, že v tomto obřadu neexistuje přesně stanovený text, který by byl platný pro všechny a odráží se tak individualita jedince. I přípravy na samotný obřad je u každého jiné. V práci Eggerta Sólberga Jónssona jsem našla příklady, kdy se mladí lidé vydali na jeden den před obřadem do přírody, aby ho strávili jen sami se sebou. Často si sebou tito lidé brali i knihu s básní *Výroky Vysokého*, pomocí které se připravovali na samotný obřad.¹⁶⁹

Rituál začíná tím, že *goði* posvětit místo a recituje nejprve přísahu. Poté naváže recitací osmé, třetí a nakonec čtvrté strofy básně *Písně o Sigrdrífě*.¹⁷⁰ Mladý člověk poté přednáší tři pasáže z básně *Výroky Vysokého* [podle svého výběru]. Tyto pasáže mu slouží jako světlo na jeho pohanské cestě. I v tomto obřadu jsou přítomna vyprávění o důležitosti živlů, to znamená země, oheň, vítr a voda. Na konci obřadu *goði* mu předá knihu *Hávamál*, která je od něj podepsána. Jde o symbol vděku za důvěru při vedení přípravy a obřadu. Obřady jsou velmi osobní a slavnostní akce a často se na nich podílejí i příbuzní, kteří nakonec řeknou nebo přečtou několik slov, která věnují přijímanému.

Tento obřad je určen pouze pro Islandčany, případně pro lidi, kteří na Islandu dlouhodobě žijí a umí islandsky natolik, aby byli schopni projít řádnou přípravou. Hnutí má pravidlo, že pokud je zájemce pod hranicí zletilosti, což je na Islandu 16 let, je potřeba, aby mu byl podepsán souhlas od zákonných zástupců. I přes podpis zákonných zástupců je potřeba, aby o obřad zájemce žádal ze své vůle a to i v případě dětí. Nesmí se tedy stát, že obřad bude vnučován dítěti rodičem.

¹⁶⁹ Viz JÓNSSON, Eggert Sólberg. *Ásatrú á Íslandi við upphaf 21. aldar: Uppruni, heimsmynd og helgiathafnir*. Unpublished MA thesis in Folkloristics at the University of Iceland. 2010. Str. 180-183

¹⁷⁰ Stejně probíhá i každý obřad *blóð*.

2.2.4.3. Hjónavígsla - Svatba

Obřad *Hjónavígsla*, který lze do češtiny přeložit jako svatba, je dalším z důležitých přechodových rituálů v rámci života jedince. Svatba jako taková je známa ve většině lidských společnostech od nepaměti. Jde o formu rituálního přechodu jedince do nového stavu a je spojena s propojením jednotlivých rodů. Narozdíl od prvních dvou zmiňovaných obřadů získalo *Ásatrúarfélagið* oficiální uznání pro konání svateb. Od roku 1973 mají všechny z těchto obřadu právní platnost a to nejen pro Islandy ale i pro zájemce o sňatek ze zahraničí. *Ásatrúarfélagið* v roce 2023 provedlo okolo 200 svateb.¹⁷¹ Kancelář hnutí uvádí, že zhruba polovina z těchto svateb byla pro zahraniční zájemce. *Ásatrúarfélagið* je hnutí, které je otevřeno všem a nabízí sňatky i párům stejného pohlaví.

Na internetových stránkách hnutí uvádí, že cena za svatební obřad je 30 000 ISK pro členy hnutí a 60 000 ISK pro zahraniční zájemce. Zároveň hnutí nabízí turistům další přidružené služby, jako je pomoc s papírováním, nebo překlady básní. Za tyto služby si účtuje dalších 20 000 ISK. Orientačně tedy pro zahraniční zájemce svatba stojí okolo 80 000 ISK, což je cena, která odpovídá zhruba 13 397 CZK.¹⁷²

Nejvíce svateb pro zahraniční páry se koná v okolí Reykjavíku. *Goði Haukur* v této oblasti oddá do roka nejvíce páru ze zahraničí. V rozhovoru jsem se ho ptala, jak takové svatby v jeho podání vypadají.

*„Vždycky na prvním setkání říkám párům, že chci, aby věděli, že je to jejich svatební obřad, že to není můj svatební obřad, takže by měli mít možnost ovlivnit, co se bude dít. Vždy jim řeknu, že oddáváme v rámci pohanského rituálu, takže se držíme zásad hnutí. Obřady tedy začínají tím, že děláme místo a čas posvátným. Děláme to tak jako u jiných obřadů, recitujeme přísahu a poté verše z básně *Sigurdrífumál*. Obvykle poté pokračuji krátkou řečí, někdy o něco delší, než-li bych chtěl, protože když začnu mluvit, tak se někdy nedokážu zastavit. Nikdy si řeč nepíšu předem. Líbí se mi vymýšlet to až podle situace na místě. Mám v hlavě připravených pár myšlenek, o kterých chci na obřadu mluvit a zároveň si zapamatuji některé věci o páru, které do řeči zapojím. Poté obvykle použiji některé pasáže buď z básně *Hávamál* nebo z básně *Völuspá*, podle toho co se k řeči hodí. Toto mi dává svobodu v každém momentu měnit směr podle situace. Myslím si, že kdybych to měl předem napsané, mohlo by se stát, že se to nebude hodit a mě by to poté vyvedlo z míry. Takhle je to lepší. Po mé řeči mají čas snoubenci na to, aby si řekli své sliby. V 90-95% mají tyto sliby připravené předem. Často to čtou z papíru, nebo v dnešní době i z mobilních telefonů. Při odříkávání těchto slibů držíme náramek. Jde o vyznání lásky a zpečetění slibů. Často si poté pár vymění ještě malé verze přísahového náramku v podobě snubních prstenů. Poté recitují pár slov v staroseverštině a to i pro cizince, protože je pro mě důležité ctít tradici tím, že použiji staroseverštinu. Ale pokud mi lidé nerozumějí, vždy jim to přeložím. Následuje představení*

¹⁷¹ Informace získána od kanceláře hnutí.

¹⁷² *Hjónavígsla - ÁSATRÚARFÉLAGIÐ*. Online. Dostupné z: <https://asatru.is/hjonavigsla/> [cit. 2024-04-29]

manželů a první polibek. Pokud jsou na obřadu přítomni i hosté nechávám čas na gratulace. Poté následuje závěrečná část obřadu, kdy se pije z rohu. Roh na pití se předává mezi hosty a tak se všichni mohou zúčastnit obřadu a říct pár slov. Následně je prováděna malá oběť v podobě úlitby bohům. Jde o oběť matce zemi a projev vděčnosti duchům. Tím ceremoniál končí. Řekl bych, že toto je jádro obřadu. Někdy lidé chtějí změnit některé detaily, nebo chtějí hudební doprovod, či čtení od přítele, či nějaký dodatečný proslov. Já jsem otevřený skoro všemu, co si páry přejí. Odmítl jsem jen jednou, a to když po mně snoubenci chtěli, abych si vzal helmu Darth Vadera, protože jsou fanoušky Hvězdných válek. A to je jediný případ, kdy jsem řekl ne. Ten nápad se mi opravdu nelíbil.”

Haukur Bragason 28.12.2023

Jak je vidět u pasáže z rozhovoru s Haukurem, tak jsou tyto obřady velice rozmanité. Mají ale určitou strukturu, která je shodná u všech *goðar*. Svatby probíhají nejčastěji pod širým nebem. Na webových stránkách hnutí se uvádí, že svatební obřad se obvykle koná venku na místě, které je pro snoubence drahé nebo má pro ně zvláštní emocionální význam. Hosté obvykle stojí v kruhu nebo půlkruhu, aby dobře viděli a slyšeli vše, co se děje během obřadu. Počasí samozřejmě hraje velkou roli, ale *goðar* jsou přesvědčeni, že špatné počasí nemůže zničit obřad. Mnozí z nich se domnívají, že mají zvláštní schopnost vyjednávat s bohy počasí, aby snoubenci měli příznivé podmínky. Obřady jsou různorodé, některé z nich jsou velmi malé s účastí pouze tří lidí- snoubenců a *goði*, zatímco jiné mohou mít až 300 hostů.¹⁷³

Při obřadu se nejčastěji využívají pasáže z básní *Vědmina věštba a Výroky Vysokého*. Z rozhovorů jsem se dozvěděla, že *goðar* při své praxi využívají následující strofy. Jako první byla uváděna devatenáctá z básně *Vědmina Věštba*, která se používá při svatbách jako odraz stability a dlouhého trvání.

Ask veit eg standa,
heitir Yggdrasill,
hár baðmur, ausinn
hvíta auri;
þaðan koma dögguvar
þær er í dala falla,
stendur æ yfir grænn
Urðarbrunni.¹⁷⁴

Vím, jasan kde stojí,
Yggdrasil jménem,
vysoký strom,
zrosený vlhce,
stále zelený,
nad Urdinou studní.
Odtud vláha
v údolí padá.¹⁷⁵

¹⁷³ *Hjónavígsla - ÁSATRÚARFÉLAGIÐ*. Online. Dostupné z: <https://asatru.is/hjonavigsla/> [cit. 2024-04-29]

¹⁷⁴ *Völuspá - ÁSATRÚARFÉLAGIÐ*. Dostupné z <https://asatru.is/voluspa/> [cit. 2024-04-29]

¹⁷⁵ HEGER, Ladislav, KADEČKOVÁ, Helena (ed.). *Edda*. Praha: Argo, 2013. s. 30

Verše popisující Yggdrasil, mohutný světový strom severské mytologie, je interpretován v kontextu svatby několika způsoby. Yggdrasil, který svými kořeny sahá do hlubin a větvemi se dotýká nebes, symbolizuje pevnost a trvalost, jež jsou žádoucí v manželském svazku. Tato stabilita představuje ideální oporu, kterou by manželé měli jeden druhému poskytovat, aby jejich vztah byl silný a vydržel všechny výzvy. Strom je rovněž napojen na tři studny, které ho udržují živým a zdravým, což připomíná potřebu vzájemné výživy a podpory v manželství. Manželé by měli být pro sebe zdrojem obnovy a růstu, stejně jako Yggdrasil čerpá sílu z vod studní. Vztah tak bude přinášet nejen osobní rozvoj, ale i schopnost pozitivně působit na své okolí, podobně jako kapky rosy padající z Yggdrasilu oživují zemi pod ním. Yggdrasil rovněž propojuje různé světy a časy, což připomíná, že manželství není jen spojením dvou lidí, ale i jejich rodinných historií. Výzvy, kterým Yggdrasil čelí, například útoky obludy Níðhoggr, jsou připomínkou, že i v manželství mohou partneři čelit obtížím. Přesto s láskou a péčí mohou tyto nesnáze překonat a udržet svůj vztah živý a zdravý. V kontextu svatby slouží recitace těchto veršů jako přání pro novomanželský pár, aby byl pro sebe pevnou oporou, společně rostl a udržoval své vztahy živé a zdravé, stejně tak jako Yggdrasil udržuje harmonii mezi světy.

Dále je ve svatbách užíváno čtyřicáté sedmé strofy básně *Výroky Vysokého*. Tato strofa je využívána v souvislosti se ženichem a připomíná hodnotu partnerství a společenství.

Ungur var eg forðum,

fór eg einn saman:

þá varð eg villur vega.

Auðigur þóttumst

er eg annan fann:

Maður er manns gaman.¹⁷⁶

Mlád byl jsem kdysi,

a bloudil jsem sám

po cizích cestách.

Bohatým jsem si připadal,

když přítele jsem potkal.

Radost je muž muži.¹⁷⁷

Na začátku verše je zmíněna mladická samota a nejistota, která se často spojuje s nezkušeností a hledáním sebe sama. Tato část reprezentuje životní etapu před setkáním se svým životním partnerem, kdy může jedinec cítit nejistotu a směřování. Střední část verše popisuje transformaci, která nastává, když jedinec najde někoho, kdo mu je blízký. I přesto, že je v této strofě akcentován mužský element, Jónína ji v kontextu svatby chápe jinak. Tento moment symbolizuje jak významné je pro ženicha najít svou partnerku, s níž se cítí „bohatý“, což naznačuje, že skutečné bohatství není ve věcech materiálních, ale v mezilidských vztazích a emocionální spokojenosti. Závěrečná část verše vrcholí uznáním, že skutečná radost a naplnění přicházejí skrze vztahy s

¹⁷⁶ *Hávamál - ÁSATRÚARFÉLAGIÐ*. Online. Dostupné z: <https://asatru.is/havamal/> [cit. 2024-04-29]

¹⁷⁷ HEGER, Ladislav, KADEČKOVÁ, Helena (ed.). *Edda*. Praha: Argo, 2013. s. 49

druhými. Tato myšlenka je pro ženicha na svatbě klíčová, neboť přijímá nejen fyzické spojení, ale i hluboké emocionální a duchovní pouto se svou partnerkou. To představuje přechod od individuální nezávislosti k většímu celku, kde společně vytvářejí harmonii a vzájemně se obohacují. Tato proměna znamená, že ženich již není jen sám za sebe, ale je nyní součástí dvojice, což mu umožňuje sdílet radosti, výzvy a úspěchy svého života s někým, kdo ho doplňuje a podporuje.

Nevěště je poté věnována padesátá strofa z básně *Výroky Vysokého*. Tato strofa také ukazuje na důležitost mezilidských vztahů.

Hrörnar þöll

sú er stendur þorpi á.

Hlýr at henni börkur né barr.

Svo er maður

sá er manngi ann.

Hvað skal hann lengi lifa?¹⁷⁸

Chřadne smrk,

jenž na skále roste,

neochrání ho kůra ni jehličí.

O nic lépe neprospívá ten,

koho nikdo nemiluje,

k čemu je mu pak ještě žít?¹⁷⁹

Začátek této strofy je vnímán jako metafora pro izolaci a nedostatek lásky. Pro nevěstu, která právě vstupuje do manželství, je tento obraz připomínkou, že je zásadní mít v životě společníka. Jako strom, který potřebuje vodu a péči k tomu, aby prosperoval, i člověk potřebuje lásku a společenství, aby byl skutečně živý a zdravý. Svatba je tedy krokem k zajištění této emocionální a sociální podpory, která je zásadní pro osobní růst a štěstí. Manželství představuje nejen slib společného života, ale také závazek k vzájemné podpoře, který pomáhá oběma partnerům cítit se více spojenými, živými a naplněnými. Jóhanna k tomu ještě dodává, že tuto strofu v kontextu svatby vnímá jako připomenutí nevěště, že vstupem do manželství aktivně volí cestu, která odvrací potenciální osamělost a izolaci. Manželství tak nabízí šanci pro oba partnery, aby žili plněji a spokojeněji, stejně jako poskytuje každému z nich možnost růst a rozvíjet se v bezpečném, milujícím prostředí.

Svatební obřad není pouze slibem lásky, ale také závazek k udržení života v obou partnerech, napomáhající dlouhověkosti a osobní spokojenosti. Zároveň je ale i závazkem, který nejde z duchovního hlediska jednoduše rozdělit. Jóhanna nám v rozhovoru povídala i o obřadu, který provedla v rámci rozvodu jednoho z párů, který deset let před tím oddala. Rozvody nejsou u *Ásatrúarfélagið* tak běžnou praxí jako samotné svatby, ale můžeme se setkat s pár příklady, kdy byl proveden. Jóhanna v souvislosti s rozvodem uvedla toto:

¹⁷⁸ *Hávamál - ÁSATRÚARFÉLAGIÐ*. Online. Dostupné z: <https://asatru.is/havamal/> [cit. 2024-04-29]

¹⁷⁹ HEGER, Ladislav, KADEČKOVÁ, Helena (ed.). *Edda*. Praha: Argo, 2013. s. 50

„Máme i obřad, když se lidé rozvádí. Skládají novou přísahu. Není to jen konec, který jde do chaosu. Je to nový začátek. Ukazuje to, že manželství se sice nepovedlo, ale pár má chuť přetvořit vztah v něco nového co bude fungovat. Například, že se lidé budou starat o své děti a nebudou se hádat a handrkovat. Je to dobrý pocit, takto přimět lidi, aby o tom trochu víc přemýšleli.“

Jóhanna Guðný Harðardóttir 29. 12. 2023

Rozvody jsou vnímány ze strany členů hnutí neutrálně, pokud se pár mezi sebou umí domluvit. Pokud jde pár ale tzv. „na nože“, je rozvod vnímán velice negativně, protože ničí zásadní hodnoty, které hnutí zastává. Takovýto rozvod je považován za porušení duchovních a společenských zásad, které podporují společenství a harmonii ve vztazích. Dle Jóhanny, může vést konfliktní rozpad manželství k narušení rodinné a komunitní soudržnosti, což má negativní dopad na sociální harmonii. Emocionální bolest a stres způsobený hádkami mohou být vnímány jako selhání v udržení osobní duchovní a emocionální pohody, stejně jako zneuctění závazků učiněných během svatebního obřadu.

2.2.4.4. Útför - Pohřeb

Pohřeb jako přechodový rituál má ve většině kultur zásadní význam, jelikož slouží k zajištění přechodu zesnulého z jednoho stavu bytí do druhého. Tento rituál nejenže umožňuje vyjádření smutku a ztráty, ale také podporuje reorganizaci společenských struktur a vztahů, které smrt ovlivnila. Tři fáze přechodového rituálu, jak je popsal Arnold van Gennep, lze aplikovat i na pohřební rituály napříč různými kulturami a náboženskými tradicemi. Fáze *oddělení* zahrnuje rituály, které symbolicky oddělují zesnulého od světa živých. Fáze zahrnuje např. uzavření těla do rakve, poslední rozloučení nebo jiné ceremonie, které označují konec zesnulého života v běžné společnosti. Druhá fáze, označovaná jako *liminalita*, je charakteristická tím, že se zesnulý pohybuje „mezi světy“. Během této fáze se mohou konat různé rituály, které pomáhají zesnulému v přechodu, jako jsou zpěvy, recitace a obětiny. Tyto aktivity slouží k transformaci zesnulého do nové formy existence, která může být spojena s duchovním světem, předky nebo další formou posmrtného života. Poslední fáze zahrnuje rituály, které reintegrují zesnulého do společnosti v nové formě, obvykle jako památku nebo ducha. Této fázi se říká *začlenění* a zahrnuje pohřbení, kremaci nebo jiné způsoby uložení ostatků, které symbolizují konečné přijetí zesnulého do světa předků nebo duchovního řádu.¹⁸⁰

Pohřební rituály tedy plní klíčové sociální a psychologické funkce, pomáhají pozůstalým vyrovnat se se ztrátou a umožňují společnosti udržovat kontinuitu a řád. Přes jejich různorodost jsou fundamentálně spojeny s univerzálními tématy existence, smrti a obnovy života. Tento pohled

¹⁸⁰ VAN GENNEP, Arnold. *Přechodové rituály*. Portál, 2018.

na pohřeb jako na komplexní sociální rituál nám umožňuje hlouběji porozumět kulturním rozdílům v rituálech a také významu, který poslednímu rozloučení s blízkými přikládáme. V případě *Ásatrúarfélagið* je pohřeb spíše než vyznáváním smutku nad ztrátou blízkého oslavou jeho života. Členové hnutí smrt považují za nevyhnutelné uzavření kruhu. Život připodobňují ke světovému stromu Yggdrasilu:

„*Strom Yggdrasil, posvátný zelený strom členů Ásatrúarfélagið, nám ukazuje kruhový tok života a zobrazuje trvalou proměnu stvoření a zániku, která zároveň udržuje existenci. Pokud se na lidský život díváme jako na kruh, je smrt jistým krokem, konec je jako počátek jiného.*”¹⁸¹

Všichni *goðar* mohou konat pohřby a členové si mohou vybrat, jakého z nich pro obřad posledního rozloučení zvolí. Z rozhovorů vyplynulo, že pohřby nemají jednotný průběh a konají se dle přání zesnulého, popřípadě dle přání jeho nejbližších. Cílem *goðar* je oslavit průběh života zemřelého spolu rodinou a nejbližšími a zajistit, aby byl obřad v souladu s přáními zesnulého. Pro tyto účely využívá *Ásatrúarfélagið* formuláře, který členové mohou před smrtí vyplnit. Někteří to dělají dlouho dopředu, jiní si tato rozhodnutí nechávají až těsně před smrtí.¹⁸² Formulář se týká plánování konce života a obsahuje podrobné instrukce o pohřebních přáních a disponování s orgány po smrti. Umožňuje členům hnutí výběr různých aspektů jejich posledního rozloučení a nakládání s tělem po smrti. Dokument zahrnuje prostor pro záznam kontaktních informací několika příbuzných nebo jiných důležitých osob, kteří mohou být kontaktováni nebo mohou rozhodovat v případě smrti. Formulář zároveň umožňuje výběr konkrétního *goði* pro obřad. Členové zároveň mohou specifikovat i přání týkající se pitvy, nebo se na základě tohoto formuláře mohou odhlásit od darování orgánů, nebo vybrat, jaké orgány budou darovány a jaké nikoliv.¹⁸³

V další části formulář obsahuje možnosti pro plánování pohřbu, včetně specifikace, zda by pohřeb měl být proveden podle osobních přání zemřelého, nebo přání jeho nejbližších příbuzných. Zahrnuje volby pro typ pohřbu, jako je tradiční pohřbení nebo kremace, a specifikuje možnosti pro *kistulagning* (uložení do rakve), *minningaratshöfn* (inhumace) a dekorace. Jedinec zde může také

¹⁸¹ JÓNSSON, Eggert Sólberg. *Ásatrú á Íslandi við upphaf 21. aldar: Uppruni, heimsmynd og helgiathafnir*. Unpublished MA thesis in Folkloristics at the University of Iceland. 2010. s. 190

¹⁸² Teto formulář je volně k nahlédnutí na webových stránkách hnutí *Lífslökaskrá - ÁSATRÚARFÉLAGIÐ*. Online. Dostupné z: <https://asatru.is/lifslökaskra/> [cit. 2024-05-06]. Zároveň je obsažen v přílohách této práce.

¹⁸³ Na Islandu byl 1. ledna 2019 přijat nový zákon, který změnil pravidla pro darování orgánů. Tento zákon zavedl, že všichni občané jsou automaticky považováni za dárce orgánů po smrti, pokud se předem nerozhodnou tuto možnost odmítnout. Změna byla zavedena s cílem zvýšit počet dostupných orgánů pro transplantace a zachránit více životů. Viz. *We give life – we automatically become organ donors from 1 January 2019*. Online. Dostupné z: <https://island.is/s/landlaeknir/frett/We-give-life-we-automatically-become-organ-donors-from-1-January-2019> [cit. 2024-05-30].

specifikovat, zda preferuje tradiční pohřební oděv, nebo své vlastní oblečení, a zda má být provedena smuteční hostina. Na konci formuláře je místo pro podpis a datum, což potvrzuje, že všechny informace a přání byly zaznamenány dobrovolně. Zároveň je třeba nechat podepsat formulář dvěma svědky, kteří v případě smrti ověří platnost dokumentu. Celkově tento formulář umožňuje jedincům podrobně specifikovat svá přání a instrukce pro různé aspekty pohřbu a nakládání s tělem. Dle tohoto formuláře se následně náplňuje průběh pohřbu. Součástí každého pohřbu je stejný začátek jako u ostatních obřadů *Ásatrúarfélagið* a to posvěcení místa, jak je uvedeno v kapitole 2.2.3, a recitace vybraných strof z básně *Sigrdrífumál*. Následuje část obřadu, ve které je popisován život zesnulého. Například Hilmar tuto část obřadu popisoval v rozhovoru takto:

„Pohřební obřad jsme se snažili udělat jako oslavu života člověka, se kterým se loučíme. Pokud ten člověk měl těžký život, nebo s ním byl život obtížný, je to také o tom, jak jaksi poděkovat za to, co bylo dobré. Zároveň je to o tom najít způsob, jak říci nahlas i to, co se nám nelíbilo, a podobně. Takže je to spíš o oslavě života než o tom, abychom byli hodně skleslí. A je to většinou otevřenější a svým způsobem radostnější, než většina křesťanských pohřbů. Jsou různé způsoby, jak k pohřbům přistupovat. Většina goðar v těchto obřadech odráží svou osobnost, protože člověk musí sahat do svého nitra, aby našel to, co je mu příjemné a co mu dává smysl. Takže svým způsobem máme stejnou kostru rituálu, ale každý goði k němu přidává to své. Jak bych to řekl, je to o důrazu na určité části osobnosti, které odrážejí zároveň osobnost goðiho. Chci říct, že je to o tom, že například já ocením určité věci na člověku, které řekněme ostatní lidé neocení a naopak ocení jiné části. Neexistuje žádný předepsaný, žádný správný způsob, jak tyto obřady konat.“

Hilmar Örn Hilmarsson 25.10.2023

Součástí těchto obřadů je také recitace vybraných strof z eddických básní. V rozhovorech se opakovalo, že pro začátek je často využíváno strof z básně *Vědmína věštba*, která líčí světový strom Yggdrasil, tedy odkaz na koloběh života, jak bylo uvedeno v úvodu této podkapitoly. V pohřbech je využíváno devatenácté strofy této básně.

Ask veit eg standa,

heitir Yggdrasill,

hár baðmur, ausinn

hvíta auri;

þaðan koma döggvar

þær er í dala falla,

stendur æ yfir grænn

Urðarbrunni.¹⁸⁴

Vím, jasan kde stojí,

Yggdrasil jménem,

vysoký strom,

zrosený vlhce,

stále zelený,

nad Urdinou studní.

Odtud vláha

v údolí padá.¹⁸⁵

¹⁸⁴ *Völuspá - ÁSATRÚARFÉLAGIÐ*. Dostupné z <https://asatru.is/voluspa/> [cit. 2024-04-29]

¹⁸⁵ HEGER, Ladislav, KADEČKOVÁ, Helena (ed.). *Edda*. Praha: Argo, 2013. s. 30

Interpretace této strofy je v kontextu pohřbu chápána jako meditace nad nepřetržitým koloběhem života a smrti. Yggdrasil, světový strom, zde vystupuje jako symbol věčné vitality, který stojí nad Urdinou studní, která je spojena s osudem a časem. Toto vnímání může v kontextu pohřbu poskytovat útěchu a naději, že i po smrti existuje pevný řád a že zesnulý přechází do světa, kde panuje harmonie a kde je každý životní cyklus pečlivě zakomponován do většího celku. Strom zároveň symbolizuje spojení mezi nebem a zemí, mezi bohy a lidmi, přičemž voda, která je životodárným prvkem, zde představuje duchovní obnovu a očištění. V kontextu pohřbu je strofa připomínkou, že i ve smrti je život; že to, co se zdá být koncem, je jen přechod do nové formy bytí, přičemž příroda a kosmos poskytují kontinuitu a zajišťují, že životní cyklus bude i nadále neustále pokračovat a obnovovat se.

Dále je využíváno strofy z básně *Vědmina věštba*, která je součástí vyprávění o konci světa, známém jako *ragnarok*. Této strofy je využíváno, jako připomínky, že vše jednou končí a něco nového začíná. Využívá se padesáté osmé a padesáté deváté strofy, které znějí:

*Sól tær sortna,
sígur fold í mar,
hverfa af himni
heiðar stjörnur.
Geisar eimi
við aldurnara,
leikur hár hiti
við himin sjálfan.¹⁸⁶*

*Slunce zapadá,
zem klesá do moře,
mizí z nebe,
jasné hvězdy.
Plameny vzplanou
u hranice věků,
vysoké teplo si hraje
s nebem samotným.¹⁸⁷*

Tato strofa je v kontextu pohřbu interpretována¹⁸⁸ jako výraz smyslu a symboliky spojené s konáním posledního rozloučení se zemřelým. V této básni se prolínají prvky přírody, spirituality a metafory, které poskytují hlubší porozumění cyklu života a smrti. První řádek, „*Sól tær sortna,*” (*Slunce zapadá*) je chápán jako zánik nebo dovršení slunce, což může symbolizovat konec života a ukončení pozemského putování zemřelého. Tato metafora slunce také odkazuje na světlo, které září nad zemřelým a osvětluje jeho cestu na druhý břeh. Druhý řádek, „*sígur fold í mar*” (*zem klesá do moře*), ukazuje na to, jak se tělo vrací zpět do země. Tento obraz spojuje člověka s přírodou a

¹⁸⁶ *Völuspá - ÁSATRÚARFÉLAGIÐ*. Dostupné z <https://asatru.is/voluspa/> [cit. 2024-05-06]

¹⁸⁷ Zajímavostí je, že uváděná strofa *Vědminy Věštby* na stránkách *Ásatrúarféagið* neodpovídá českému překladu *Vědminy Věštby* v Eddě od Ladislava Hegera. Jedná se o verzi eddické básně, která je součástí *Haukbók* a nenachází se v *Codex Regius*. Tento rukopis je ze 13. století a byl pojmenován po islandském právníku a šlechtici Haukuru Erlendssonovi, který jej sestavil.

¹⁸⁸ Interpretaci jsem získala z rozhovoru se Sigurðurem.

ukazuje na cyklický charakter života a smrti. Země přijímá zemřelého zpět do svého lůna, což symbolizuje spojení s matkou Zemí a znovuoobnovení rovnováhy. Další řádek, „*hverfa af himni heiðar stjörnur*“, přináší motiv nebeských hvězd, které mohou symbolizovat duši zemřelého opouštějící tento svět a vstupující do nebeských sfér. Poslední dva řádky, „*Geisar eimi við aldurnara, leikur hár hiti við himin sjálfan*“ (*Plameny vzplanou u hranice věků, vysoké teplo si hraje s nebem samotným*), zdůrazňují obraz plamenů a ohně. Oheň je v hnutí chápán jako očistný prvek, který odděluje hmotné od duchovního a pomáhá duši zemřelého najít svou cestu do posmrtného života. Celkově lze tedy tuto strofu interpretovat jako poetické vyjádření smyslu a symboliky spojené s pohřbem, které kombinuje prvky přírody, spirituality a filozofické úvahy o životě a smrti.

Jako dalších se využívá strof z básně *Výroky Vysokého*, o kterých mluví ve své práci i Eggert Sólberg Jónsson. Při pohřbech je využíváno sedmdesáté šesté a sedmdesáté sedmé strofy, které reflektují pohled na smrt a pověst.

<i>Deyr fé,</i>	<i>Zajde majetek,</i>
<i>deyja frændur,</i>	<i>zemřou přátelé,</i>
<i>deyr sjálfur ið sama.</i>	<i>ty sám též zemřeš.</i>
<i>En orðstír</i>	<i>Jen toho pověst</i>
<i>deyr aldregi</i>	<i>potrvá věčně,</i>
<i>hveim er sér góðan getur.¹⁸⁹</i>	<i>kdo si ji zaživa zasloužil.¹⁹⁰</i>

První část strofy zdůrazňuje nevyhnutelnost smrti pro všechny živé bytosti, zároveň poukazuje na to, že i majetek jednou zajde. Ukazuje nevyhnutelnost smrti a to, že s člověkem zanikají i jeho fyzické a materiální vazby. Jóhanně připadá důležité si na pohřbech toto připomenout.

Druhá část strofy, „*En orðstír deyr aldregi hveim er sér góðan getur*“ (*Jen toho pověst potrvá věčně, kdo si ji zaživa zasloužil.*) Toto zdůrazňuje, že ačkoli fyzická existence každého člověka má svůj konec, odkaz, který za sebou nechá, může přetrvat. Dobré skutky, slova a vliv, který měl na ostatní, zůstanou v paměti lidí a budou oceňovány i po jeho smrti. V kontextu pohřbu v *Ásatrúarfélagið*, kde je důraz kladen na uctívání předků a uchování jejich odkazu, tato strofa rezonuje s tímto duchem. Věřícím připomíná, že zatímco smrt je nevyhnutelná, hodnoty, které projevují a život, který vedou, mají trvalý význam. Toto poselství je motivací pro pozůstalé, aby si cenili toho, co mohou dělat nyní, a jak mohou formovat svůj vlastní odkaz.

¹⁸⁹ Hávamál - ÁSATRÚARFÉLAGIÐ. Online. Dostupné z: <https://asatru.is/havamal/> [cit. 2024-04-29]

¹⁹⁰ HEGER, Ladislav, KADEČKOVÁ, Helena (ed.). *Edda*. Praha: Argo, 2013. s. 54

*Deyr fé,
deyja frændur,
deyr sjálfur ið sama.*

*Eg veit einn
að aldrei deyr:
dómur um dauðan hvern.¹⁹¹*

*Zajde Majetek,
zemřou přátelé,
ty sám též zemřeš.*

*Vím jen jedno,
co věčně trvá:
o mrtvém soud mužů.¹⁹²*

U této strofy je první část interpretována stejně jako u předchozí, zároveň jde o zopakování, které poukazuje na důležitost, této části. Druhá část strofy je interpretována jako připomínka, že ačkoliv naše fyzická přítomnost jednou skončí, hodnocení našeho života, naše činy a slova, zůstanou žít dál. To, jak jsme žili a jaké hodnoty jsme reprezentovali, bude předmětem úvah a vzpomínek těch, kdo po nás zůstanou. Zároveň jde o připomenutí pozůstalým, že oni jsou nositelem vzpomínek na zesnulého.

Po recitaci vybraných strof z eddické poezie následuje rozloučení, kdy některý z rodiny či blízkých přátel řekne pár slov na rozloučenou. Tato slova jsou vždy plná vděčnosti a vzpomínek, které zahřejí pozůstalé.¹⁹³ Pozůstalí do hrobu kladou předměty, které byly drahé zesnulému a přejí mu šťastnou cestu na druhou stranu. Přítomní obcházejí rakev ve směru hodinových ručiček a loučí se se zesnulým každý svým způsobem.¹⁹⁴

Pro pohřby *Ásatrúarfélagið*, využívá nejčastěji Fossvogskirkja¹⁹⁵, který je pohřebním kostelem na hřbitově Fossvog na úpatí Öskjuhlíð. Tento kostel je určen pro všechny náboženské skupiny, a proto se často používá pro pohanské pohřby. I přesto, že křesťanské symboly jsou zde všudypřítomné, je většina členů hnutí tolerantní. Pokud se pohřeb nekoná na tomto místě, může být zvoleno jiné místo, jako jsou například zasedací místnosti, nebo restaurace. Případě je využíváno i míst v přírodě. Až bude dostavěn chrám, který stojí nedaleko Islandské univerzity na úpatí hory Öskjuhlíð, budou se pohřební obřady konat tam.¹⁹⁶

Od roku 1999 má *Ásatrúarfélagið* pohřebiště v Gufuneskirkjugarð, kde několik členů hnutí odpočívá v křesťansky neposvěcené půdě. Lidé mohou být pohřbeni i na jiných hřbitovech, někteří lidé chtějí odpočívat vedle příbuzných a není neobvyklé, že jsou na hřbitovech společné hroby lidí,

¹⁹¹ *Hávamál - ÁSATRÚARFÉLAGIÐ*. Online. Dostupné z: <https://asatru.is/havamal/> [cit. 2024-04-29]

¹⁹² HEGER, Ladislav, KADEČKOVÁ, Helena (ed.). *Edda*. Praha: Argo, 2013. s. 54

¹⁹³ *Útför - ÁSATRÚARFÉLAGIÐ*. Online. Dostupné z: <https://asatru.is/utfor/> [cit. 2024-05-09]

¹⁹⁴ JÓNSSON, Eggert Sólberg. *Ásatrú á Íslandi við upphaf 21. aldar: Uppruni, heimsmynd og helgiathafnir*. Unpublished MA thesis in Folkloristics at the University of Iceland. 2010. s. 191

¹⁹⁵ Tento kostel se nachází na adrese Beykihlíð 3, 105 Reykjavík, Island

¹⁹⁶ *Útför - ÁSATRÚARFÉLAGIÐ*. Online. Dostupné z: <https://asatru.is/utfor/> [cit. 2024-05-09]

kteří vyznávali různá náboženství. V případě těch, kteří dávají přednost kremaci před uložením do rakve, pak může být popel rozptýlen.¹⁹⁷

Zajímavým tématem v souvislosti s pohřby se v rozhovorech stala otázka pohřbu předčasně narozených dětí. Dva z *goðar* mi vyprávělo o tom, že pořádali pohřby pro děti, které se narodili mrtvé. Přístup k takovýmto pohřbům je ze strany hnutí kladný. Sigurður mi o takovém pohřbu v rozhovoru vyprávěl.

„Tento pohřeb byl v létě. Bylo to dítě, které se narodilo předčasně. Narodilo se myslím někdy ve 20. týdnu. A bylo mrtvé, když se narodilo. Takže to byla malinká rakev a pohřbu se účastnilo málo lidí. Konalo se to na hřbitově. Mluvil jsem trošku o koloběhu života a snažil jsem se být uklidňující a milý. Byl to úplně jiný zážitek, než když jsem držel prsten nad hrobem. Při tomto obřadu jsem v rukou držel tu maličkou rakev. Normálně byste si mysleli, že jsou pohřby velmi nepříjemné chvíle a je v nich spousta slz. Tento byl ale plný vděčnosti. Matka dítěte mi moc děkovala. Cítil jsem se, že jsem udělal dobrou věc.“

Sigurður Mar Halldórsson 3.1.2024

Závěrem lze říci, že pohřební rituály hrají klíčovou roli ve většině kultur, přičemž slouží jako prostředek k zajištění přechodu zesnulého do nové formy existence. Tyto rituály umožňují nejen vyjádření smutku a ztráty, ale také podporují obnovu společenských struktur, které smrt narušila. V *Ásatrúarfélagið* pohřby odrážejí hluboký respekt k cyklu života a smrti, kde je smrt chápána jako nevyhnutelné uzavření životního kruhu a oslava života zesnulého. Pohřební obřady jsou osobní a variabilní, respektující přání zesnulých a jejich rodin, což je umožněno podrobným plánováním prostřednictvím formulářů. Recitace eddických strof a zapojení symboliky světového stromu Yggdrasil přináší duchovní rozměr a poskytuje útěchu a naději, že život pokračuje i po smrti. Důležité je říci, že ne všichni členové hnutí věří v posmrtný život. Pro členy *Ásatrúarfélagið* je důležité to, co po nich zůstane v tomto světě a to především v paměti ostatních. Celkově pohřební rituály *Ásatrúarfélagið* zdůrazňují důležitost památky a odkazu, který po sobě zesnulý zanechal, a poskytují pozůstalým smysluplný způsob, jak se vyrovnat se ztrátou.

¹⁹⁷ *Útför - ÁSATRÚARFÉLAGIÐ*. Online. Dostupné z: <https://asatru.is/utfor/> [cit. 2024-05-09]

3. Závěr

Ve své diplomní práci jsem se zaměřila na zkoumání role staroseverské literatury v neopohanském hnutí *Ásatrúarfélagið* na Islandu. Výzkum, který probíhal v letech 2023-2024, mi pomohl zformulovat odpovědi na výzkumné otázky, které jsem si stanovila na začátku této práce.

První otázka, kterou jsem si položila, se zabývala tím, jakým způsobem vychází islandské *Ásatrú* ze staroseverské literatury. Z výzkumu vyplynulo, že islandské germánské neopohanství (*Ásatrú*), reprezentované organizací *Ásatrúarfélagið*, má své kořeny hluboce zasazené ve staroseverské literatuře, zejména v eddických básních, *Snorriho Eddě* a ságách. Tyto literární prameny sloužily nejen jako základ pro formování náboženské identity hnutí, ale také pro formování jeho rituální praxe. Z literárních předloh vznikly obřady, které hnutí pořádá a to obřady *blóð*, pojmenování (*nafngjöf*), svatby (*hjónavígsla*) a pohřby (*útför*). Jediným obřadem, který nemá přímou inspiraci v staroseverské literatuře je obřad přijetí víry (*siðfesta*).

Druhá otázka se týkala role staroseverské literatury v současné náboženské praxi hnutí. Jedním z nejdůležitějších literárních zdrojů, které *Ásatrúarfélagið* využívá, je *Poetická Edda*, z níž jsou pro recitaci vybírány strofy z básní, využívané v rámci rituální praxe. V každém obřadu je využíváno stejných strof z básně *Píseň o Sigrdrífě* a to za účelem vysvěcení prostoru. Pro tyto účely hnutí využívá nejprve osmou, poté třetí a čtvrtou strofu této básně. Pro obřady jako je pojmenování, svatba a pohřeb hnutí využívá strof z básně *Vědmina věštba*. V případě pojmenování, svatby i pohřbu se jedná o devatenáctou strofu této básně, která popisuje *Yggdrasill*, mohutný světový strom, který spojuje různé světy severské kosmologie. Ve všech zmiňovaných obřadech je ale tato strofa interpretována odlišně. Pro obřad pojmenování je nadále využíváno první a druhé strofy básně, líčící stvoření světa, což symbolizuje nový začátek, který je přítomný v narození dítěte. Dále se v obřadech využívá básně *Výroky Vysokého*, která poskytuje morální a etické směrnice, které členové *Ásatrúarfélagið* dodržují. Tato báseň se nejvíce využívá při obřadu přijetí víry, kde slouží jako naučný text. V samotném obřadu se poté využívá vybraných strof, jako je například strofa třicátášestá, která je v kontextu obřadu přijetí víry silným připomenutím hodnot, které *Ásatrúarfélagið* vyzdvihuje. Dále je pak využíváno strofy čtyřicáté sedmé, která poukazuje na důležitost vztahů mezi lidmi a strofy padesáté, která ještě více podtrhuje, jak zásadní je pro člověka mít kolem sebe společnost a podporu. Báseň *Výroky Vysokého* je také využívána v případě svateb a pohřbů. Při svatbách je využíváno čtyřicáté sedmé a padesáté strofy. V případě pohřbů je využíváno sedmdesáté šesté a sedmdesáté sedmé strofy, které reflektují pohled na smrt a pověst. K výkladu mytologie je využívána *Snorriho Edda*, která pomáhá členům k pochopení a interpretování eddické poezie. Další důležitou součástí literárního dědictví, na které *Ásatrúarfélagið* navazuje, jsou ságy, jako je například *Sága o Njálovi* nebo *Sága o Egilovi Skallagrímssonovi*, které líčí příběhy z

dávných dob. Ságy zároveň sloužily jako inspirace pro vytvoření rituální praxe hnutí. Příběhy ze ság jsou často přednášeny a diskutovány v rámci komunity, což pomáhá udržovat živou tradici a propojení s minulostí. Je důležité říci, že zmíněné texty nejsou v žádném případě vnímány jako dogmatické. Zatímco Abrahámovská náboženství přikládají mnohem větší význam psanému slovu jako dogmatickému základu (*Tóra, Bible, Korán*), *Ásatrúarfélagið* nakládá s literaturou více flexibilněji. V hnutí zmíněná díla slouží spíše jako návody a otevírají možnost diskuze mezi členy. Texty jsou zrcadlem etických a morálních hodnot, které hnutí zastává.

Třetí otázka, která byla položena při tomto výzkumu, zkoumala, jakým způsobem je rituální praxe tvořena. Z mého výzkumu vyplynulo, že volba literatury pro obřady je více méně na jednotlivých *goði*, ale základní zdroj je pro všechny stejný – výběr určitých strof z *Poetické Eddy*. Tyto texty seznamují věřící s bohy jako je Óðin, Þór a Freyja, kteří slouží jako duchovní a morální vzory pro členy. Tito bohové jsou zároveň rituálně vzývaní během náboženských obřadů. Rituální praktiky *Ásatrúarfélagið* jsou odvozeny z popisů obřadů zachycených v literárních pramenech a jsou přizpůsobeny moderním etickým a sociálním normám, což umožňuje hnutí zůstat relevantním i v současné společnosti. Staroseverská literatura slouží *Ásatrúarfélagið* nejen jako zdroj rituální inspirace, ale také k legitimitizaci jeho praxe a posílení islandské národní identity. Tento odkaz na historické a literární zdroje umožňuje hnutí zdůraznit jeho autenticitu a kontinuitu s překřesťanskými tradicemi.

V předchozích výzkumech se badatelé zaměřovali na všeobecný kontext vzniku *Ásatrú* a na jeho praxi v jiných zemích. Žádná z prací není věnována hlubší analýze používání středověké literatury a jen jedna v islandštině psaná diplomní práce se tohoto tématu okrajově dotkla. Ve svém výzkumu jsem se proto zaměřila na otázky týkající se použití konkrétních literárních děl v rituální praxi tohoto islandského hnutí. Tento přístup mi umožnil odhalit, jak hluboký vliv má literatura na formování a udržení náboženských a kulturních praktik v rámci *Ásatrúarfélagið*.

Narozdíl od článku, který publikoval Michael Strmiska¹⁹⁸ a práce Eggerta Sólberga Jónssona¹⁹⁹ jsem ve svém výzkumu přinesla unikátní vhled do interpretace staroseverské literatury v rámci *Ásatrúarfélagið*. Nesledovala jsem pouze jaká díla se v praxi využívají, ale pomocí rozhovorů s jednotlivými *goði* jsem zaznamenala i jakým způsobem, jsou v jednotlivých kontextech díla interpretována.

Dalším zajímavým zjištěním, které práce přináší, je pohled na *Ásatrú* jako na pokračovatele dob před rokem 1000, kdy bylo přijato na Islandu křesťanství. Ač jde o novodobou interpretaci

¹⁹⁸ STRMISKA, Michael "Ásatrú in Iceland: The Rebirth of Nordic Paganism?" *Nova Religio: The Journal of Alternative and Emergent Religions* 4, no. 1 (2000)

¹⁹⁹ JÓNSSON, Eggert Sólberg. *Ásatrú á Íslandi við upphaf 21. aldar: Uppruni, heimsmynd og helgiathafnir*. Unpublished MA thesis in Folkloristics at the University of Iceland. 2010.

pohanství, které bylo znovuobjeveno v 70. letech minulého století, nelze hnutí ubírat, že má kulturní kontinuitu. Protože je hnutí založeno na literárních pramenech, které jsou součástí kulturního dědictví Islandu liší se od jiných hnutí po celém světě. S tímto názorem by jistě souhlasila i Stefanie von Schnurbeinová, která ve své knize *Norse Revival* ukazuje, že zatímco některé skupiny se snaží o historickou přesnost, jiné přijímají moderní vlivy, které mohou transformovat původní významy a praktiky. Tento proces může vést k synkretismu, kde se tradiční prvky mísí s novými idejemi a interpretacemi, což je zřejmé i v islandském *Ásatrú*, avšak s větším důrazem na zachování literární autenticity.²⁰⁰ Von Schnurbeinová zároveň ve svém díle poukazuje na rozdíly mezi jednotlivými skupinami praktikujícími *Ásatrú* pro celém světě. V souladu s její prací lze například poukázat na rozdíly mezi islandským *Ásatrúarfélagið* a *Ásatrú* ze Severní Ameriky. Von Schnurbeinová tvrdí, že americké *Ásatrú* čerpá z široké škály zdrojů včetně staroseverské mytologie, anglosaských a germánských textů a zahrnuje folklorní a archeologické nálezy. Zejména významným zdrojem je Jacob Grimm a jeho *Deutsche Mythologie*, která je v americkém *Ásatrú* považována téměř za primární zdroj díky svému komplexnímu propojení severských, kontinentálních a anglosaských prvků do jakési homogenní germánské mytologie.²⁰¹ Na druhé straně islandské *Ásatrúarfélagið* také zdůrazňuje význam staroseverské literatury a předkřesťanského dědictví. Na Islandu však existuje silný názor na kontinuální, byť fragmentovanou tradici pohanské víry, která se údajně udržela prostřednictvím folklóru a venkovských zvyků. *Ásatrúarfélagið*, jak bylo akcentováno v mé práci, klade velký důraz na živé tradice. Americké a islandské *Ásatrú* sdílejí oporu ve staroseverských textech a folklóru. Zatímco islandská tradice zdůrazňuje nepřerušenu linii a živou tradici, americký přístup, jak píše Von Schnurbeinová, je eklektičtější, čerpá z širšího spektra germánských zdrojů a aktivněji integruje archeologický a historický výzkum.

Na základě mého výzkumu vyplynulo, že *Ásatrúarfélagið* nejen vychází ze staroseverské literatury, ale zároveň ji aktivně využívá jako živý a dynamický zdroj, který formuje jak rituály, tak celkovou náboženskou a kulturní identitu. Toto hluboké propojení s literárním dědictvím umožňuje hnutí efektivně překlenout minulost s přítomností a zpřístupnit staroseverské mýty a hodnoty pro moderní generace. Rituály, které hnutí provádí, jsou často inspirovány konkrétními příběhy a postavami ze staroseverské literatury a jsou adaptovány a reinterpretovány tak, aby odpovídaly moderním hodnotám, jako je rovnost pohlaví a inkluзивita. Tento flexibilní přístup k textům umožňuje členům komunity používat staré příběhy jako zdroje inspirace pro formulaci rituálů, které

²⁰⁰ Viz VON SCHNURBEIN, Stefanie. *Norse Revival: Transformations of Germanic Neopaganism, Studies in Critical Research on Religion, Volume: 5* (Leiden, The Netherlands: Brill, 2016), Dostupné z <https://doi.org.proxy.library.uu.nl/10.1163/9789004309517>

²⁰¹ Tamtéž

reflektují jak historickou tradici, tak současné hodnoty. Navíc *Ásatrúarfélagið* využívá staroseverskou literaturu k posílení islandské národní identity a kulturního dědictví. Texty jsou považovány za důležitou součást národního dědictví, ale nevyžadují dogmatické následování. Tento přístup umožňuje členům hnutí adaptovat a interpretovat texty v kontextu současné společnosti, což přispívá k dynamickému a živému vztahu mezi staroseverskými tradicemi a moderním Islandem.

Má diplomní práce přináší nový pohled na složitou interakci mezi tradicí a modernitou v rámci náboženských hnutí a zdůrazňuje význam literatury jako mostu mezi minulostí a současností. Zjištění z mého výzkumu naznačují, že pro ně literatura není pouze pasivním záznamem mytologických příběhů, ale aktivním nástrojem, který formuje a definuje náboženské a kulturní identity. Tento přístup otevírá nové možnosti pro pochopení dynamiky neopohanských hnutí a jejich role v současném světě. *Ásatrúarfélagið* tak představuje unikátní pohled na staroseverské dědictví, které nenalezneme nikde jinde na světě. Díky svému hlubokému propojení s islandskou literární a kulturní tradicí a schopnosti přizpůsobit staré texty současným potřebám a hodnotám, zůstává *Ásatrúarfélagið* ojedinělým a autentickým zástupcem germánského neopohanství.

4. Literatura

4.1. Primární literatura

Ásatrúarfélagið- ÁSATRÚARFÉLAGIÐ. Online. Dostupné z <https://asatru.is> [cit. 2024-02-13].

EIRÍKSSON, Eyvindur P. (ed.). *Hávamál með skýringum*. Ásatrúarfélagið: Steinholt ehf., 2007

Forsíða Stjórnarráðið. Online. Dostupné z <https://www.stjornarradid.is/> [cit. 2024-02-13].

Haralds saga ins hárfagra (ÍF XXVI). Bjarni Aðalbjarnarson bjó til prentunar. Hið íslenska fornritafélag. Reykjavík, 2002.

HEGER, Ladislav, KADEČKOVÁ, Helena (ed.). *Edda*. Praha: Argo, 2013. ISBN 80- 7203-533-9.

HEGER, Ladislav. *Staroislandské ságy*. Garamond, 2022. ISBN 9788074075032.

In memory of Sveinbjörn Beinteinsson. Online. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20091027105907/http://geocities.com/odinistlibrary/OLArticles/Articles/Sveinbjorn.htm> [cit. 2024-02-13]

Íslendingabók Landnámabók. 1. Íslenzk fornirt. Prentstofa G. Benediktssonar, 1982. ISBN 997989300.

Jómsvíkinga saga 2018. Ed. Þorleifur Hauksson and Marteinn Helgi Sigurðsson. Íslenzk fornrit XXXIII. Reykjavík: Hið íslenska fornritafélag

KAŇA, Jaroslav. *Královské ságy*. Albatros, 1980. ISBN 1387980.

KRISTJÁNSSON, Jónas. *Eddukvæði*. Íslenzk fornrit, Svazek 36. Hið Íslenska Fornritafélag. ISBN 9979893990.

Lífslökaskrá - ÁSATRÚARFÉLAGIÐ. Online. Dostupné z: <https://asatru.is/lifslökaskra/> [cit. 2024-05-06]

Lög félagsins - ÁSATRÚARFÉLAGIÐ. Online. Dostupné z: <https://asatru.is/log-felagsins/> [cit. 2024-04-17]

Nafngjöf - ÁSATRÚARFÉLAGIÐ. Online. Dostupné z <https://asatru.is/nafngjof/> [cit. 2024-04-18]

Vor síður: Ásatrúarfélagið 50 ára afmælisútgáfa. Roč. 2023. Litlaprent. ISSN 1670-6811.

Nöfn - Hagstofa Íslands. Online. Dostupné z: <https://hagstofa.is/talnaefni/ibuar/faeddir-og-danir/nofn/>. [cit. 2024-02-13].

"*Reiddust goðin?*" *Vísir*, srpen 7, 1973. st. 1. Online. Dostupné z: http://timarit.is/view_page_init.jsp?pageId=3249986&issId=238363&lang=en [cit. 2024-02-13]

Sigurblót: What Is Victory? The Norse Mythology Blog. Online. Dostupné z <https://www.norsemyth.org/2014/04/sigurblot-what-is-victory.html> [cit. 2024-04-17].

Síðfesta - ÁSATRÚARFÉLAGIÐ. Online. Dostupné z: <https://asatru.is/sidfesta/> [cit. 2024-04-25]

STURLUSONS, Snorri a HEGGER, Ladislav. *Sága o svatém Óláfovi*. Gramond, 2021. ISBN 9788074074899.

Three Ásatrú Worldviews, Part One. Online. Dostupné z <https://www.norsemyth.org/2014/12/three-asatru-worldviews-part-one.html> [cit. 2024-02-13].

Útför - ÁSATRÚARFÉLAGIÐ. Online. Dostupné z: <https://asatru.is/utfor/> [cit. 2024-05-09]

Vor síður: Ásatrúarfélagið 50 ára afmælisútgáfa. Roč. 2023. Litlaprent. ISSN 1670-6811.

Þorbjörn hornklofi, Haraldskvæði (Hrafnsmál) Skaldic Poetry of the Scandinavian Middle Ages. Online. Dostupné z: <https://skaldic.org/m.php?p=verse&i=4338> [cit. 2024-04-17]

4.2. Sekundární literatura

Aðalnámskrá framhaldsskóla: íslenska. Námskrár 15. Sölvhólsgötu 4 150 Reykjavík: Menntamálaráðuneytið, 1999. ISBN 9979-882-27-1.

ÁRNASON, Jón a DAVÍÐSSON, Ólafur. *Íslenzkar gátur, skemtanir, vikivakar og þulur*. Hið Íslenska Bókmentafélag, 1903.

BAGGE, Sverre. *From Viking Stronghold to Christian Kingdom: State Formation in Norway, c. 900-1350*. Museum Tusulanum Press, 2010. ISBN 8763507919.

BAGGE, Sverre. *The Rise of the Scandinavian Kingdoms from the Vikings to the Reformation*. Princeton University Press, 2014. ISBN 9780691169088.

BJÖRNSSON, Árni. *High Days and Holidays in Iceland*. Mál og menning, 1995. ISBN 9979308028.

BJÖRNSSON, Árni. *Saga daganna*. Mál og menning, 1993.

DUMÉZIL, Georges. *Mýty a bohové Indoevropanů*. Oikoymenh, 1997. ISBN 8086005259.

ELTON, Geoffrey Rudolph. *The New Cambridge Modern History: Volume 2, The Reformation, 1520-1559*. Cambridge University Press, 1990. ISBN 0521345367.

Etický kodex České asociace pro sociální antropologii. Online. Dostupné z: http://www.casaonline.cz/?page_id=7 [cit. 25.04.2024]

GUNNELL, Terry. The Performance of Ásatrú: The Background and Nature of the Annual and Occasional Rituals of the Ásatrúarfélag in Iceland. *The ritual yeas 10*. 2015.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005. ISBN 9788073674854.

JÓNSSON, Eggert Sólberg. *Ásatrú á Íslandi við upphaf 21. aldar: Uppruni, heimsmynd og helgiathafnir*. Unpublished MA thesis in Folkloristics at the University of Iceland. 2010.

KADEČKOVÁ, Helena. *Dějiny severských literatur I - Středověk*. Karolinum, 1993. ISBN 80-7066-753-2.

KADEČKOVÁ, Helena. *Dějiny Islandu*. Nakladatelství Lidové noviny, 2009. ISBN 9878071063438.

LACY, Terry G. *Ring of Seasons: Iceland, Its Culture and History*. University of Michigan Press, 2000. ISBN 0472086618.

LINDOW, John. *Norse Mythology: A Guide to Gods, Heroes, Rituals, and Beliefs*. [s.l.]: Oxford University Press, 2002. ISBN 978-0195153828.

MITCHELL, Stephen A. *Witchcraft and Magic in the Nordic Middle Ages*. Pennsylvania: University of Pennsylvania Press, 2011. ISBN 9780812222555.

NOVOTNÁ, Hedvika; ŠPAČEK, Ondřej a ŠŤOVÍČKOVÁ, Magdaléna (ed.). *Metody výzkumu ve společenských vědách*. Praha: FHS UK, 2019. ISBN 978-80-7571-025-3.

ORFIELD, Lester B. *The Growth of Scandinavian Law*. The Lawbook Exchange. ISBN 9781584771807.

RACZYŃSKI, Rafał. State - Church relations In Iceland. *European Journal of Science and Theology* Vol.12, No.4, 49. 2016, **12**(4), 13.

Sigurblót: What Is Victory? The Norse Mythology Blog. Online. Dostupné z <https://www.norsemyth.org/2014/04/sigurblot-what-is-victory.html> [cit. 2024-04-17].

STARÝ, Jiří a KOZÁK, Jan. Hranice světů: staroseverský Midgard a Útgard ve strukturalistických a poststrukturalistických interpretacích. Online. *Religio*. 2010, roč. 18, č. 1, s. [31]-58. ISSN 1210-3640 (print). Dostupné z: <https://hdl.handle.net/11222.digilib/125314>.

STRMISKA, Michael "Ásatrú in Iceland: The Rebirth of Nordic Paganism?" *Nova Religio: The Journal of Alternative and Emergent Religions* 4, no. 1 (2000)

STRMISKA, Michael. *Modern Paganism in World Cultures: Comparative Perspectives (Religion in Contemporary Cultures)*. Santa Barbara, 2005. ISBN 1851096086.

TAYLOR, Stephen J. and BOGDAN, Robert. *Introduction to Qualitative Research Methods: A Guidebook and Resource* New York: John Wiley & Sons Inc., 1998. ISBN 1118767217.

Three Ásatrú Worldviews, Part One. Online. Dostupné z <https://www.norsemyth.org/2014/12/three-asatru-worldviews-part-one.html> [cit. 2024-02-13].

TOLKIEN, J.R.R. The Monsters and the Critics. In: *Proceedings of the British Academy*. 1936, s. 245-295.

VAN DEN HOONAARD, Will C. Fostering Human Dignity: Some Inherent Ethical Dimensions of Qualitative Research, in *Qualitative Research*, ed. Jurij Fikfak, Frane Adam and Detlef garz. (Ljubljana: Založba ZRC, 2004)

VAN GENNEP, Arnold. *Přechodové rituály*. Portál, 2018. ISBN 9788026213741.

VÍTEK, Tomáš; STARÝ, Jiří; ANTALÍK, Dalibor. *Řád a chaos v archaických kulturách*. Praha: Hermann & synové, 2010. ISBN 978-80-87054-26-0.

VON SCHNURBEIN, Stefanie. *Norse Revival: Transformations of Germanic Neopaganism, Studies in Critical Research on Religion, Volume: 5* (Leiden, The Netherlands: Brill, 2016), Dostupné z <https://doiorg.proxy.library.uu.nl/10.1163/9789004309517>.

We give life – we automatically become organ donors from 1 January 2019. Online. Dostupné z: <https://island.is/s/landlaeknir/frett/We-give-life-we-automatically-become-organ-donors-from-1-January-2019> [cit. 2024-05-30].